

Meddelanden från

Musikvetenskapliga institutionen vid Åbo Akademi. 10.

Marja-Liisa Lehtonen

DRAGSPELET I ÅBO PÅ 1980-TALET

Pro gradu-arbete i musikvetenskap 1991

ÅBO 1991

Meddelanden från

Musikvetenskapliga institutionen vid Åbo Akademi. 10.

Marja-Liisa Lehtonen

DRAGSPELET I ÅBO PÅ 1980-TALET

Pro gradu-arbete i musikvetenskap 1991

ÅBO 1991

Meddelanden från Musikvetenskapliga institutionen vid Åbo Akademi upptar ett urval av de licentiat- och pro gradu-avhandlingar som tillkommit vid institutionen, företrädesvis avhandlingar som berör finländsk musikhistoria. Texterna har inte bearbetats före tryckningen utan återges i originalskick.

Red. Fabian Dahlström
Institutionens adress:
Biskopsgatan 17
SF-20500 Åbo

ISSN 0781-6529
ISBN 951-649-933-3

Åbo Akademis kopieringscentral
Åbo 1991

FÖRORD

I arbetet med föreliggande avhandling har jag fått nödvändig hjälp från olika håll. I första hand vill jag tacka mina handledare, professor Fabian Dahlström och docent Karl-Johan Hansson. Ett stort tack vill jag ge till Kimmo Mattila, som gjort en värdefull insats för detta arbete. Tack även till alla intervjuade personer, samt till dem, som skrivit brev till mig.

Nystad, februari 1991

Marja-Liisa Lehtonen

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING.	1
1.1. Avhandlingens syfte	1
1.2. Metoder, material och källkritik	1
2. DRAGSPELET	5
2.1. Konstruktion och några speltekniska särdrag hos nyare dragospelstyper	9
2.1.1. Diskantsidan	9
2.1.2. Bassidan	14
2.1.2.1. Standardbas	14
2.1.2.2. Melodibas	16
2.2.1. Bälgen	17
2.3. Notation	18
2.4. Några iakttagelser om dragspelskulturen i Mellan-Europa, USA och Sovjetunionen före år 1960	20
2.5. Seriös originalmusik och dragspelsundervisning vid högskolorna	22
2.5.1. Tidigare utveckling	22
2.5.2. Senare utveckling	24
2.6. Den populära dragspelskulturen och några framtidsperspektiv	28
3. DRAGSPELET I ÅBO I ETT HISTORISKT PERSPEKTIV. .	31
3.1. Allmänt	31
3.2. Några kända åbodragspelare	32
3.2.1. Maire Tammenlaakso	32
3.2.2. Milton Harjala	36
3.2.3. Keijo Louna	39
3.3. Andra dragspelsmusiker och dansorkestrar . .	43
4. DRAGSPELSUNDERVISNINGEN	
4.1. Dragspelsundervisningen i Finland	47
4.2. Dragspelsundervisningen i Åbo	48
4.2.1. Musikskolor och -institut	50
4.2.1.1. Åbo Konservatorium	50
4.2.1.2. Varsinais-Suomem Musiikkioppilaitos , (Egentliga Finlands Musikläroanstalt). .	53
4.2.1.3. Dragspelsundervisningen inom "Turun Soi- tannollinen Kerho"	55
4.2.1.4. Kommersiell och privat undervisnings- verksamhet	55
4.3. Några slutsatser om dragspelsundervisningen i Finland	58

5. DRAGSPELSGRUPPER I ÅBO PÅ 1980-TALET	60
5.1. "Turun Harmonikkakerho", (Åbo Dragspelsklubb)	60
5.1.1. Organisation och ekonomi	60
5.1.2. Medlemmar	61
5.1.3. Olika sammansättningar	63
5.1.4. Orkesterledare	64
5.1.5. Övningar	65
5.1.6. Repertoar	65
5.1.7. Uppträdanden	66
5.1.8. Övrigt	67
5.2. Keijo Lounas elevorkester	68
5.2.1. Medlemmarna i elevorkestern	69
5.2.2. Repertoar och övningar	70
5.2.3. Uppträdanden	71
5.2.4. Inspelningar	72
5.3. "Turun Rautatiehanuristit"	73
5.3.1. Organisation och ekonomi	73
5.3.2. Medlemmar	74
5.3.3. Repertoar	76
5.3.4. Övningar och uppträdanden	77
5.3.5. Inspelningar	77
5.3.6. Övrigt	78
5.4. Samarbete och jämförelser mellan Åbo dragspelsgrupper	78
6. DRAGSPELETS STÄLLNING I MUSIKLIVET I ÅBO	80
6.1. De centrala dragspelsevenemangen	80
6.1.1. Dragspelstävlingar	80
6.1.2. Dragspelsparader och -konserter	83
6.2. Dragspelets relation till det allmänna musik- livet	84
6.2.1. Konstmusik	84
6.2.2. Spelmansmusik	85
6.2.3. Religiösa grupper	89
6.2.4. Om repertoaren i dragspelsevenemangen i Åbo och i hela Finland	89
7. SAMMANFATTNING	94
KÄLLOR OCH LITTERATUR	96
TERMBILAGA	101
FÖRKORTNINGAR	103
PERSONREGISTER	104
BILAGOR	109

1. INLEDNING

1.1. Avhandlingens syfte

I mitt arbete vill jag beskriva dragspelskulturen i Åbo på 1980-talet så heltäckande och belysande som möjligt. Enligt rubriken läggs tyngdpunkten vid 1980-talets företeelser, men jag har också tagit med äldre uppgifter. Jag tycker, att detta är på sin plats, liksom ett allmänt kapitel om dragspelet för att ge läsaren ett litet djupare perspektiv på ämnet. Detta arbete är avsett för alla intresserade. Jag hoppas, att det öppnar nya tankar och kanske väcker intresse för en djupare undersökning på något delområde i framtiden.

Dragspelet har under de senaste 15 åren börjat komma fram i konstmusiken och i undervisningsprogram i kommunala musikläroanstalter, men samtidigt har det bibehållit, t.o.m. förstärkt sin ställning i underhållnings- och dansmusiken samt på andra traditionella områden. Därför är funderingar kring inställningen till dragspelet både hos dragspelarna själva och andra musiker samt nyckelpersoner i musikläroanstalter och i olika institutioner, t.ex. kyrkan, en av de ledande "röda trådarna", som skall knyta samman hela arbetet.

1.2. Metoder, material och källkritik

Jag har samlat material för detta arbete under många år. Det har funnits mera intensiva arbetsperioder; ibland har arbetet stått stilla under många månader. Arbetet har varit intressant, men ibland mycket svårt och tidskrävande, därför att det många gånger har varit besvärligt att komma i kontakt med människor, som varit villiga att hjälpa.

Det allmänna kapitlet (2) baserar sig mest på tryckta källor, t.ex. Antti Juvonens avhandling pro gradu (1984). Detta arbete, "Harmonikka, sen kehitys, rakenne ja soittamisen periaatteet", har givit en överblick och många värdefulla uppgifter samt tips om andra källor. Ett äldre finskt arbete, Aarne Nuotios "Harmonikansoiton kehitys Suomessa pääpiirteittäin", har också givit några uppgifter samt väckt större intresse för ämnet.

I Sverige kom det år 1976 ut en bok, som heter "Dragspel". Den är skriven av Birgit Kjellström, museilektor vid Musikmuseet i Stockholm. Detta arbete samt Ralf Kaupenjohanns "Das Akkordeon", har givit mönster till dispositionen samt uppgifter om dragspelets historia och konstruktion i kapitel 2. Mycket viktiga har varit också både finska och svenska dragspelskolor samt olika lexika.

Kapitlen 3, 4, 5 och 6 baserar sig mest på eget material: två enkäter, (se bilagorna 6a och 6b), flera brev, intervjuer och andra muntliga uppgifter, t.o.m. telefonsamtal samt deltagande observation. Frågorna i enkäterna har jag funderat ut och formulerat tillsammans med Kimmo Mattila i "Suomen Harmonikkainstituutti". Syftet med enkäterna var att kartlägga den sociala bakgrunden för dragspelarna samt deras ålder, musikstudier, musiksmaken och dragspelshobbyns intensitet.

Med enkäterna har det varit relativt problematiskt. På våren 1987 sände jag första gången ut en enkät, som inte många personer svarade på. Bara dragspelseleverna vid Åbo Konservatorium tog den på allvar. På hösten 1988 förnyades denna enkät och sändes ut via "Suomen Harmonikkainstituutti", och då blev den litet bättre mottagen av dragspelsgrupperna i Åbo: ca hälften av medlemmarna i

dessas svarade på den. Eleverna vid "Varsinais-Suomen Musiikkioppilaitos" svarade däremot mycket aktivt på samma enkät på våren 1989 tack vare deras aktiva lärare Jorma Numminen.

Att behandla svaren på enkäterna var inte alls oproblematiskt. Det uppkom några kommunikationsproblem. T.ex. punkt 16.f. i den senare enkäten, (se bilaga 6b), har troligen uppfattats fel i många fall. Formuleringen "ny musik" var tydligen för allmän för att den skulle ha uppfattats "ny konstmusik".

Ett stort problem är att många enkäter är mycket bristfälligt ifyllda; dragspelarna har inte svarat på alla frågor. Det är svårt att säga, varför intresset för enkäterna var så lamt. Människorna är kanske allmänt ovilliga att åtaga ett extra tankearbete och skrivande. Kanske borde man haft bara alternativfrågor. I fråga om barn står ledarna och föräldrarna i en nyckelposition i det, hurdan inställning barnen får till en enkät. P.g.a. allt detta tycker jag, att det inte var vettigt att göra t.ex. noggranna tabeller, utan uppgifterna kan bäst utnyttjas som intressanta detaljer, som har ett mycket stort orienterande värde.

I intervjuerna är människorna oftast ganska blyga; och de mest intressanta diskussionerna sker vanligen efter magnetofonen stängts. Dessa uppgifter har jag försökt anteckna efteråt.

De bästa källorna till arbetet har varit direkta, personliga brev till dragspelsgruppernas ledare, rektorer och lärare vid musikläroanstalter samt andra nyckelpersoner.

En mycket viktig och intressant källa är Tauno Huhtalas bok "Soivat vuodet", som berättar om "Turun Soitannollinen Kerho" (TSK). Även egna besök i TSK:s arkiv anser jag mycket värdefulla och intressanta.

Allt det ovannämnda materialet har jag kompletterat med ganska omfattande genomgång av tidningsartiklar i Sibeliusmuseum i Åbo samt i "Suomen Harmonikkainstituutti", Ikalis. Ett viktigt stöd för min egen materialinsamling är också inspelningar, som är gjorda av dragspelsgrupper samt enstaka åbodragsspelare. Intressanta har varit också gruppernas och privata personers egna urklippsalbum, men i dessa saknas ofta tidningens namn, datum och artikel-författare.

På sommaren 1989 sände jag en förfrågan till underhållningsbyrå "Auraviihde Oy". Jag skrev mitt brev under en mellanperiod: denna byrå höll just på att förnya sitt dataregister, och chefen Teijo Partanen kunde inte exakt säga när det kompletta registret över ca 1000 musiker skulle vara färdigt. Registret från sommaren 1989 omfattar 410 musiker, varav 35 är dragsspelare. Denna underhållningsbyrå har musiker från hela Finland i sitt register.

I termbilagan i slutet har jag försökt definiera några problematiska och mångtydiga ord och uttryck.

2. DRAGSPELET

Det äldsta kända fritungeinstrumentet anses vara en östasiatisk munorgel, som i Kina kallas för "sheng" och ett likartat instrument, som i Japan kallas för "sho". Instrumentkroppen är tillverkad av något fruktskal. På denna har monterats 1 - 36 rör som är gjorda av säv eller bambu. Den fria tungan befinner sig i en s.k. luftkapsel. I varje rör finns det ett fingerhål och ett hål för stämningen av instrumentet. Man blåser in i instrumentet via ett munstycke både in- och utandningen.¹

Enligt nästan alla källor anses det självklart, att dragspelet och andra fritungeinstrument har utvecklat sig av "sheng", av idén, att den fria tungan fås att vibrera med hjälp av inblåsningsluften. Det finns också en annan teori, enligt vilken knäppinstrument med en fri tunga skulle vara den ursprungliga formen. Sådana är t.ex. afrikansk sansa och schweizisk mungiga. Mycket troligt är, att instrumentbyggarna fick idéer av båda ovannämnda spelsätt.²

Först i slutet av 1700-talet blev fritungeinstrument allmänt kända i Europa. På denna tid gjordes många försök till tillverkning t.ex. i Frankrike, Ryssland, Tyskland och Schweiz. P.g.a. dessa försök utvecklade sig senare munspel, harmonium och dragspel.³

År 1822 byggde den 17-åriga Chr.F.L. Buschmann det första kända dragspelet, "Handaeoline" med bälgl. Instrumentet hade olika fritungor för tryck- och sugluft samt en spelmanual.⁴

År 1829 tog Wien -firman C. Demian & Söhne patent på en

- - - - -

1 Juvonen, 26 ff

2 ibid.

3 ibid.

4 So Lex, 2, 332

ny dragspelsmodell, kallad accordion. I detta instrument kunde meloditonerna kompletteras med ett par kopplade treklanger på bassidan. Under de följande årtiondena presenterades en mängd detaljförbättringar och nya konstruktioner.¹

Man byggde fritungeinstrument också i England. Charles Wheastone byggde år 1825 ett instrument, som kallades för symphonium. Fyra år efteråt byggde W. ett mycket mera betydande dragspelsinstrument, concertina. Instrumentet var liktonigt, d.v.s. man fick samma ton både med tryck- och sugluft.² Concertinan var egentligen det första dragspelet med melodibas. Instrumentet var kromatiskt på det sättet att tonerna i den kromatiska skalan spelades turvis med båda händerna.³

När man jämför Demians accordion med Wheastones concertina, kan man lätt förstå, hur mycket mera begränsade musikaliska möjligheter accordionet med sina få kopplade treklanger hade. Ändå var det just accordionet, som blev så populärt bland folket, medan concertinan i sin tur användes bara litet inom högre socialgrupper.⁴

De tidiga dragspelen, som härstammar från Demians accordion, hade vanligtvis en manual med 1 - 2 rader tangenter, upp till 14 i var rad. Dragspelen var i regel diatoniska samt växeltöniga, d.v.s. varje tangent gav olika ton, (ibland ackord), beroende på om bälgen drogs eller skufades tillbaka. På bassidan fanns det oftast bara tonika och dominant samt på dem uppbyggda durackord.⁵

Efter mitten av 1800-talet ökade dragspelsproduktionen kraftigt tack vare industrialiseringen, och tillverkningen

- - - - -

1 So Lex 2, 332

2 ibid.

3 Juvonen, 31

4 ibid., 32

5 So Lex 2, 332

inleddes i flera länder, t.ex. Belgien, Italien och Schweiz.¹

Så småningom utvecklades dragspelen tekniskt. Bälgen blev större och register med olika oktavläge och klangfärg infördes. Tonomfånget på diskantsidan blev större och kromatiska halvtoner infördes.²

Det treradiga dragspelet är egentligen en mellanlänk i dragspelets utveckling från det 1-radiga till det 5-radiga samt från det växeltoniga till det liktoniga instrumentet. Den första kända byggaren av ett liktonigt, kromatiskt, treradigt dragspel är musikern Walter i Wien ca år 1850. Basen i hans instrument är växeltonig. Den har ca 12 knappar, som ger bastoner och tvåstämmiga ackord. Instrumentet är användbart både i dur och moll.³

År 1852 uppfann fransmannen Philippe-Jean Bouton piano-dragspelet. Detta instrument var växeltonigt med 16 tangenter på högra sidan. Tangenterna var turvis vita och svarta. Ett frågetecken är, hurdan bassida detta instrument hade, om den överhuvudtaget existerade.⁴

År 1854 presenterade Matthäus Bauer från Wien ett kromatiskt dragspel med pianoklaviatur i tre oktaver. Basidan var diatonisk och hade klafftangenter. På 1860-talet skedde det många inre förändringar i dragspelets konstruktion: tonstockarna blev större, bälgen fick flera veck, i regel 5 - 8, och därmed större luftvolym.⁵

År 1866 utvecklades pianodragspelet också i Tula, Ryssland, där det prövades ett pianotangentsystem, som var

- - - - -

1 So Lex 2, 332

2 ibid.

3 Kjellström, 150

4 ibid.

5 ibid.

fem lodräta rader, i vilka knapparnas tonavstånd är en liten ters. Tre av dessa fem rader kallas för grundrader, de två övriga hjälprader. Hjälpraderna ger inte större tonomfång, utan de finns till för att underlätta och ge alternativ till fingersättningen.¹

De två huvudtyperna av diskantsidan på det femradiga dragspelet är det sk. C-systemet, (det italienska), och B-systemet, (det ryska). Av det italienska systemet finns det varianter, d.v.s. radernas följd varierar.² (Se bilaga 1).

De flesta finska dragspelskolorna ger det rådet att man i början skall använda bara de tre mittersta raderna, grundraderna, och den innersta och den yttersta raden uppfattas som hjälprader, vilka skall tas i bruk senare. (På motsvarande sätt börjar man på tre rader också i de svenska dragspelskolorna. I Sverige används oftast det italienska systemet i sin ursprungliga version. T.ex. Tage Johansson börjar med de tre yttersta raderna, som motsvarar de tre innersta raderna i det finska systemet,³ d.v.s. den version av det italienska systemet, där c finns på den mittersta raden.

I Antti Juvonens pro gradu -arbete samt Jukka Ollilas "Harmonikan sormitusopas" finns det mycket utförliga funderingar om fingersättningar på det femradiga dragspelet. Både Antti Juvonen och Jukka Ollila närmar sig fingersättningsproblemen med hjälp av skalfingersättningar, vilket är helt naturligt, därför att styckena är enkla och tonala åtminstone i början av dragspelsundervisningen.

Enligt de finska grundkursfordringarna för dragspelet lär man sig att spela skalor på de tre mittersta raderna

- - - - -

1 Juvonen, 44

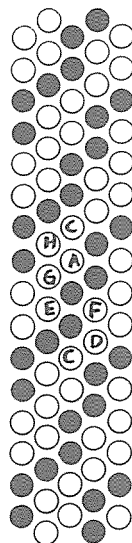
2 ibid., 46 f

3 Johansson, del 1, 7

med tre olika fingersättningar. Alla skalor som börjar på samma lodräta rad skall ha samma fingersättning.

Jukka Ollila närmar sig problemet på ett litet annat sätt. Han lär också ut tre olika fingersättningar för durskalor, men skillnaden är den, att man skall spela samma skala med tre olika fingersättningar, vilka han kallar för A-, B- och C- modellen.¹

(Höga toner)

Antti Juvonen jämför olika skalfingersättningar med varandra. P.g.a. olika varianter hittar han fyra grundprinciper för fingersättningen på det femradiga dragspelet:

1) Användning av fingrarna i följd. Det renaste exemplet är Friedlich Lips' skalfingersättningar för det finska systemet. T.ex. C-dur, (se bild 1),: fingersättningen 2 3 4 1 2 3 4 5
c d e f g a h c

2) Handleden i rätt ställning. Detta skall beaktas som ett allmänt råd. (Se bild 2.)

(Låga toner)

Bild 1.

(Ur "Harmonikan käsikirja",
pärmen.)

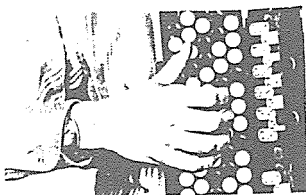

Bild 2. (Ur "Harmonikan käsikirja", s.44)

1 Ollila, 1 ff

3) Ett finger per rad. (Fingrarna 2, 3 och 4 skall användas i en skala. T.ex. C-durskala, (se bild 1, s.11):

3 4 2 4 2 3 4 3

c d e f g a h c

4) Handens anatomi: P.g.a. fingrarnas längd och plats är t.ex. användningen av lillfingret inte att rekommendera på den innersta raden.¹

Femradssystemet ger möjlighet också till ett förenklat spelsätt: man kan spela i vilken tonart som helst med samma fingersättning. Detta system fungerar helt, om man håller sig till bara tre rader. Som fingersättning kan man välja någon av Jukka Ollilas tre modeller. Att spela med bara en fingersättning och flytta raden vid tonartsbytet varnas kraftigt för av de nuvarande finska dragspelspedagogerna. Enligt min mening är alla dessa presenterade modeller värda att beakta. Kanske betyder det inte så mycket, på vilket sätt man börjar. Målet är, att spelaren får en helhetsbild av diskantmanualen och lätt hittar samma klingande ton på två olika rader. (Tonerna på den mittersta raden finns nog bara på ett ställe.)

Den längre hunne dragspelaren måste kunna röra sig i tre riktningar på diskantmanualen, d.v.s. lodrätt från låga till höga toner och tvärtom samt inåt och utåt. Det naturliga spelsättet är att vara obunden av treradssystemet. De fem raderna underlättar spelandet av upprepade, likadana figurer, t.ex. treklangsfigurer, ters- och sextlöpningar, skallor, upplösning av ackord m.m. genom att man kan bibehålla handen i samma ställning.

Pianodragspelet är egentligen ett mellanform av pianot och dragspelet vad speltekniken beträffar. Grundprinci-

- - - - -

pen i skalpfingersättningarna är att fingrarna används i följd liksom på pianot. Men skillnader finns, t.ex. i handens ställning, eftersom klaviaturen är lodrät. Dessutom är tangenterna smalare än på pianot.

Diskanten på dragspelet är 1 - 4 -körig beroende på dragspelets storlek. Av 4-körigheten finns det två varianter, "den vanliga", och "cassotto". I cassotto-dragspelet finns det två register i en s.k. cassottokammare. Klangen på cassotto-dragspelet är mjukare och mörkare än i det vanliga dragspelet. Diskantens tonomfång blir med hjälp av registren ca sju oktaver i det 4-köriga dragspelet.

Det finns inga normer för formen, utmärkningen, funktionsmekanismen och ordningsföljden för registren, och därför varierar dessa detaljer mellan olika dragspelsmärken. På de flesta dragspelen används ändå följande figur på registren: . Varje segment motsvarar ett oktavläge. = 4-fotsregister, (klingar en oktav högre än notbilden visar.) = 8-fotsregister, (klingar loco). = 16-fotsregister, (klingar en oktav lägre än notbilden visar).¹

Det 4-köriga cassottodragsspelet har två olika 8-fotsregister. Det s.k. cassottoregistret åstadkommer en rak ton, det andra är stämt något högre. Kombinationen av 8-fotsregistren bildar den typiska, vibrerande "vals-klangen". Symbol för detta register är . Det s.k. musette-dragspelet har tre något olika stämda 8-fotsregister och därmed mera vibrato än cassotto-dragspelet eller det vanliga, 4-köriga dragspelet. Symbol för musette-register är .

- - - - -

1 Kaupenjohann, 31 ff

2.1.2 Bassidan

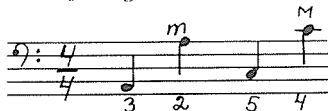
2.1.2.1. Standardbas

I den s.k. standardbasen finns sex knapprader. I det vanligaste systemet finns två grundbasrader och fyra ackordbasrader. Knapparna på den näst innersta grundbasraden är ordnade efter kvintcirkeln, och den näst innersta raden består av deras stora terser. På de följande knappraderna kan man spela färdiga ackord: dur-, moll-, septim- och förminskade septimackord. (Se bilaga 1).

Det finns variation på raderna också på bassidan. På en del modeller kan det vara t.ex. ytterligare en rad grundbasar, nämligen med mollterser. På mindre dragspel fattas ofta den yttersta raden, d.v.s. förminskade septimackord eller både den yttersta och den innersta raden.

Den enklaste fingersättningen i det traditionella, ackompanjerande basspelet är, att grundbasarna spelas med det tredje fingret och ackordbasarna med det andra. Detta ger rytmiskt ett bra resultat.¹ För tersbasen i moll använder man ofta det femte fingret, och det fjärde fingret vid tersbasen med dominantseptimackordet, för att avståndet blir långt.

Vid större språng mellan två ackord kan man använda olika fingrar för att kunna spela ackordföljder i legato. Ex. språng mellan a-moll och C-dur:²

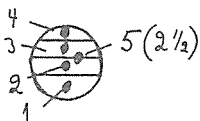

1 Rantanen - Pohja, förord, s.V

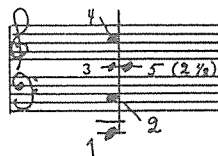
2 ibid., s.VI. (Bilderna ritade efter mönstret i samma källa). Se också s. 19, amerikansk notation.

I skalaspel på standardbasens två grundbasrader använder man vanligtvis en fingersättning i dur, en i melodisk och en i harmonisk moll och flytter handen till ett annat ställe vid tonartsbytet. Fingersättningarna för skalorna varierar något.

Basen på det i diskanten 4-köriga dragspelet är vanligen 5-körig. Då man trycker ner t.ex. C-knappen med registret

hörs det följande toner:

I basen är tonomfånget av ett register bara en stor septim. Om basens lägsta ton är C, får man följande tonomfång:

I praktiken förekommer följande registerkombinationer i standardbasen:

*

I basens registerkombinationer finns det olikheter hos olika dragspelsmärken. Dragspelaren bör själv ta reda på registren på sitt eget dragspel, så att han / hon kan välja det register, som så nära som möjligt motsvarar not-bilden.¹

- - - - -

¹ Rantanen - Pohja, bilaga 1

* Bilderna på denna sida är kopierade direkt ur Rantanen - Pohja, bilaga 1, eller ritade efter mönstret i samma källa.

2.1.2.2. Melodibas

Det vanligaste melodibasssystemet är numera det s.k. convertorsystemet, i vilket melodibasen kopplas på med hjälp av ett registerandrag. Då förvandlas de fyra yttersta raderna till melodibas. De två grundbasraderna blir oföränderliga. I det italienska systemet är melodibasraderna desamma som de fyra innersta raderna i diskanten. (Detta system används också i Finland). En äldre praxis är att melodibasen är placerad på extra tre rader på bälgens sida. Fördelen gentemot andra system är, att hela standardbasssystemet kan utnyttjas samtidigt.¹

Det ryska melodibasssystemet avviker helt från det italienska. Den största skillnaden är att höga toner är placerade högst på klaviaturen, låga lägst.²

I fingersättningen kan man i viss mån utnyttja de identiska fyra raderna i diskanten och basen, men helt identiska fingersättningar på båda manualerna är inte lätta att åstadkomma, eftersom t.ex. tummen på bassidan kan användas bara på den yttersta raden.³ Dessutom är knapparna på bassidan oftast mycket mindre än i diskanten. Diskantknapparna på de moderna konsertdragspelen har dock på sista tiderna kraftigt förminskats.⁴

Fördelen med melodibasen är, att man kan spela stämmorna exakt så som notskriften visar. Som tidigare nämnt, är grundbasarnas tonomfång bara en stor septim.

I melodibasen finns det vanligtvis ett 8-fots- och ett 4-fotsregister. I några dragspel finns det också ett

- - - - -

1 Juvonen, 53

2 ibid., 54

3 ibid., 159

4 ibid., 161

2-fotsregister. Av de tre grundregistren kunde man sammanställa sju olika kombinationer. I praktiken blir det fem. Av två register får man tre klanger, vardera skilt för sig och en kombination av dessa. På senare tid har det byggts instrument, på vilka det finns bara en registerkombination i melodibasen. För de lägsta tonerna finns det flera register, som blir färre, ju högre man kommer.¹

2.2.1. Bälgen

Dragspelets bälg tillverkas av en speciell, med plast behandlad papp. Bälgarna är mycket olika i olika instrument: variationer finns t.ex. i veckens antal, (i stora dragspel 18 - 20), samt deras volym.²

Det växeltoniga dragspelet har sin speciella bälgteknik, eftersom man får olika ton vid tryck- och sugluft. (Se bilden nedan).

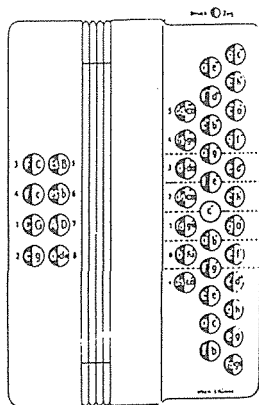
Bälgtekniken skulle vara ett helt forskningsområde i sig. Jag tar här upp bara de viktigaste dragen i det moderna liktoniga dragspelets bälgteknik.

För att spelandet skall låta "snyggt" måste man planera bälgvändningen på förhand. I princip skall man följa fraserna, men ibland måste man bryta en fras eller en lång ton i någon stämma i polyfon musik. Dragspelets bälgteknik kan jämföras t.ex. med sångarens andningsteknik samt violinistens stråkteknik. Dynamiken och mycket av det

- - - - -

1 Juvonen, 54

2 ibid., 56

Diatoniskt dragspel,
C - F-stämning. (Ur
"Musik in Geschichte
und Gegenwart, del
5, spalt 1688.

musikaliska uttrycket beror på bälgtekniken.¹

I den finaste artikulationen tar man noga hänsyn till om bälgrörelsen börjas samtidigt med att man trycker ner knappen, eller om lufttrycket i bälgen är färdigt då man trycker ner knappen. Tönen kan också avtonas med hjälp av bälgen. I den nyaste dragspelsmusiken utnyttjar man bälgen också då man vill få tonen höjas och sänkas. En mycket användbar effekt är bälgtremulandot, av vilket det finns olika typer. (Se t.ex. Juvonen, 179).

De viktigaste tecknen för bälgteknik och artikulation är följande: (Ur "Harmonikansoiton kurssitutkintovaatimukset", stencil, år 1986. Utg. Finlands Musikkäroinrättningarnas Förbund).

□ = bälgen ut

√ = bälgen in

/ = stanna bälgen

↓ = knappen ner

↑ = knappen upp

2.3. Notation

I diskantens samt melodibasens notering är det i princip ingenting speciellt. (Dock tvingas man t.ex. i transkriptioner av J.S. Bachs stora orgelverk fundera över stämmornas fördelning mellan händerna: man bör med de två händerna spela allt som man på orgel spelar på de två manualerna och pedalerna.)

I standardbasens notering används mest följande skrivsätt: (Se exempel, s. 19; ur Veikko Ahvenainen: "Harmonikan käsikirja", s.41).

Den ryska notationen (ex. 4) innehåller trefaldig information om ackordbasar: alla klingande toner finns skrivna i notbilden, dessutom finns det ackordsymboler: **5** , ett durackord, M, ett mollackord, y, ett förminskat ackord och sjuan ett septimackord. Eftersom det finns skillnader mellan ackordomvändningar i olika dragspel, finns det ännu en liten not i parentes, t.ex. c i den första takten. Denna not bekräftar, att man skall spela ett C-durackord.

I det moderna dragspelets basnotering måste man också ange, huruvida man skall använda standardbas eller melodibas. I det tyska, amerikanska och finska skrivsättet avser S.B. standardbas och B.B. melodibas. I ryska dragspelsnoter avser symbolen **┌** standardbas, B melodibas och O de två grundbasraderna i standardbasen.

2.4. Några iakttagelser om dragspelskulturen i Mellan-Europa, USA och Sovjetunionen före år 1960

Dragspelsrepertoaren har i stort sett följt instrumentets tekniska utveckling. De en- och tvåradiga dragspelen var först och främst spelmansinstrument eller dansmusikinstrument. Dragspelet tävlade kraftigt med fiolen och klarinetten i början av 1900-talet; dess ljud hördes bättre, och det kunde ge en klar takt till dansen.

Många folkmusikforskare protesterade dock kraftigt mot dragspelet. T.ex. Otto Andersson skrev år 1907 i "Inhemsk Musiksträfvanden": "- - - - Dragharmonikan tillintetgör hela folkets musikaliska anlag, ödelägger gehöret och drager ner den musikaliska smaken. - - - - Dansen ej efter falska dragharmonikors skrän! Köp dem ej! Hys dem ej i edra hem! Bränn dem!"¹

- - - - -

1 Andersson, år 1907

Att dragspelet ansågs vara "folkmusikens största fiende"¹, är förståeligt p.g.a. dess i början ytterst begränsade musikaliska möjligheter. På bassidan fanns det oftast bara ett par durackord och därför blev fiol- och klarnettmelodier i moll samt i kyrkotonarter totalt förstörda.

Concertinan var mycket populär i Mellaneuropa på 1800-talet. Repertoaren bestod närmast av opera-arianer, roman-ser, marscher osv. Dessa var då på modet i salongerna.² Den mest berömda tonsättaren, som skrev musik för concertinan, var engelsmannen Bernhard Molique. Musiken, som ursprungligen är komponerad för concertinan, kan spelas på det nuvarande melodibasdragspelet. Från denna epok finns det egentligen ingen annan originalmusik.³

Tack vare det liktoniga, kromatiska dragspelet, som blev allmänt kring sekelskiftet, blev det möjligt att spela mera komplicerade stycken. Transkriptioner av t.ex. Liszts ungerska rapsodier, Franz von Suppés och Rossinis uvertyrer samt salongsmusik och karaktärstycken från 1800-talet hörde till repertoaren hos dåtida dragspelsvirtuoser.⁴

Italiensk-amerikanerna Pietro Frosini (1885 - 1951) och Pietro Deiro (1888 - 1954) skrev egentligen den första originalmusiken för dragspelet. Deras kompositioner är först och främst tekniska bravurnummer. Stilen är homofon, okomplicerad. Pietro Frosinis mest berömda kompositioner är t.ex. "The Jolly Caballero" och "Carnival of Venice".⁵ Pietro Frosini är uppfinnaren av bälgtrémulandot.⁶ Av Pietro Deiros produktion kan nämnas t.ex. "Trieste Overture" samt "Pietros Return".⁷

1 Kjellström, 79

2 ibid., 24

3 Valkeajoki, 2

4 Kjellström, 98

5 ibid., 99

6 Ahvenainen, 1980, 32

7 Kjellström, 99

I USA verkade också andra dragspelsvirtuoser, t.ex. Charles Magnante och Frank Caviani, som komponerade originalmusik och arrangerade populära klassiker för dragspel. Av skandinaviska dragspelare från denna "dragspelets gyllene tid" kan nämnas t.ex. Andrew Walter, Egil Hauge, Lasse Pihlajamaa och Viljo Vesterinen.¹

2.5. Seriös originalmusik och dragspelsundervisning vid högskolorna

2.5.1. Tidigare utveckling

Alban Berg använde dragspelet i sin opera "Wozzek" (1914 - 1921) och Paul Hindemith lät den ursprungliga harmoniumstämmen i sin "Kleine Kammermusik"* nr 1, op.24 (Finale, 1921) ersättas av ett dragspel. Dessa verk kan dock inte kallas för originalmusik för dragspel.²

Året 1927 var ett märkesår i dragspelsmusikens historia, då Hugo Hermann komponerade det första seriösa originalverket för dragspel, "Sieben neue Spielmusiken". I detta verk försökte Hermann kombinera gammal spelpraxis med element från 1900-talets tonspråk. Verket blev problematiskt: dragspelarna fann det obegripligt och ospelbart, och andra tonsättare värderade det inte heller högt, utan det betraktades som "konstnärlig prostitution".³

Hugo Hermann var ändå den drivande kraften, som fick i gång utvecklingen av den nya dragspelsmusiken. Han komponerade själv och fick också andra kollegor att skriva musik för dragspel. Staden Trossingen hade alla förutsättningar för denna utveckling: där befann sig en stor instrumentfabrik (Hohner), som var beredd att satsa pengar på

- - - - -

1 Kjellström, 100

2 ibid.

3 ibid.

* Paul Hindemiths "Kammermusik 1" är ett helt kammarmusikverk. Sammansättningen är "en kammarorkester". Dragspelet används bara i "Finalen". (Otava 3, 26).

nya dragspelskompositioner. Där befann sig också de bästa virtuoserna tack vare ett konservatorium för dragspelare.¹

Utvecklingen av dragspelsmusiken pågick i Trossingen huvudsakligen från år 1927 till slutet av 50-talet. Denna tid delas i tre perioder. Från den första perioden (1927 - 1939) härstammar bl.a. följande verk: Zilcher: "Album für Akkordeon" (1936), Hermann: "Musikalische Bewegungsspiele" (1936), Roeseling: "Spieltänzerin und Jongleur" (1938) m.fl.²

Under krigsåren (1939 - 1945) komponerades det inte mindre än fem större originalverk för dragspel av tonsättarna Georg von Albrecht, Gerhard Frommel, Philipp Mohler, Hans Brehme och Ernst Lothar von Knorr.³

Under perioden 1945 - 1957 anslöt sig allt flera tonsättare till Trossingen-kretsen. Betydelsefulla soloverk från denna tid är: von Knorr: "Suite" (1945), Brehme: "Paganiniana", och Herbst: "Elegie und Capriccio" (1952 - 1953). Dessutom härstammar det också en del kammarmusik från denna period, t.ex. Wittner: "Suite in Sieben Bildern" för två dragspel (1941), von Knorr: "Sonatine in B" för violin och dragspel (1953) och Ambrosius: "Duo" för flöjt och dragspel (1956 / 1962).⁴

Efter andra världskriget upptogs dragspelet som huvudämne i många musikläroanstalter i DDR, och därmed uppstod det också ny dragspelsmusik av många tonsättare, t.ex. Werner Hubschmann, Ottmar Gerster, Theodor Hlousek m.fl. De flesta av deras verk är utgivna av östtyska musikförlag.⁵

- - - - -

1 Valkeajoki, 9

2 Kjellström, 101 f

3 ibid., 101

4 ibid., 102

5 ibid., 103

Originalverk för dragspel skrevs också t.ex. i Italien, Holland, Frankrike och England. I Östeuropa har en mängd tonsättare skrivit för dragspel, men bara få av dessa verk är utgivna och distribuerade på den västeuropeiska marknaden.¹

I USA är originalmusikens utveckling särskilt intressant från år 1958 till ca 1970. Genom direkta beställningar av det amerikanska dragspelsförbundet uppstod ett trettiotal originalverk: solostycken, kammarmusikverk och konserter. Nästan alla dessa verk är av konsertant karaktär, oftast virtuost krävande. Många av dem är problematiska, eftersom tonsättarna inte haft tillräckligt kunskaper om instrumentets möjligheter och begränsningar.²

2.5.2. Senare utveckling

Från ca år 1960 började serietillverkningen av melodibas-instrument, d.v.s. accordeons. För tonsättaren ger melodibasen flera möjligheter att uttrycka musikaliska tankar än standardbasen. Med accordeon uppstod det också en ny instrumentalisttyp: en skolad musiker med seriösa ambitioner. Den nya generationen samarbetar med dagens tonsättare för att få originalrepertoar för melodibasdrag-spelet.³

Till denna period hör också början av den systematiska dragspelsundervisningen vid många musikhögskolor i Europa. Den ryska dragspelsmusiken har mycket påverkat dragspelskulturen i många länder. T.ex. i Frankrike har man spelat mest rysk repertoar. Den "franska skolan" är känd av många stora virtuoser, t.ex. Max Bonnay, Jean-Luc Manca, Alain Musichini och Frederic Guerouet, som har vunnit

- - - - -

1 Kjellström, 103 f

2 ibid., 104

3 ibid., 105

betydande internationella dragospelstävlingar. Den viktigaste lärostolen i Frankrike är Le Thors skola, där Jacques Mornet är lärare.¹

Den västtyska dragspelskulturen har traditioner redan från 1850-talet. Numera finns det dragspelsundervisning i Trossingen med Hugo Noth i spetsen. Han är en mycket värderad lärare och konstnär: många av hans tidigare elever är lärare i andra tyska musikhögskolor, t.ex. Elsbeth Moser i Hannover. Hon är speciellt inriktad på kammarmusik. Hon har skapat en egen skola kring sig. Många utländska dragspelare har studerat i Hannover under Mosers ledning.²

Franz Liszt-Akademien i Weimar är en mycket viktig musikhögskola i Östeuropa, vad dragspelsundervisningen beträffar. Docent i dragspel är tjecken Ivan Koval, som har samarbetat mycket med moderna komponister. Koval har blivit känd också genom sina framföranden av renässansens och barockens klavermusik på dragspelet.³

Polen har länge varit ett av de aktivaste länderna i Europa, vad den nyaste dragspelsrepertoaren och dragspelsundervisningen beträffar. I musikakademien i Warszawa var professor Lech Puchnowski till år 1988 lärare i dragspel. Puchnowski har arbetat som prorektor vid musikakademien och suttit i många viktiga, internationella musikadministrativa kommittéer. De flesta polska komponister har på de senaste åren skrivit originalmusik för dragspel.⁴

I Tjeckoslovakien kan efter år 1959 nämnas Milan Blaha, Jan Tesar och Jaroslav Vlach, som alla har stått i nyckelposition och haft kontakt med utländska dragspelare.

- - - - -

1 Kimmo Mattila i brev 28.12. 1989

2 ibid.

3 ibid.

4 ibid.

(En kuriositet är, att ännu så sent som år 1970 existerade det bara några tiotal accordeons i Tjeckoslovakien).¹ Numera finns det en lärostol i dragspel i Bratislava. Dragspelsläraren där är den ungerskfödde Tibor Racz, som framgångsrikt har gått sin egen väg. Förutom den nya dragspelsmusiken har han specialicerat sig också på renässans- och barockmusik liksom den ovannämnde Ivan Koval.²

Det viktigaste momentet i accordeonutvecklingen i Kanada är, att initiativtagarna där har koncentrerat sig på att få fram lämplig litteratur för barn- och nybörjarundervisningen på små accordeons.³

År 1970 började dragspelsundervisningen vid det Kungliga Konservatoriet i Köpenhamn, där Mogens Ellegaard, (professor fr. år 1988), är lärare i dragspel. Den "danska skolan" har på alla sätt försökt utveckla sig på sina egna villkor och inte bli påverkad av den ryska dragspelskulturen. Den "danska skolans" ledande idé har varit att dragspelet skall integreras bland andra instrument genom att tonsättarna skriver en egen seriös repertoar för det. Mogens Ellegaard har aktivt samarbetat med tonsättarna, och tack vare honom har många betydande nordiska tonsättare, t.ex. N.V. Bentzon, T. Lundqvist, V. Holmboe, O. Schmidt och P. Nörgård komponerat solo- och kammarmusikverk för dragspel.⁴

Norrmannen Jon Faulstad har varit Mogens Ellegaards elev. Faulstad har skapat "den norska skolan", som är mycket lik den danska förebilden. Dragspelsundervisningen vid musikakademin i Oslo började år 1975 med Jon Faulstad i spetsen.⁵ På Island finns det inte dragspelsundervisning vid musikhögskolor, -institut eller musikskolor.⁶

- - - - -

1 Kjellström, 108

2 Kimmo Mattila i brev, 28.12.1989

3 Kjellström, 108

4 Kimmo Mattila i brev, 28.12.1989

5 ibid.

6 Kimmo Mattila i brev, 11.1.1990

I Sverige finns det fem musikhögskolor som underlyder "Universitet- och Högskoleämbetet", samt S.M.I. (= Stockholms musikpedagogiska institut), som numera styrs direkt av undervisningsministeriet. Dragspelsundervisning finns i alla musikhögskolor utom i Göteborg. Dragspelarna kan studera vid solistiska linjen, "instrument- och ensemble"-linjen, klasslärarlinjen, /motsvarar ungefär vår klasslärarutbildning med specialiceringsen i musik/, eller vid linjen med två huvudämnen, t.ex. dragspel och musikhistoria.¹

Dragspelsundervisningen är äldst i musikhögskolan i Piteå. Där inleddes undervisningen redan år 1970. I början var Mogens Ellegaard en gästande lärare där. Numera är läraren Ingemar Nilsson. I Malmö inleddes dragspelsundervisningen i början av 1980-talet. Läraren är Lars Holm. I Musikaliska Akademin i Stockholm samt i S.M.I. undervisar Anita Agnas, som är elev till Mogens Ellegaard. Undervisningen inleddes hösten 1984 i de båda ovannämnda läroanstalterna. Vid Ingesunds musikhögskola i Arvika inleddes dragspelsundervisningen hösten 1988. Som lärare fungerar Börje Wessman, som också är elev till Mogens Ellegaard.²

Finland har en speciell plats mellan den västliga och den östliga dragspelskulturen i världen. På 1970-talet var både den ryska och den danska skolan förebilder för utvecklandet av dragspelsundervisningen på högskolenivån. I slutet av 1980-talet har många internationellt kända dragspelssolister uppträtt på finska musikfestivaler, och världens mest kända dragspelspedagoger har givit lektioner vid de högsta läroanstalterna, d.v.s. Sibelius-Akademin och konservatorierna samt vid kortare mästarkurser, m.m.³.

- - - - -

1 Mauri Eira i brev, 30.1.1990

2 ibid.

3 Kimmo Mattila i brev, 28.12.1989.

2.6. Den populära dragspelskulturen och några framtidsperspektiv

I varje av de ovannämnda länderna finns det också en livlig populärmusikalisk dragspelskultur.

Den franska dragspelskulturen har en nationell prägel, den franska musette-traditionen. Den främsta representanten för musette- och jazzmusiken är den konserterande, internationellt kända virtuosen Marzel Azzola.¹

I Tyskland är dragspelsorkestrar mycket vanliga. I "Deutsche Harmonika-Verband e.V." finns det flera hundra dragspelsorkestrar.² Också många finska dragspelsorkestrar, t.ex. Åbo Dragspelsklubb, har beställt arrangemang av populära stycken från tyska förlag.

I Sovjetunionen är dragspelet mycket levande i synnerhet inom folkmusiken och som ackompanjemang till folkdanser. De ryska dragspelarna är oftast högst virtuosa även i folkmusikaliska sammanhang.

I den lättare dragspelsmusiken i Sverige kan man åtskilja tre olika stilriktningar: "Deiro - Frosini -stilen", "Jularbo-stilen" och "Jazz-dragspelare". I Sverige finns det ca 200 dragspelsklubbar. Medelåldern hos dragspelarna är relativt hög, kanske ca 50 år. Repertoaren är mestadels traditionell: vals, polka, hambo osv. Hittills har de flesta klubbarna spelat unisont, men på senare tid har arrangerad repertoar blivit vanligare genom att flera unga dragspelare anslutit sig till dragspelsklubbarna och de äldre dragspelarnas förmåga att spela prima vista har blivit bättre.³

- - - - -

1 Kimmo Mattila i brev, 28.12.1989

2 Kimmo Mattila i brev, 11.1.1990

3 Mauri Eira i brev, 30.1.1990

Den populärmusikaliska dragspelskulturen har en stark position också i Finland. Dragspelet är en hobby för ca 100 000 personer i Finland. I "Suomen Harmonikkaliitto r.y." finns det ändå bara 5000 medlemmar år 1989. I "Suomen Harmonikkainstituuttis" adressregister fanns det ca 130 dragspelsklubbar, i vilka det fanns 10 - 30 dragspelare i varje klubb. Mycket troligt är, att det ännu fanns närapå lika många dragspelsklubbar, som inte var registrerade föreningar, t.ex. som undervisningsgrupper i medborgar- och arbetarinstitut.¹

Dragspelet har mycket lång tradition i den lättare musiken, d.v.s. dans-, spelmans- och underhållningsmusiken. I dagens läge befinner vi oss i någon mån i ett brytnings-skede. De allra nyaste strömningarna, den nya seriösa dragspelsmusiken har inte slagit igenom. Dragspelarna ute på fältet finner den svårförståerlig och föredrar den traditionella dragspelsmusiken både vad spel- och lyssnarvanor beträffar.

Musikaliskt skolade personer, såsom andra instrumenta-lister, kritiker, rektorer i musikläroanstalter samt tjänstemän med betydande ämbeten inom musikförvaltningen har fördomar mot dragspelet som ett konstmusikinstrument. Dragspelet har ännu inte etablerat sin ställning inom musiklivet. Detta är ett faktum, som dragspelarna ärligt bör erkänna. Det kommer säkert att ta många år, kanske decennier, innan dragspelet som ett seriöst instrument fullständigt accepteras. I detta brytningsskede står den organiserade undervisningsverksamheten och nya dragspels-lärare i en nyckelposition. Deras undervisnings- och uppfostringsverksamhet bland barn och unga men också inom

- - - - -

1 Kimmo Mattila i brev, 11.1.1990

vuxenutbildningen kommer att påverka, hur dragspelet etablerar sig inom musiklivet.

Jag tror personligen, att symbiosen mellan den traditionella och nyare dragspelsmusiken kommer att bestå ännu länge. Undervisningen organiserades först inom konstmusiken, men den kommer att organiseras för den lättare musikens del också för dragspel och andra instrument. Början på den kommande utvecklingen ser vi redan i t.ex. folkmusikutbildningen vid Sibelius-Akademien och pop - jazz-konservatoriet i Åggelby. En stark påminnelse om den traditionella dragspelsmusikens drivkraft är också dragspelskulturen i Åbo, som jag kommer att berätta om i följande kapitel.

3. DRAGSPELET I ÅBO I ETT HISTORISKT PERSPEKTIV

3.1. Allmänt

Med hjälp av de källor jag gått igenom i Sibeliusmuseum i Åbo, d.v.s. klippsamlingen om dragspelet, Allan Salomaas samlingar och konsertrecensioner under flera decennier på 1900-talet, är det omöjligt att få ihop en enhetlig bild om dragspelet i Åbo musikliv; uttalandena om detta instrument är fragmentariska och få.

Grundandet av "Turun Soitannollinen Kerho" (TSK) var en mycket viktig händelse i Åbo musikliv, vad underhållnings- och dansmusiken beträffar. TSK har utvecklats till en förening, vars främsta uppgifter har varit att etablera dansmusikernas ekonomiska ställning och samla ihop halvprofessionella musiker och amatörer.¹

Dragspelet har alltid varit ett mycket centralt instrument inom TSK, och därför kommer denna organisation att ge sin prägel på nästan allt man skriver om Åbo dragspelsliv. Dess roll har varit betydande i dansmusiklivet (kapitel 3.3.), i undervisningsverksamheten (kapitlen 4.2.1.3. och 5.1.), samt anordnandet av dragspelstävlingar, (kapitel 6.1.1.).

I kapitel 3.2. kommer jag att presentera några åbodragspelare, som i hög grad har påverkat dragspelslivet i Åbo. Jag har valt Maire Tammenlaakso, Milton Harjala och Keijo Louna för närmare presentation i synnerhet på grund av att de klart har skaffat sitt uppehålle genom dragspelet och dragspelsmusiken. Dessa tre representerar dragspelslivets hela spektrum: undervisningsarbetet, uppträdanden i olika sammanhang, tonsättarverksamhet samt dragspelsförsäljning och -reparation.

- - - - -

1 Huhtala, 17 ff

Jag tycker att det inte är motiverat att presentera alla personer lika grundligt. Därför kommer jag i kapitel 3.3. att räkna upp några dragspelsmusiker och dansorkestrar, som varit aktiva på Åbotrakten under en period av ca 50 år. Den främsta källan har varit publikationen "Soivat Vuodet - Turun Soitannollisen kerhon viisi vuosikymmentä." Urvalet av dansorkestrar är alldeles slumpmässigt; och dessutom finns det troligen en stor skara musiker, som inte varit medlemmar i TSK.

Den huvudsakliga synvinkeln i kapitel 3.3. kommer att vara dragspelets ställning i dansorkestrar. Till slutet av detta kapitel har jag fått uppgifter om situationen på sommaren 1989 genom underhållningsbyrån "Auraviihde Oy".

3.2. Några kända åbodragsspelare

3.2.1. Maire Tammenlaakso

I Åbotrakten finns det inte många kvinnliga dragsspelare, som blivit kända i hela Finland och utomlands. Jag har lyckats hitta bara en, Maire Tammenlaakso. Om ingen annan källa nämns, baserar sig uppgifterna på min intervju den 3.11. 1988.

Maire Tammenlaakso är född den 14.3. 1928 i Askais. Hon fick sitt första tvåradiga dragspel vid sju års ålder. I sin hemby Livonsaari i Askais spelade hon mycket vid små danstillställningar. Hon berättar, att hon var mycket uppskattad: en liten flicka med dragspel var sällsynt.

Vid 13 års ålder flyttade Maire Tammenlaakso till Åbo med sina föräldrar. Där fick hon ett femradigt dragspel samt några lektioner av Aarne Aalto, som inte var yrkes-

- - - - -

musiker. Lektionerna bestod av elementär teoriundervisning samt några stycken, men arbetet var inte alls systematiskt.¹

Maire Tammenlaakso har varit gift med ingenjör Pohjanheimo, men som artist har hon alltid använt släktnamnet Tammenlaakso. Numera är hon fränskild. Hon har en son, som redan har en egen familj. Maire Tammenlaakso verkar vara en mycket varmhjärtad människa, och av henne får man det intrycket att hon är nöjd med sitt liv. Hon är redan pensionerad och bor åter i sin gamla hemby.

Maire Tammenlaakso säger, att dragspelstävlingarna på hennes aktiva tid nästan var den enda möjligheten för en ung dragspelare att göra sitt namn känt. Efter att man lyckats bra i en tävling, öppnades vägen till turnéer, som på 1940 - 1950 -talen oftast bestod av danstillställningar runt hela landet. Vanligtvis började kvällen med en programdel, under vilken man fick spela sina dragspelssolon, och därpå följde dans.

Före tävlingarna fick hon några lektioner av t.ex. Viljo Vesterinen och Lasse Pihlajamaa. Maire Tammenlaakso berättar, att hon mest fick rådet att nyansera sin musik. Hon säger att hon egentligen var för lat att studera på allvar; före tävlingarna var motivationen förstås större.

Maire Tammenlaaksos bästa tävling var år 1945, då hon nådde en andra plats i FM-tävlingen för kvinnliga dragspelare.² Samma år deltog hon också i den landskamp, som anordnades för kvinnliga dragspelare från Sverige och Finland. "De svenska flickorna hade dock både större rutin och spelsäkerhet och vunno välförtjänt med poängen 24 mot Finlands 12 poäng."³

- - - - -

1 Maire Tammenlaakso i brev, april 1989

2 Aamuset 23.3. 1984

3 Walter, A. m.fl., 48

Att man på den tiden höll skilda tävlingar för manliga och kvinnliga dragspelare, berodde enligt boken "Svenska Dragspelare" på att... "en söt flicka med säkerhet hade stora chanser att distansera sina manliga medtävlare enbart av den anledningen, att publiken skulle falla för frestelsen att lägga sin röst på en flicka." / Märk väl, att på flera ställen i mitt arbete, där det talas om äldre tiders dragspelstävlingar, framgår att publikens smak varit avgörande, då man bestämt, vem som skulle vinna tävlingen. /

Sitt huvudsakliga levebröd skaffade Maire Tammenlaakso sig i ensemblen "Turuttaret". Hon grundade denna ensemble år 1960 tillsammans med Paula Ero och Sinikka Järvinen. "Först och främst uppstod denna grupp för att vi blev trötta på att tillbringa våra dagar som hemmafruar", säger Maire Tammenlaakso. Först var ensemblen trio, senare har den tillfälligt bestått av fyra, t.o.m. fem kvinnor.

Först koncentrerade sig dessa spelande och sjungande kvinnor mest på folkvisor, men ganska snart blev "Turuttaret" en dansensemble, som kom att spela på restauranger och dansbanor runt om i Finland.

Ensemblen "Turuttaret" har också spelat på turistbåtar mellan Sverige och Finland. De verkliga höjdpunkterna för "Turuttaret" blev två turnéer i Amerika på 1970-talet. Dessa turnéer varade sammanlagt i 6 - 7 månader. Ensemblen "Turuttaret" uppträdde runt hela Nordamerika mest på tillställningar anordnade av finska emigranter, men också på några tyska klubbar. I turnéernas program ingick ett avsnitt med teater, som var planerat av deras manager, teaterchef Egil Häggman. Kvällarna avslutades vanligtvis med dans, som "Turuttaret" spelade musiken till.

- - - - -

Ensemblens repertoar kan enligt Maire Tammenlaakso klassificeras som dansmusik från 1950 - 1970-talen, men även äldre låtar har spelats. "Turuttaret" har slutat sin aktiva verksamhet, men ensemblen samlas ännu tillfälligt för privata tillställningar, t.ex. 50- och 60-årskalas samt andra evenemang, som är avsedda för litet äldre folk.

"Turuttaret" på 1960-talet. Från vänster: Tuire Elo, Sirpa Talonen, Hannele Lehtonen, Heli Leino och Maire Tammenlaakso. Foto: Ur Maire T.:s samlingar.

Fastän Maire Tammenlaakso har skaffat sitt huvudsakliga levebröd som uppträdande artist, har hon vid sidan om detta komponerat och skrivit text till låtar. Hon klassificerar sin produktion närmast som schlagermusik. Av hennes låtar har ca 15 publicerats. Dessa har sjungits på

- - - - -

skiva av t.ex. Kauko Käyhkö, ("Yksinäinen vanhus", år 1960), Tapio Rautavaara, ("Satu pajupillistä", år 1960) och Anna-Liisa Pyykkö, ("Yön laulajatar", år 1960). Den sistnämnda låten har inspelats på nytt år 1980 av Vera Telenius.¹

Åboartisterna Kalevi Karling ("Säilyttää voit unelman", år 1981) och Aulis Kotaviita ("Ruissalon rantaa", år 1985) har också inspelat Maire Tammenlaaksos låtar. Ensemblen "Turuttaret" gjorde en LP-skiva år 1980. Skivan innehåller flera låtar av Maire Tammenlaakso, t.ex. "Tein turhaan laulun" och "Tyttöjen jenkka". År 1983 vann Maire Tammenlaakso Egentliga Finlands kuplettävling med låten "Yritys", som sjöngs av Sinikka Järvinen.²

Maire Tammenlaakso har också varit med i Åbo Dragspelsklubbs verksamhet. I början av 1980-talet var hon ledare för dragspelsklubbens damorkester. (Se kapitel 5.1.4.). Hon ser optimistiskt på dragspelarens framtid. Hon tror, att en god dragspelare alltid kan förtjäna sitt levebröd, och att både den lätta och den seriösa dragspelsmusiken kan överleva.

3.2.2. Milton Harjala

Om ingen annan källa nämns, baserar sig mina uppgifter om Milton Harjala på intervjun med honom den 4.4. 1989.

Milton Harjala var född den 26.4. i Åbo. Hans far var vaktmästare och hans mor var sömmerska. Milton Harjalias livscykel var mycket händelserik och växlande. Han insjuknade i polio i två års ålder och var tvungen att tillbringa 2 - 3 år på ett sjukhus. Efter att han återvänt hem,
- - - - -

1 Maire Tammenlaakso i brev, juli 1989

2 ibid.

tvingades han att röra sig. Eftersom det lyckades på något sätt, gick han sedan i en normal skola. Pappan omkom i vinterkriget och därefter levde Milton tillsammans med sin mamma. Efter skolan var han lärling hos en guldsmed i fyra år.

Vid sexton års ålder började Milton Harjala spela dragspel. Detta instrument blev ganska snart hans hela liv. Han var 24 år gammal, då han ingick i äktenskap.¹ Detta äktenskap varade ända till februari 1989, då hans fru dog. Milton Harjala själv dog den 24.1.1990.² Hans dotter bor numera i Sverige med sin familj.

Sitt intresse för dragspelet fick Harjala genom sina släktingar, först och främst familjen Lindström, som uppträdde på cirkusturnéer. För att Milton skulle kunna få sitt första, mycket dåliga, femradiga dragspel, var hans mamma tvungen att sälja alla sina smycken och andra värdefulla ting, som de ägde.

Milton Harjala var mestadels självlärd som musiker. I sin ungdom tog han först någon tid pianolektioner. Piano-läraren, (vars namn han inte mera kunde minnas), lärde honom i musikteori och elementärt pianospel. Några dragspelslektioner fick han av Armas Välimäki.

Även Milton Harjala fick sitt namn känt först och främst genom att delta i dragspelstävlingar på 1950-talet. Han nådde topplatser i Egentliga Finlands dragspelstävlingar.³ De bästa prestationerna var ändå en tredje plats i FM-tävlingen och en andra plats i NM-tävlingen år 1954. Denna framgångsrika NM-tävling ägde rum på tre orter i Sverige, nämligen Karlstad, Karlskoga och Örebro. Slutresultatet

- - - - -

1 M.I.: en artikel om Milton Harjala / Sibeliusmuseums arkiv, Åbo.

2 "Hanuri", 1/90, 3

3 Milton Harjalas egen samling av tidningsartiklar. (Utan upplysningar om tidningens namn och artikelförfattare).

baserade sig enbart på publikröster. Dessa röster från tre deltävlingar räknades ihop till slut. Milton Harjala vann den första omgången i Karlstad.¹ Svensken Egil Hauge vann till slut hela tävlingen med 329 röster och Milton Harjala placerade sig på andra plats med 279 röster.² Harjalias repertoar i denna tävling bestod av Franz Liszts "Ungersk rapsodi nr 2", Pietro Frosinis "Karneval i Venedig" och Pentti Tastulas "Helmiä etelästä".

Milton Harjala berättade, att dragspelstävlingar i hans ungdom var mera betydelsefulla än nuförtiden. Då var det mera sällsynt med längre komna dragspelare, och det ordnades färre tävlingar. Man kan nästan säga att tävlingar på den tiden var det enda sättet att visa sin kunnighet, eftersom det inte fanns systematisk undervisning och kurs-examen.

Milton Harjala var fr.o.m. 1950-talet fullt sysselsatt med dragspelet. En stor del av sin utkomst skaffade han genom att spela i en dansensemble på dansbanor, restauranger och privata tillställningar. Den första ensemblen, i vilken Harjala spelade dragspel i ett års tid, hette "Sävelpojat". Därefter grundade han en egen ensemble, med vilken han turnerade i ca 30 års tid.

Vid sidan av att spela på turnéer började Milton Harjala att undervisa i dragspel samt sälja dragspel. På grund av ytterligare försämrad hälsa var han på 1970-talet tvungen att så småningom sluta med att spela på turnéer. Han hade stor nytta av sin skolning till guldsmed, då han började reparera och stämma dragspel. I övrigt är han självlärd också i detta.

- - - - -

1 Expressen 31.10.1954

2 en svensk tidning (Milton Harjalias samling, utan hänvisningar till tidningens namn och artikelförfattare).
dat. 1.11. 1954

Milton Harjala berättade om sin lärarverksamhet, att han alltid försöker låta elevens talang bestämma studietakten. De flesta elever har spelandet enbart som hobby. Den mest använda boken i elementärundervisningen är Lasse Pihlajamaas "Harmonikkakoulu 1". Av sina bästa och längre komna elever nämnde han Pekka Varjonen och Kari Honkaranta, som båda har deltagit i dragspelstävlingar med god framgång. På våren 1989 hade Harjala ca tio elever. Stämning av dragspel samt annat reparationsarbete fanns det också så mycket som han orkade med.

Om dragspelarens framtid sade Milton Harjala, att det kommer att finnas alltmera skickliga dragspelare, och därför måste man vara ganska bra för att klara sig. Dragspelarens vardag kommer troligen att bestå av undervisning, egen övning och uppträdanden samt kanske dragspelsförsäljning också i framtiden.

Milton Harjala berättade, att han tycker om att höra på all dragspelsmusik. Han brukade besöka nästan alla dragspelskonserter, som gavs i Åbo. Även de mest moderna verk för dragspel var mycket intressanta för honom. Som yngre brukade han besöka även andra konserter än dragspelskonserter.

3.2.3. Keijo Louna

Keijo Helmer Louna är född den 19.3. 1931 i Raumo landskommun, men har levt sin aktiva tid i Åbo. Han är kanske den mest kända åbodragspelaren i närhistorien. Han började spela dragspel vid femton års ålder. Hans första lärare var Olavi Ruottu. Som en annan lärare nämner han kappellmästaren Uuno Kuparinen.¹

- - - - -

¹ Suomi, R.: stencil, utan sidonummer

Mellan åren 1948 - 1956 deltog Louna 18 gånger i dragspelstävlingar. De största framgångarna för honom blev finska mästerskapet år 1955 samt landskampen mellan Sverige och Finland år 1956. Keijo Louna vann i landskampen både i solisttävlingen och grupp-tävlingen. Till det finska dragspelslaget hörde också Milton Harjala, Paavo Tiisanen och Esko Könönen.¹

Tack vare att Keijo Louna vunnit i dragspelstävlingar, blev han en efterfrågad artist runt om i Finland. På 1950-talets nöjestillställningar fick en dragspelare medverka nästan i alla programnummer. Han ackompanjerade sånger, pjäser o.dyl. samt spelade egna solonummer. Kvällen avslutades oftast med dans, och då fick dragspelaren medverka i en dansorkester.

Keijo Lounas viktigaste uppträdanden på konsertestrader-na skedde år 1956. Då konserterade han även i USA. Denna konsert ordnades av "New York Times". De två viktigaste inhemska konserterna var en konsert i Åbo och en i Nystad.² I Åbo uppträdde Keijo Louna som solist med Åbo stadsorkester. Han spelade Pietro Frosinis "Italiensk fantasi för dragspel". Orkesterarrangemanget av detta stycke är skrivet av Antero Hytinkoski. Konserten kallades "ungdomskonsert". Som en annan ung solist uppträdde violinisten Juhani Tiainen. Orkestern leddes av Ole Edgren. I en recension av denna konsert sägs att programmet var för lättfattligt och att de båda solisterna satte huvudvikten på fingertekniken, och det musikaliska uttrycket blev åsidosatt.³ (Konsertens program och den ovannämnda recensionen, se bilaga 2).

- - - - -

1 Suomi, R.: stencil, utan sidonummer

2 ibid.

3 En recension av konserten i Åbo, år 1956. Utan hänvisningar till tidningens namn. Författaren P.S. (Se bilaga 2).

Efter "det lysande 50-talet" drabbades dragspelsmusiken av nedgång p.g.a. den kommersiella, internationella pop-musikens ökande popularitet. 1960-talet lär ha varit en mindre aktiv tid också för Keijo Louna vad dragspelet beträffar. Jag vet inte exakt vad han sysslade med då, eftersom han inte svarat på mina upprepade förfrågningar.

Från 1970-talets början har Keijo Louna först och främst ägnat sig åt dragspelsundervisningen. Allt som allt hade han ca 200 elever hösten 1985. En stor del av dem deltog i gruppundervisning i medborgar- och arbetarinstitut runt om i Egentliga Finland. I tretton år var Louna dragspelslärare i "Varsinais-Suomen Musiikkioppilaitos" (Egentliga Finlands Musikläroanstalt), där han slutade på våren 1985.¹

Vid sidan om ovannämnda läroanstalter har Louna många privatelever. Han berättar, att största delen av hans elever inte har särskilda mål i sitt spelande, utan det fungerar som en bra hobby kanske bland många andra aktiviteter. Han säger, att han har ca 20 - 30 goda elever, och särskilt bra är bara få. Den bästa eleven, Marko Valtonen från Lundo, har kommit in vid Sibelius-Akademien.²

Det största erkännandet som dragspelslärare fick Keijo Louna år 1983, då han erhöll titeln "lektor" av republikens president.³ Tack vare aktiviteten från elevernas sida fick Louna denna hederstitel. Eleverna t.ex. i medborgarinstituten fick rektorerna att skriva utlåtanden, p.g.a. vilka hederstiteln beviljades. Ett utlåtande kom också från Matti Rantanen, lektor vid Sibelius-Akademien.⁴

- - - - -

1 Keijo Louna i intervju, november 1985

2 Suomi, R.: stencil, utan sidonummer

3 "Hanuri" 3/83, 6

4 Suomi, R.: stencil

Från de tidigaste spelåren finns det bara få inspelningar av Keijo Louna. På 1980-talet har han vid sidan om lärarverksamheten spelat in två skivor. LP-skivan "Keijo Lounan sävelikkuna" kom ut år 1982. Här strävar Louna till att ge en mångsidig bild av dragspelsmusiken. På A-sidan spelar han tillsammans med sin elev Arja Talvio. Denna sida innehåller kända klassiska melodier, t.ex. J.S. Bachs "Air". På B-sidan finns det lättare dragspelsmusik, som är komponerad av Keijo Louna själv, Veikko Huuskonen, Martin Fischer m.fl. På denna sida spelar en hel orkester, som består av Keijo Louna, dragspel, Juha-Pekka Vikman, violin, Jarmo Kankaanranta, flöjt, Markku Suominen, gitarr, Olavi Vikman, bas och Heikki Valanne, trummor. Veikko Huuskonen har arrangerat alla stycken på denna skiva.¹

Våren 1987 kom ut en annan inspelning, "Kipparin vapaapäivä". Skivan innehåller sådana kända melodier som "Kallastaja-Eemelin valssi", "Vanha merimies muistelee", "Kuubalainen serenadi", m.fl. samt dessutom kompositioner av Keijo Louna och Veikko Huuskonen. På denna skiva spelar Louna tillsammans med Veikko Huuskonen och en studioorkester. Alla stycken är arrangerade av Veikko Huuskonen.²

På senare tid har Keijo Louna verkat som domare i olika dragspelstävlingar, t.ex. i Egentliga Finlands mästerskapstävlingar för unga dragspelare. (Mera om dragspelstävlingar i kapitel 6.1.1. Keijo Louna säljer också dragspel åt sina elever och andra dragspelare. Han har varit med i olika föreningar mest som föreläsare och utbildare. Louna har varit aktiv också som rallyförare. Seglingen är den hobby, som numera ligger hans hjärta närmast.³

- - - - -

1 Skivomslag, "Keijo Lounan sävelikkuna".

2 Skivomslag, "Kipparin vapaapäivä".

3 Suomi, R.: stencil

3.3. Andra dragspelsmusiker och dansorkestrar

På 1930-talet kan man urskilja två huvudlinjer i den finska schlagermusiken: dels den jazzinfluerade och dels den finska, äldre linjen, som förenade tidigare strömningar med den finska traditionen. Den förstnämnda linjen representerades t.ex. av ensemblen "Ramblers", som bestod av professionella åbomusiker.

Ensemblen "Ramblers" var verksam i olika sammansättningar mellan åren 1931 - 1952. Under krigsåren hade den inte en regelbunden verksamhet. Kapellmästaren och "själen" i ensemblen var Klaus Salmi. Under årens lopp spelade t.ex. följande musiker i "Ramblers": Tommy Tuomikoski, Kaarlo Valkama och Eero Väre (saxofon), Alvar Kosunen (trumpet), Asser Fagerström och Toivo Kärki (piano). Vid sidan av den musikaliska skickligheten hade ensemblen "Ramblers" ett mycket stilfullt uppträdande på scenen.¹

Den finska linjen representerades i första hand av ensemblen "Dallapé", som härstammade från Helsingfors. Den grundades på hösten 1925 av Martti Jäppilä.² Ensemblen var verksam i olika sammansättningar under flera årtionden, men dess bästa tid var nog 1930-talet. Den främsta sångsolisten i början av 1930-talet var Ville Alanko. Efter honom kom Matti Jurva, Mauno Jokinen, Olavi Virta, A. Aimo och år 1935 Georg Malmstén. Under somrarna 1935 - 1936 bestod "Dallapé" av tidens skickligaste solister. Av instrumentalisterna bör nämnas den legendariska dragspelsvirtuosen Viljo Vesterinen och xylofonisten Eino Katajivuori.³

Dessa två ensembler var förebilder också för många ensembler inom TSK. De mindre ensemblerna, som alltså var

- - - - -

1 Bagh - Hakasalo, 107 ff

2 Käyhkö, 11

3 Bagh - Hakasalo, 29 ff

påverkade av "Dallapé", spelade först och främst finsk dansmusik. De vanligaste instrumenten i dessa ensembler var violin, dragspel och trummor. Repertoaren bestämde huvudsakligen av dragspelaren, vars skicklighet och spelstil var avgörande i valet av låtar. De större ensemblerna spelade huvudsakligen utländsk musik. Av de mindre grupperna, d.v.s. ensembler som bestod av 3 - 4 personer, kan nämnas t.ex. "Kaiku", "Rytmi", "Rytinä" och "Humina".¹

Orkestrar, som bestod av minst fem personer, var t.ex. "Medrano", "Metro" och "Inari". Bland de mest populära och största orkestrarna kan ytterligare nämnas "Mikado", som bestod av högst tio personer. (År 1937 var det tre dragspelare i "Mikado"). Denna ensemble fick utnyttja arrangemang av Toivo Kärki, som var medlem i ensemblen "Ramblers". Tack vare Toivo Kärkis aktiva verksamhet kunde "Mikado" alltid spela de nyaste, amerikanska låtarna, som mest var foxtrotmelodier. I allmänhet var större orkestrar mera populära; de kunde ju erbjuda mera mångsidig musik än mindre ensembler.²

Slutet av 1940-talet var den mest aktiva perioden av musikverksamheten inom TSK. Underhållning behövdes som tröst efter krigstiden. Vid sidan om det dagliga arbetet kunde en bra musiker ha upp till åtta speltillställningar under veckan.³

På 1950-talet påverkades den finska dansmusiken ännu mera av jazz och swing, fast det var huvudsakligen bara dansande ungdomar i städerna, som påverkades av nya strömningar. De yngre musikerna inom TSK spelade nyare musik, men tyngdpunkten i ensemblernas repertoar var ändå i äldre dansmusik. Av 1950-talets ensembler kan nämnas

- - - - -

1 Huhtala, 17

2 ibid., 19

3 ibid., 33 ff

t.ex. "Meteor", (Keijo Samuelsson, trumpet, Rauno Heino-
nen, gitarr, Pekka Rihko, trummor och Pekka Vahteri, drag-
spel). Musikerna Mertsii Lehtonen, Kauko Tiistola och
många andra hade sina egna ensembler. Musikerna i dans-
ensemblerna kunde oftast hantera många olika instrument.¹

Ett framträdande drag på 1960-talet var att ungdomsmu-
siken, rock ´n roll, utvecklades som en ny marknadsvara
vid sidan om äldre dansmusiken. Enligt TSK:s publikation
"Soivat Vuodet", blev det ändå inga stora förändringar i
relation till gammal dansmusik. /Här måste man komma
ihåg, att TSK just koncentrerade sig på äldre dansmusik,
vilket sades också vara ett hinder för föreningens utveck-
ling/. Hösten 1963 var spelarna inom 28 dansensembler
TSK:s medlemmar. Så gott som alla dessa ensembler hade
dragspelet i sitt instrumenturval.² (Se bilaga 3).

Åbomusikern Pentti Laine, ordförande för TSK, började år
1966 med orkesterförmedlingsverksamhet. Denna verksamhet
fortsatte i två år, men den blev för tung för en människa
att handha.³

År 1983 var det allt som allt 293 medlemmar i TSK.
Bland dem fanns 30 - 40 självständiga orkestrar. TSK har
inte förmedlat orkestrar sedan början av 1970-talet. Or-
kestrar, vars musiker är medlemmar i TSK, har på 1980-ta-
let spelat på ca 60 - 70 % av dansmusiktillställningarna i
Åbo. Den typiska ensemblen är elorgel / dragspel / piano,
bas och trummor. Sångsolisten är nödvändig i dansensem-
blen. Antingen sjunger någon av instrumentalisterna, eller
sångaren kommer till. Trion är den populäraste samman-
sättningen, därför att den oftast blir billigast.⁴

- - - - -

1 Huhtala, 50 ff

2 ibid., 67 ff

3 ibid., 66

4 ibid., 89 ff

En källa rörande dansmusiklivet i slutet av 1980-talet är en lista över musiker inom "Auraviihde Oy", (den största underhållningsbyrån i Åbo). Allt som allt finns det 410 musiker i detta dataregister, (sommaren 1989). "Auraviihde Oy" förmedlar musiker från hela Finland. 35 av dessa 410 musiker är dragspelare. I Åbotrakten* finns det allt som allt 106 musiker, varav 10 är dragspelare. Medelåldern av alla dragspelare är litet över 38 år. Åbodragspelarnas medelålder är exakt 39 år.¹

- - - - -

1 Dataregister, "Auraviihde Oy", 29.6. 1989

* Telefonens riktnummer 921. Dessutom finns det några, som inte har telefon. Deras adress är klart "Åbo" eller någon närliggande ort.

4. DRAGSPELSUNDERVISNINGEN

4.1. Dragspelsundervisningen i Finland

I början av 1970-talet skapades det nuvarande kommunala musikundervisningssystemet. I samband med detta började också dragspelet så småningom införas vid musikskolor och -institut. Matti Rantanen gick i spetsen i denna utveckling. Föreningen "Harmonikansoiton Opettajat r.y." grundades redan år 1975, även om det ännu inte fanns egentlig dragspelslärarutbildning. (De första medlemmarna var dragspelsmusiker, som ägnat sig åt att lära och som höll på att planera dragspelsundervisning vid musikskolor och -institut). På våren 1989 hade denna förening 79 medlemmar, av vilka 37 var studentmedlemmar.¹ (Enligt ett beslut från januari 1989 kan i regel bara sådana som redan är färdiga lärare eller som studerar till dragspelslärare, bli medlemmar i denna förening. Personer utan formell kompetens kan bli medlemmar, om styrelsen godkänner detta.)²

Kursexamina i dragspel härstammar från 1970-talet, och de justerades senast år 1986. På grundkursnivån är examenskraven mycket lika dem som gäller för piano. (Se bilaga 5).

Hösten 1977 började dragspelsundervisningen vid Sibelius-Akademins allmänna avdelning, som år 1980 ombildades till solistiska linjen. (Detta skedde i samband med den allmänna examensreformen i högskolorna). Folkmusikutbildningen startades hösten 1983. Bland de första sex studenterna valdes också en dragspelare, Maria Kalaniemi. Våren

- - - - -

1 Kimmo Mattila i brev, mars 1989

2 Helka Kymäläinen i brev, augusti 1989

1989 fanns det på musikpedagogiska avdelningen några studerande, som hade dragspelet som huvudinstrument.¹

År 1989 gavs lärarutbildning på dragspel i Helsingfors, Jyväskylä och Lahtis konservatorium. Jyväskylä kom först, där började undervisningen hösten 1977. Dragspelsundervisning på musikskole- och -institutsnivån finns dessutom i konservatorierna i Uleåborg, Åbo, Karleby och Tammerfors. Allt som allt finns det dragspelsundervisning i ca 80 - 90 musikskolor och -institut i hela Finland, (våren 1989). Allt som allt finns det 120 - 130 musikläroanstalter i Finland. Siffrorna är inte exakta eftersom en del läroanstalter står utanför statssubventioner eller inte hör till FMF, /Finlands Musikläroinrättningarnas Förbund/.²

Enligt meddelande från Skolstyrelsen finns det allt som allt 16 dragspelslärartjänster i hela Finland. Av musiklärarna i medborgar- och arbetarinstituten är en utbildad till dragspelslärare. Om framtiden antar Matti Rantanen, att det kommer att bli ganska svårt för nya dragspelslärare att skaffa sig en ordinarie tjänst.³

4.2. Dragspelsundervisningen i Åbo

År 1954 grundade åbomusikern Mertsii Lehtonen en privat musikläroanstalt, som kallades "Turun Musiikkiopisto". Undervisningsprogrammet var mångsidigt, också dragspelet var med. Mertsii Lehtonen satsade mycket på att undervisningen och studierna skulle tas på allvar, därför att läroanstalten kritiserats pga sin informella karaktär. Läroanstalten lades ned p.g.a. ekonomiska svårigheter.

- - - - -

1 Kimmo Mattila i brev, mars 1989

2 ibid.

3 "Harmonikansoiton Opettajat r.y. / jäsentiedote 1/89,

10 ff

Efteråt grundades ett nytt musikinstitut, det nuvarande Åbo Konservatorium, men denna nya läroanstalt fick en seriös karaktär, och all lättare musik föll bort från undervisningsprogrammet. Därmed slutade också dragspelsundervisningen för en tid.¹

I några år har det funnits dragspelsundervisning på många nivåer i Åbo. Största delen av undervisningen kan på 1980-talet sägas vara avsedd för att skola en stor skara folk, som kommer att ha dragspelet som hobby kanske genom livet, men som inte har särskilda mål i sitt spelande.

Den mest målinriktade dragspelsundervisningen är på 1980-talet begränsad till Åbo Konservatorium, där den startades i hösten 1984. Antalet studerande har ökat med åren, men en viss "varsamhet" mot dragspelselever kan ändå märkas. (Grundligare upplysning om dragspelet vid Åbo Konservatorium i kapitel 4.2.1.1.). I Åbo Svenska Musikskola har det aldrig funnits behov av dragspelsundervisning. Enligt rektor Runar Ericksson skulle den kunna anordnas, om behovet uppstod.²

"Varsinais-Suomen Musiikkioppilaitos" / Egentliga Finlands Musikläroanstalt / kan kallas för en "halvofficiell" läroanstalt, eftersom den inte hör till FMF. (Mera om denna musikskola i kapitel 4.2.1.2.).

Enligt en telefonförfrågan våren 1987 fanns det inte dragspelsundervisning i något medborgar- eller arbetarinstitut på Åbo stads område, d.v.s. "Turun Suomenkielinen Työväenopisto", Åbo Svenska Medborgarinstitut och Aurala medborgarinstitut. Situationen var likadan hösten 1989.³

- - - - -

1 Huhtala, 190 ff

2 Runar Ericksson i telefon, oktober 1989

3 Telefonsamtal med kanslisterna i resp. läroanstalter, oktober 1989

Det är svårt att säga, varför det är så. Ett påfallande drag är, att dragspelsundervisningen i medborgar- och arbetarinstitut är nästan en regel utan undantag så snart man kommer ett stycke bort från Åbo stad.

I kapitel 4.2.1.3. kommer jag att berätta om dragspelsundervisningen inom "Turun Soitannollinen Kerho". Denna verksamhet har en lång tradition, allt som allt över 50 år.

Kapitel 4.2.1.4. "Kommersiell och privat undervisningsverksamhet" är ett mycket fascinerande område, men relativt svårt att behandla därför att det först och främst är fråga om pengar; ingen är särskilt villig att ge upplysningar, men denna sektor är omfattande även i Åbo. Den enklaste orsaken är kanske den, att dragspelet är ett så populärt instrument, och dess "officiella" undervisningssektor är inte tillräckligt allmän. Dessutom kan man säga, att det alltid kommer att finnas sådana dragspelare och andra instrumentalister, som vill utveckla sina musikaliska färdigheter, men som inte får plats i musikskolorna, är för gamla till detta system eller upplever det begränsat och stelt.

4.2.1. Musikskolor och -institut

4.2.1.1. Åbo Konservatorium

På våren 1984 blev det möjligt att ha dragspelet som huvudinstrument vid Åbo Konservatorium. Av tolv sökande valdes då två till musikinstitutet. Den första läraren var Kimmo Mattila, som då studerade vid Sibelius-Akademien och har senare blivit musikkandidat. Från början av februari 1986 flyttade Kimmo Mattila till Ikalis, och till ny lärare valdes Merja Vihermaa, som också studerade vid

- - - - -

Sibelius-Akademien. Hon blev musikkandidat år 1988.

Våren 1989 fanns det allt som allt nio dragspelselever vid Åbo Konservatorium, en på vuxenavdelningen, en i musikinstitutet och sju i musikskolan.¹ Läraren Merja Vihermaa beklagade då, att det sist och slutligen är mycket få dragspelare som söker sig till Åbo Konservatorium: i regel har det funnits ungefär 3 - 4 sökande, av vilka ungefär 1 / år har kommit in.² (En artikel i "Turun Sanomat" i april 1989 påverkade läget i positiv riktning: våren 1989 anmälde sig tio sökande, av vilka tre togs in.)³

Det är svårt att säga, hur dragspelsundervisningen i Åbo Konservatorium kommer att utvecklas i framtiden. Åtminstone dragspelslärarutbildning i Åbo verkar ganska utopisk, eftersom under de senaste åren har valts 1 - 2 studerande till sådan utbildning i hela Finland.

Våren 1987 delade jag ut en enkät åt dragspelselever vid Åbo Konservatorium. Jag fick fem svar av elever på musikskolenivån. Deras ålder var 10 - 15 år. Av dessa svar kan man inte dra särskilt avgörande slutsatser. Av behandlingen av svaren plockade jag fram några mest intressanta punkter. (Se även bilaga 6a). Till frågan varför man valt just dragspelet, var det vanligaste svaret, att man fått bekanta sig med instrumentet genom någon närstående. (Detta svar var vanligt också bland unga dragspelare i Åbo Dragspelsklubb och Keijo Lounas elevorkester, se kapitel 5).

En av dessa unga ansåg, att dragspelet kanske blir mera än en hobby. Tre av dem skrev, att de vill lära sig spela så bra som möjligt. En skrev, att han inte har något

- - - - -

1 Merja Vihermaa, muntlig uppg. april 1989

2 Turun Sanomat 21.4. 1989

3 Merja Vihermaa i telefon, augusti 1989

klart mål, det är bara så roligt att spela. En tyckte mest om klassisk musik, två om underhållnings- och folk-musik, och två tyckte inte det spelade någon roll, vilken musik de spelar.

"Enligt vår lilla erfarenhet, har dragspelarna gjort normala framsteg i sina studier", sade rektor Matti Soini i en intervju våren 1987, då dragspelsundervisningen var ca två och ett halvt år gammal.¹ Under den tid dragspelsundervisning funnits i Åbo Konservatorium, har tre studerande avbrutit sina studier.²

KURSEXAMINA VID ÅBO KONSERVATORIUM; LÄSÅREN 1984 - 1989,
DRAGSPEL SOM HUVUDÄMNE³

	Dragspel	Andra instrument		Teori och tonträffning
		Piano	Klarinett	
II				1
I	1			2
3/3	4			2
2/3	4	1		2
1/3	5	2	1	1
Samman- lagt	14	3	1	8

Dessutom har en studerande avlagt kursexamen i andra teoretiska ämnen, t.ex. generalbas, kontrapunkt och harmonilära.⁴

1 Matti Soini i en intervju, april 1987

2 Årsberättelserna från läsåren 1984 - 1989

3 ibid.

4 ibid.

4.2.1.2. Varsinais-Suomen Musiikkioppilaitos, (Egentliga Finlands Musikläroanstalt)

Mina uppgifter i detta kapitel baserar sig på en intervju med Jorma Numminen samt enkäter av 27 dragspelselever.

Egentliga Finlands Musikläroanstalt har en understödande förening som sitt ekonomiska fundament. Denna "halvofficiella" musikskola rekryterar sina elever i hela Egentliga Finland. Totala elevantalet våren 1989 var 1518, varav 38 var dragspelselever. Rektor vid denna musikskola är Seppo Ruuhonen.

Den första dragspelsläraren var Keijo Louna. (Se även kapitel 3.2.3.). Därefter har Jorma Numminen fungerat som lärare. Han är född 5.8.1947, och har spelat dragspel på allvar sedan 11 års ålder. Hans lärare har varit Jorma Raisma, Veikko Ahvenainen och Erkki Tuulikari. Numminen är utbildad till elektriker, och han berättar, att han vid sidan om timlärararbetet också fungerar som egen företagare.

Jorma Numminen berättar om sin undervisning, att han försöker ta i betraktande allt viktigt i elevernas spel: rätt teknik och musikaliskt spel, och i fråga om de minsta barnen som inte ännu är speciellt skickliga att spela prima vista, måste man se till att melodin och ackorden blir noggrant inlärd. Som läromaterial använder han mest Veikko Ahvenainens kursböcker och som tilläggsmaterial Matti Rantanens "Kansansävelmäsovituksia harmonikalle" och Matti Rantanens och Alpo Pohjas "Harmonikansoitto Musiikkiopistoissa". Jorma Numminen säger, att han uppmanat sina elever att lära sig musikteori, spela andra instrument och gå på konserter.

- - - - -

Mina enkäter besvarades mycket flitigt av dragspelselever i Egentliga Finlands Musikhögskola. Av 27 svar var sexton från en flicka och elva från en pojke. 23 var under femton år och fyra i åldern mellan 15 - 20. En av dessa 27 var svenskspråkig. Deras föräldrar representerar mest varierande yrken.

Enligt Jorma Numminen spelar alla femradigt dragspel med standardbas. I tretton enkäter kommer det fram, att det finns flera dragspelare i familjen. Åtta ungdomar spelar även något annat instrument än dragspel. Ingen av dem som svarade, hade avlagt kursexamen i dragspel eller andra ämnen, och bara fyra nämnde kursexamen som sitt mål. I femton svar nämndes, att eleven inte har särskilda mål i sitt spelande.

P.g.a. sin låga ålder hade de flesta spelat dragspel endast i ett till tre års tid. Elevernas lyssnarvanor stödde i allmänhet inte dragspelandet i högre grad: i 22 svar fanns rock- och popmusik bland de tre populäraste musikalerna. Beträffande konsertbesök såg det också relativt dystert ut. Dragspelskonserter besöktes i nitton fall och övriga konserter i tjugo fall mindre än en gång per år.

Sex av dessa unga dragspelare har deltagit i dragspels-tävlingar, vanligtvis i Egentliga Finland. Två meddelade, att de spelar i en ensemble. Sjutton tyckte att dragspelsundervisningen i Åbo är organiserad lika bra som i övriga delar av landet. Ingen var medlem i SHL, (=Suomen Harmonikkaliitto). (En kort redogörelse för denna förening i bilaga 7).

- - - - -

4.2.1.3. Dragspelsundervisningen inom "Turun Soitannollinen Kerho"

Undervisningsverksamheten inom TSK startades en kort tid efter det att föreningen grundats, nämligen hösten 1935. Det fanns genast både teori- och instrumentundervisning. I början hölls lektioner i dragspel, saxofon, violin, blåsinstrument och trummor. Som lärare verkade medlemmar av ensemblen "Ramblers". (Se även kapitel 3.3.). Undervisningsverksamheten fortsatte oavbrutet till krigsåren.¹

Undervisningen fortsattes igen år 1948. Instrumentundervisningen planerades då på nytt i samarbete med "Turun Muusikot r.y." Som lärare fungerade t.ex. kapellmästaren Uuno Kuparinen. På 1950-talet var det långa pauser i undervisningsverksamheten och också därefter har undervisningen mest varit tillfällig.² Först år 1978, då "TSK-hanurit", senare Åbo Dragspelsklubb, grundades, har det funnits regelbunden dragspelsundervisning inom TSK. (Närmare beskrivning om Åbo Dragspelsklubb, se kapitel 5.1.).

4.2.1.4. Kommersiell och privat undervisningsverksamhet

I detta avsnitt tänker jag räkna upp och diskutera ännu några möjligheter att lära sig spela dragspel i Åbo. Det finns säkert många namn, som inte blir nämnda här, men jag tycker, att de personer, som jag valt till presentation är mycket intressanta. Källor till detta avsnitt är personliga brev, intervjuer och tidningsartiklar.

"Alkeis-Sävel Oy" är en privat musikskola, som är grundad år 1978. Idén kom från en av de nuvarande lärarna, Kari Ruotsi. Till organisationen hör aktieägarna, ett byråbiträde och en städerska. Undervisningen finansieras av eleverna själva.³

- - - - -

1 Huhtala, 26 ff

2 ibid.

3 Jorma Saarinen i brev, september 1989

I "Alkeis-Sävel Oy" kunde man på hösten 1989 lära sig spela violin, piano, dragspel, trumpet, orgel, gitarr och trummor. Dessutom fungerade en musikleksskola. Allt som allt hade skolan ca 900 elever, varav ca 40 var dragspelare. Totala elevantalet har under åren varierat mellan 850 - 950, och antalet dragspelare mellan 40 - 70.¹

10 % av alla elever var i åldern mellan 4 - 7 år, 85 % mellan 7 - 16 och 5 % över 16 år. Av dragspelarna var 90 % i åldern mellan 7 - 16 år och 10 % över 16 år. Eleverna i "Alkeis-Sävel" har inget inträdesprov. Alla får en studieplats, om lektionen ryms in i lärarens tidtabell. Lärarna väljs efter en intervju gjord av en speciellt vald grupp av ordinarie lärare.²

Dragspelet finns upptaget i undervisningsprogrammet sedan år 1979. Som första lärare fungerade åren 1979 - 1981 musiker Yrjö Honkanen. (Ännu på våren 1986 hade han elever vid Arbetarinstitutet i Nådendal, Paimio och Reso samt ca 20 privatelever.)³ Han har också arrangerat dragspelsmusik, t.ex. för Åbo Dragspelsklubb, (se kapitel 5.1.).

Den andra dragspelsläraren, åren 1981 - 1983, var Jorma Niemi, elektriker och musiker. Följande lärare, åren 1983 - 1986 Arja Romppanen (f. Raiko), är utbildad till sjuksköterska, men har haft dragspelet som hobby sedan hon var knappt tio år gammal. Hennes lärare har varit Armas Välimäki och Keijo Louna. Till hösten 1985 hade hon spelat i dansensembeln "Pelikaanit" i ca sex års tid. Hon har varit aktivt med också i Åbo Dragspelsklubb.⁴

Efter Arja Romppanen fungerade musikern Jarkko Salmi som dragspelslärare i "Alkeis-Sävel Oy". På hösten 1989 valdes

- - - - -

1 Jorma Saarinen i brev, september 1989

2 ibid.

3 Yrjö Honkanen i telefon, mars 1986

4 Arja Romppanen i brev, april 1987

musikern Timo Mäntyniemi till dragspelslärare. Undervisningens mål kan sägas vara att skola dragspelare, som något behärskar den grundliga tekniken och kan läsa noter. Förstås strävar man till så bra resultat som möjligt. För att hålla motivationen uppe måste man då och då uppträda.¹

Ännu vid mitten av 1970-talet hade Risto Elers en privat musikskola och musikaffär vid Humlegårdsgatan i Åbo. Under den tid jag samlat material till detta arbete, har jag då och då försökt ta kontakt med honom, men med mycket magra resultat. Jag vet, att han slutat med musikaffären och jobbar som vaktmästare. Titeln "musiklärare" i telefonkatalogen ännu år 1990 kan sägas vara något vilseledande.

En intressant företeelse i Åbo dragspelsliv är Kosti Aalto, en man som ger något diffust intryck av sig själv för en som kommer i kontakt med honom. Hösten 1985 hade han ca 40 privatelever i åldern mellan 6 och 60 år.

Kosti Aalto har gjort en soloinspelning, en kassett, år 1986. Inspelningen heter: "En samling dragspelssolon spelade och delvis arrangerade av Kosti Aalto." Då jag lyssnade på denna kassett, ville jag tänka, att det är bara komik, men jag hade ju träffat honom förr, och p.g.a. detta besök kan jag nog misstänka att han ändå spelar så bra som han kan. Jag måste konstatera, att hans spelteknik och tolkning av låtarna är ganska osäker. Pärmens på kassetten ser mycket seriös ut: t.ex. namnen på styckena är skrivna på fyra språk: finska, franska, engelska och svenska.

Kari Ahvenainen skrev om denna kassett i "Hanuri-lehti" 4/86: /"Collection De solos Pour L'Accordeon" -kassett är
- - - - -

1 Jorma Saarinen i brev, september 1989

ett egendomligt och verkligt undantag i det nutida utbudet. Kanske borde det klart sägas ut på kassetternas etikett och vid uppspelandet att den inte är ett seriöst menat vittnesbörd om dragspelsvirtuositet i Finland. Annars är personen inte rättvis mot vår nutida dragspelskultur och dess lärarskara."/ (Originaltexten återges i bilaga 8).

I övrigt kan man säga, att största delen av den privata undervisningsverksamheten har en sund grund: det finns en mängd skickliga dragspelsmusiker, som jobbar för att antalet dragspelare skall öka och dragspelsmusiken leva och utvecklas också bland barn och ungdomar.

4.3. Några slutsatser om dragspelsundervisningen i Finland

Dragspelet började införas till musikskolorna fr. o. m. början av 1970-talet i samband med skapandet av det kommunala musikundervisningssystemet. I viss mån blen kursexamina i dragspel kanske för mycket likadana som t.ex. i piano. Dragspelet har ju sina särdrag, och det är fel, om man nedsätter den traditionella repertoarens värde. T.ex. folkmusiken är mycket bra material för barnundervisningen; melodierna är lätta, och med standardbasen kan man lätt åstadkomma ackompanjemanget. Det är roligt för barnen, att deras spel ganska snabbt låter "riktig musik", som de kan njuta av.

Nya strömningar måste ganska långsamt införas i undervisningen. Den seriösa repertoaren och melodibasen upplevs mycket främmande av de flesta barnen som börjar spela dragspel. Därför är det oftast vettigast att börja med standardbasen. Lärarna bör vara aktiva och gå på konserter med sina elever för att de kan bekanta sig med den seriösa repertoaren.

- - - - -

Även inom undervisningen vid musikskolorna borde man komma ihåg, att undervisningen inte borde vara inriktad till endast kursexamen. De är viktiga, men vid sidan om dem borde man ha gruppspel, ackompanjemang efter gehör och med hjälp av noter osv. redan från första början. Största delen av eleverna blir inte yrkesmusiker, men man skall betjäna också dem och se till att musiken kan bli en hobby, som varar genom livet.

5. DRAGSPELSGRUPPER I ÅBO PÅ 1980-TALET

I detta avsnitt kommer jag att presentera alla tre dragspelsorkestrar som existerat i Åbo på 1980-talet.¹ Var och en av dessa tre dragspelsgrupper har helt olika utgångspunkt. "Turun Harmonikkakerho", Åbo Dragspelsklubb, har sina traditioner i TSK:s hela 50-åriga historia. Keijo Lounas elevorkester är en grupp, vars medlemmar Louna själv har undervisat och samlat ihop till en orkester. "Turun Rautatiehanuristit" är en grupp, som ursprungligen har uppstått bland människor, som arbetar i en enhetlig miljö, inom Statsjärnvägarna. Jag kommer att presentera varje grupp för sig och sedan jämföra dem i kapitel 5.4.

5.1. "Turun Harmonikkakerho", (Åbo Dragspelsklubb)

5.1.1. Organisation och ekonomi

Hösten 1978 samlades det ihop en dragspelsorkester inom TSK.² Det stiftande mötet hölls den 20.9. 1978, då ca 40 dragspelare var närvarande. I den första övningen deltog ca 60 dragspelare. Veckan efter den första övningen fick orkesteren sitt första officiella namn, "TSK-hanurit". Till dess första ordförande valdes Kaino Saarnio och till orkesterledare Lars Lindholm.³

I januari 1981 bildade dragspelarna i TSK en självständig förening, som började kalla sig för "Turun Harmonikkakerho r.y."⁴ (I svenska sammanhang, t.ex. i samband med resor till Sverige översätts föreningens namn till Åbo Dragspelsklubb r.f.)⁵ Jag kommer att använda den svenska översättningen i detta arbete.

- - - - -

1 Kaija Lehtilä i en intervju 16.8. 1989

2 "Turkulainen", 7.9. 1978

3 TSK:s 10-årshistorik, skriven av direktionen

4 Kauko Lindström i brev, april 1987

5 Kauko Lindström i brev, juni 1987

Dragspelsklubben består av ordförande, viceordförande, sekreterare, orkesterledarna samt alla orkestermedlemmar. (Inom dragspelsklubben verkar det egentligen flera orkestrar: den stora orkestern och ungdomsorkestern samt mindre sammansättningar, varom jag kommer att berätta mera senare.) Ytterligare funktionärer är en kassör och en infosekreterare. Årsmötet väljer styrelsen, till vilken hör ordförande, viceordförande, sekreterare och fyra övriga medlemmar.¹

Den huvudsakliga inkomstkällan är dragspelsklubbens egen konsertverksamhet. Under slutet av 1980-talet har klubben fått bidrag av Åbo stad.²

5.1.2. Medlemmar

Uppgifterna i detta kapitel baserar sig i första hand på två brev av Kauko Lindström samt en enkät, till vilken jag fick nitton svar av hela dragspelsklubben. (Se bilaga 6a).

Medlemmarna i Åbo dragspelsklubb har varierande social bakgrund. Många olika yrken är representerade, och en del är studerande, skolbarn mm. Dragspelarnas ålder i den stora orkestern varierar från ca sexton till över 60 år. Av dessa är ca 30 % kvinnor. I ungdomsorkestern fanns det år 1987 ca tio pojkar och ett par flickor i åldern tio till sexton.³ Sommaren 1989 hörde elva barn till denna juniororkester. Deras ålder varierade mellan åtta till tretton, och fem av dessa var flickor.⁴

Nästan alla medlemmar i Åbo Dragspelsklubb är finskspråkiga. I januari 1989 fanns det bara en svenskspråkig.⁵

- - - - -

1 Kauko Lindström i brev, april 1987

2 ibid.

3 Kauko Lindström i brev, juni 1987

4 "Turkulainen", 11.6. 1989

5 Sari Haapamäki i telefon 5.1. 1989

Enligt min enkät bodde de flesta i Åbo eller i den närmaste omgivningen. Enligt skivomslaget på skivan "Soivat Hanurit", har alla medlemmar i Åbo Dragspelsklubb spelandet som hobby. I min undersökning kommer det fram, att två unga dragspelare siktar på att bli yrkesmusiker. Fyra personer ur den undersökta gruppen har deltagit i dragspelstävlingar, och åtta spelar i en dansensemble.

Offentliga uppträdanden samt äran att få spela med i klubbens egna inspelningar anses vara viktigt, men det starkaste motivet till dragspelandet tycks ändå vara socialt umgänge. Ävenom det inte skulle finnas andra dragspelare i familjen eller släkten, tycks de utifrån kommande impulserna spela en mycket stor roll för att man intresserat sig just för dragspelet.

Dragspelarna har skaffat sin spelteknik på olika vägar. De äldsta av dem har lärt sig helt på egen hand. Den huvudsakliga undervisningen har de flesta skaffat sig som privatelever hos någon erfaren dragspelare. Alla de som svarade på min enkät anser sig åtminstone nöjaktigt kunna spela prima vista. (Jag antar, att ganska många har skaffat sig kunskaper och spelfärdigheter också i någon form av gruppundervisning i medborgar- eller arbetarinstitut, fast det inte tydligt kommer fram av enkäterna.)

Nästan alla dragspelare har ett femradigt dragspel. Pianodragspel används bara av ett par personer. Även melodibasinstrument är mycket sällsynta.

En del medlemmar i Åbo Dragspelsklubb tycks också ha andra musikintressen än dragspelsmusiken. Några spelar också andra instrument, men dragspelet är nog det främsta instrumentet för alla. En likadan tendens förekommer

- - - - -

också beträffande konsertbesök: dragspelskonserterna besöks mycket flitigare än andra konserter. Femton i den undersökta gruppen är medlemmar i "Suomen Harmonikkaliitto r.y." / Finlands Dragspelsförbund r.f./

De flesta medlemmarna i Åbo Dragspelsklubb tycks föredra den traditionella dragspelsmusiken; gammal dansmusik tycks vara den mest populära musikarten vad spel- och lyssnarvanor beträffar. Ändå anser fjorton av sagesmännen, att det är bra att det finns en möjlighet att studera seriös dragspelsmusik under ledning av de bästa möjliga lärarna i Finland. Tre av dessa fjorton säger, att Sibelius-Akademien inte är den rätta platsen för den som vill lära sig spela traditionell dragspelsmusik.

Möjligheterna att studera dragspel i Åbo anses vara något sämre än i de övriga delarna av Finland. Hälften av sagesmännen är av den åsikt att dragspelslektionerna blir "mycket dyra" eller "ganska dyra" och alla är eniga om att instrumentet kostar mycket.

5.1.3. Olika sammansättningar

Hela Åbo Dragspelsklubb består av ca 50 dragspelare, av vilka de olika grupperna bildas. De två huvudgrupperna är den stora orkestern och ungdomsorkestern. Stora orkestern består av ca 30 dragspelare, en basist, en gitarrist, en trumslagare samt tre sångsolister. Ungdomsorkestern, som också kallas för juniororkestern, bildas av ca tio dragspelare och en basist.¹

Föräldrarna till ungdomsorkesterns medlemmar hör till den s.k. garantiföreningen för Åbo Dragspelsklubb. Nybör-

- - - - -

1 Kauko Lindström i brev, april 1987

jarna i båda orkestrarna har ett par månaders provtid, efter vilken orkesterledarna ger ett utlåtande till styrelsen. P.g.a. detta utlåtande blir sökanden antingen godkänd eller underkänd.¹

Utöver de två huvudgrupperna strävar dragspelarna till att uppträda också i andra sammansättningar. Tretton kvinnliga dragspelare har bildat en damorkester. Dessutom har bildats duor, trior, sextetter osv.² Ledarna och de mer avancerade dragspelarna från de olika grupperna brukar också framträda som solister på dragspelsklubbens konserter.

5.1.4. Orkesterledare

Alla orkesterledare inom Åbo Dragspelsklubb har långvariga erfarenheter som dans- och underhållningsmusiker, men de flesta av dem förvärvsarbetar med annat än musik. Lars Lindholm, urmakare till yrket, har från första början varit ledare för den stora orkestern. Vid årsskiftet 1988 - 1989 erhöll han titeln *director mucedes* av republikens president. Lars Lindholm har komponerat och arrangerat en hel del dragspelsmusik, som också har nått Åbo Dragspelsklubbs repertoar.³

Ungdomsorkestern grundades hösten 1983. Den leddes först av bagaren Leevi Ruohonen, som hösten 1986 började ge elementärundervisning för barn under tio år. Avsikten är att skola dessa barn till nya orkestermedlemmar. Efter Leevi Ruohonen leddes ungdomsorkestern av Yrjö Honkanen, som helt förtjänat sitt uppehälle som musiker.⁴ År 1987 leddes juniororkestern av plåtslagaren Kauko Tiistola, som

- - - - -

1 Kauko Lindström i brev, april 1987

2 Skivomslag "Soivat Hanurit"

3 Turun Sanomat 22.3. 1989

4 Kauko Lindström i brev, april 1987

fortsatte ännu sommaren 1989 med Leevi Ruohonen och Martti Ottoson som assistenter.¹ Damorkestern har letts av Maire Tammenlaakso, se kapitel 3.1.2.1. Sommaren 1989 hade damorkestern ingen verksamhet.²

5.1.5. Övningar

Åbo Dragspelsklubb övar en gång i veckan i Puropelto skola. Juniororkesterns övningstid är en timme, stora orkestern i sin tur övar ca tre timmar per gång.³ Dragspelsklubbens orkestrar övar regelbundet bara på vintern. Terminerna är lika långa som grundskolans terminer. På sommaren övar orkestrarna bara före viktiga uppträdanden.⁴

På övningarna koncentrerar man sig mest på samspel med hela orkestern och på ren stämövning. Ledarna förutsätter, att var och en övar in sin stämma på egen hand så att man inte behöver gå in på fingersättningar och andra rent speltekniska saker, utan att man på övningarna kan koncentrera sig på det musikaliska uttrycket. Lars Lindholm säger, att orkestermedlemmarna har börjat lära sig sina stämmor snabbare och snabbare. De flesta styckena går att spela ihop veckan efter han delat ut nya noter.⁵

5.1.6. Repertoar

Tyngdpunkten i Åbo Dragspelsklubbs repertoar är äldre dansmusik; vals, polka, tango etc. Arrangemang av kända marschmelodier är också vanliga. Utöver dessa stycken spelar dragspelsklubben också folkmusikarrangemang och små klassiska stycken. Som exempel på folkmusiken kan nämnas Matti Rantanens arrangemang av den finska folkvisan "Merrellä syntynyt". Konstmusik, t.ex. Anton Rubinssteins

- - - - -

- 1 "Turkulainen", 11.6. 1989
- 2 Kaija Lehtilä i en intervju 16.8. 1989
- 3 Kauko Lindström i brev, april 1987
- 4 Kauko Lindström i brev, juni 1987
- 5 Lars Lindholm vid mitt besök i Puropelto skola, februari 1986

"Melodie", har spelats av en mindre grupp. En del av repertoaren är ledarnas eller orkestermedlemmarnas egna kompositioner.¹

Enligt Kaija Lehtiläs notsamling bestod stora orkestrernas aktiva konsertrepertoar sommaren 1989 av 46 stycken, som var arrangerade för en dragspelsorkester. Därtill kom ännu åtta stycken som var under inövning. Trestämmiga arrangemang var de vanligaste, men det fanns också två- och fyrstämmiga stycken. Utöver dragspelsstämmorna används också trummorna, en gitarr och en elbas.²

Åbo Dragspelsklubbs repertoar har arrangerats av olika personer, t.ex. ledarna Lars Lindholm och Kauko Tiistola samt andra åbomusiker, t.ex. Matti Puurtinen och Rauno Heinonen. Utöver dessa skräddarsydda arrangemang har en del köpts av utländska, närmast tyska förlag. I arrangemangen vandrar melodin från en stämma till en annan. Det finns skillnader i de olika stämmornas svårighetsgrad. Stämmorna fördelas efter dragspelarnas skicklighet.³

Utöver den arrangerade konsertrepertoaren finns det också en hel del stycken, av vilka det bara finns enstäm-miga notskrifter. Dessa används på danskvällar. Enligt Kaija Lehtilä brukar dessa spelas fritt; alltså de som kan improviserar, och de andra spelar melodin. I början av Åbo Dragspelsklubbs verksamhet spelades det mera på danskvällar.⁴ Om uppträdanden i övrigt, se följande avsnitt, 5.1.7. (En lista över repertoaren ges i bilagorna 9a och 9b).

5.1.7. Uppträdanden

Dragspelsklubben koncentrerar sig huvudsakligen på egna

- - - - -

1 Kaija Lehtiläs notsamling samt skivomslag på skivan
"Soivat Hanurit"

2 ibid.

3 ibid.

4 Kaija Lehtilä i en intervju 16.8. 1989

konserter, som ordnas i regel en gång per år, vanligtvis under februari månad. Ibland har det också hållits en ytterligare konsert på hösten. Utöver dragspelsklubbens eget framträdande i olika sammansättningar brukar det oftast vara gästande solister och grupper med i konserterna.¹ Veikko Ahvenainen är en av de mest kända finska dragspelare, som flitigt har besökt Åbo Dragspelsklubbs konserter.

Dragspelsklubbens konserter hålls vanligtvis i Åbo Konserthus. Det traditionella repertoarvalet garanterar, att salen oftast är fullsatt. En stor del av biljetterna säljs redan i förköp.² (Mera om dragspelskonserter i kapitel 6.1.2.)

Vid sidan om egna konserter har dragspelsklubben uppträtt vid tillställningar, som ordnats av Åbo stad. Dessutom har dragspelarna uppträtt på sjukhus, arbetsplatser osv. Åbo Dragspelsklubbs orkestrar har uppträtt vid många stora evenemang i Finland, t.ex. på "Sata-Häme soi" -festivalen i Ikaalis, "Kotkan Meripäivät", etc. Dragspelarna har uppträtt även i den finska radion och teven. Enligt orkesterledaren Lars Lindholm är det lämpligt att ordna ca tio uppträdanden per år. För att få nya impulser till sin verksamhet, strävar dragspelsklubben till att ca en gång per år ha ett besök av en utländsk grupp i Åbo eller själv resa utomlands för att uppträda.³

5.1.8. Övrigt

Åbo Dragspelsklubb har spelat in två skivor, en EP- och en LP -skiva. Den första skivan, (EP), kom ut år 1981.

- - - - -

1 Kauko Lindström i brev, juni -87

2 ibid.

3 Lars Lindholm vid mitt besök i Puropelto skola, februari 1986

Den kallas "Soivat Hanurit". LP-skivan "Soivat Hanurit 2" kom ut år 1986. (Om innehållet i dessa skivor, se bilagorna 10a och 10b).

Av dessa inspelningar kan man höra, att dragspelsklubben eftersträvar en månsidig repertoar. Enligt min mening borde man ännu finslipa arrangemangen något. Man borde t.ex. noggrant överväga, hur nödvändigt det är att använda elbas och trummor vid ackompanjemang. En annan sak är, att man i varje stycke borde hitta den rätta stämningen och karaktären. På några ställen verkar spelstilen en smula anemisk.

Vanligtvis litar dragspelarna på sina egna ledare i undervisningsverksamheten, men också gästande lärare och föreläsare anlitas. Som exempel kan nämnas Matti Rantanen och Helka Kymäläinen från Sibelius-Akademien. De besökte Åbo Dragspelsklubb hösten 1985.¹

Dragspelsklubben har haft stor betydelse för dragspelsmusikens upprätthållande i Åbo. Utan klubbens verksamhet skulle det troligen ha ordnats betydligt färre dragspels-evenemang. Orkesterledarna tror på sitt eget arbete och på annan undervisningsverksamhet i Åbo och säger, att en nationellt eller t.o.m. internationellt känd åbodragsspelare kan dyka upp i framtiden. Mycket positivt är också, att medlemmarna i den stora orkestern år 1989 var betydligt yngre än i början av klubbens verksamhet.²

5.2. Keijo Lounas elevorkester

Om Keijo Lounas lärarverksamhet berättade jag redan i kapitel 3.2.3. Mina uppgifter om elevorkestern baserar

- - - - -

1 Kauko Lindström i brev, april 1987

2 Kaija Lehtilä i en intervju 16.8 1989

sig på de mest varierande källor: intervjuer, skivomslag, stenciler och artiklar samt en enkät, till vilken jag fick svar av ungefär hälften av orkestermedlemmarna, d.v.s. allt som allt åtta personer. Om ingen annan källa nämns, baserar sig uppgifterna på denna enkät. (Se bilaga 6b).

5.2.1. Medlemmarna i elevorkestern

År 1984 samlade Keijo Louna ihop en orkester av sina elever. Antalet orkestermedlemmar hålls ständigt vid 15 - 16 dragspelare, vilkas ålder varierar från tio till ca sjutton år. Denna elevorkester har ingen speciell organisation.

Orkestermedlemmarna får sin undervisning av Keijo Louna i medborgarinstitut eller som privatelever. Louna väljer medlemmarna till orkestern genom att på lektionen fråga, om eleven har lust att börja spela i orkestern.¹

Orkestermedlemmarna är samlade från olika orter i Egentliga Finland. Förutom att spela i Lounas elevorkester bildar de ofta mindre grupper på sina hemorter. Alla orkestermedlemmar är skolbarn eller studerande. Enligt skivomslaget "Keijon hanuritytöt ja -pojat" (hösten 1987) var könsfördelningen sju flickor och elva pojkar. Deras föräldrar representerar varierande yrken: av dessa åtta enkäter framgår att fyra kommer från jordbrukarfamiljer. Som andra yrken nämns t.ex. svetsare, kokerska, inspektör, plåtslagare, farmanom* (sic; fi. "farmanomi") osv.

Orkestermedlemmarnas egen bedömning av sitt kunnande i att spela prima vista varierar från "nöjaktigt" till "mycket bra". Dessa åtta, som svarade på min enkät, har spelandet

- - - - -

1 Enkäten, (se bilaga 6b), samt Terhi Uola och Hanna Hemmilä i en intervju 16.10. 1987

* förf. översättning av finskans "farmanomi".

som hobby bland kanske många andra hobbyn. Ingen av dem har avlagt kursexamen i dragspel eller andra ämnen, och bara en meddelar, att hon siktar på det. De viktigaste motiven att spela anses vara offentliga uppträdanden samt socialt umgänge. Alla spelar ett femradigt dragspel, och bara en spelar även piano.

(Jag vet, att några orkestermedlemmar studerar också vid Åbo Konservatorium och att dessa har avlagt kursexamina.) Övrigt tycks Lounas elever ha ganska ringa erfarenheter av andra dragspelslärare. Bara en av de åtta personer, som svarade på min enkät, säger, att hon en tid haft två lärare, men att hon senare valde Louna. På sommarkurser har några kommit i kontakt med andra lärare, t.ex. Veikko Huuskonen.¹

De flesta orkestermedlemmarna tycks ha sugit in den traditionella synen på dragspelsmusiken: det lönar sig inte att spela seriös musik på dragspel, eftersom publiken inte förstår sig på den.

5.2.2. Repertoar och övningar

Elevorkesterens repertoar består av traditionell dragspelsmusik. Enligt Terhi Uolas notsamling från december 1988 bestod hela orkesterens repertoar av tolv stycken, av vilka åtta var valser av olika slag. Utöver valserna spelade orkesteren tangon, marscher, polkor osv. Dessutom har de mindre grupperna därtill sina speciella repertoarer.

Majoriteten av styckena är trestämmiga. Stämmorna är olika svåra. De fördelas först och främst efter dragspelarnas skicklighet, men Louna försöker också se till

- - - - -

1 Terhi Uola och Hanna Hemmilä i en intervju 16.10 1987

att de som brukar spela i duor och trior, skulle få stäm-
mor användbara även i dessa smågrupper. Nästan alla
stycken, som hör till elevorkesterns repertoar, är arran-
gerade av Veikko Huuskonen.

Orkesterverksamheten kräver mycken aktivitet från för-
äldrarnas sida. Elevorkesterns gemensamma övningar hålls
i Lundo medborgarinstitut, dit dessa unga dragspelare
måste skjutsas med ca två veckors mellanrum. Övnings-
tiden är en och en halv timme per gång. Alla övar sin
stämma på egen hand. Under övningarna koncentrerar orkes-
tern sig på samspel. På sommaren övar inte orkestern re-
gelbundet, utan dragspelarna samlas bara inför uppträdan-
den.¹

5.2.3. Uppträdanden

Keijo Lounas elevorkester uppträder ca tio gånger om
året. Sedan våren 1984 har Louna arrangerat elevkonserter
regelbundet två gånger per år. På dessa konserter har
elevorkestern och solisterna fått erfarenhet och vana att
uppträda. På konserterna har det någon gång uppträtt gäs-
tande grupper och solister.²

Sommaren 1985 besökte orkestern "Sata-Häme Soi -festi-
valen i Ikalis."³ I mars 1986 uppträdde orkestern och andra
Lounas elever på en konsert, som ordnades till ära för
Lasse Pihlajamaa, som fyllde 70 år. Keijo Louna var hu-
vudorganisatör för denna konsert, som hölls i Åbo Konsert-
hus. I oktober 1986 uppträdde orkestern i Finlandiahuset,
där det anordnades en riksomfattande konsert till Lasse
Pihlajamaas ära.⁴

- - - - -

1 Terhi Uola och Hanna Hemmilä i en intervju 16.10. 1987

2 "Hanuri-lehti", 1/86

3 "Aamuset" 20.6. 1985

4 Terhi Uola och Hanna Hemmilä i en intervju 16.10. 1987

5.2.4. Inspelningar

Keijo Lounas elevorkester spelade in en LP-skiva hösten 1987. Skivan heter "Keijon hanuritytöt ja -pojat". Pekka Talvio skriver på skivomslaget: /Denna skiva är tillägnad unga dragspelare. Genom den har man velat ge en chans att uppträda särskilt för unga dragspelare i Egentliga Finland - såväl för dem, vilkas talanger är redan kända i större sammanhang som för litet mera okända talanger. Alla kompositioner, som presenteras på skivan hör till den traditionella dragspelsmusiken, som genrens utövare älskar, och den spelas solo, som duo, som trio och ibland i en litet större grupp. Denna skiva för fram de unga dragspelarnas talanger, men är dessutom ett vackert tack av dessa unga konstnärer till deras värderade lärare, lektor Keijo Louna./ (Den ursprungliga finska texten i bilaga 8).

Skivan innehåller 14 stycken. (Se även bilaga 12). På skivan spelar hela orkestern fyra låtar: Lasse Pihlaja-maas "Ruusuja sinulle", Jaromir Vejvodas "Böömiläinen polkka", Georg Malmsténs "Sinitakkien marssi" och Norbert Glanzbergs "Padam, Padam". Alla dessa fyra låtar är tre-stämmiga arrangemang av Veikko Huuskonen. Utöver hela orkestern spelar sex solister, tre duor och en trio på denna skiva.

Min personliga åsikt om denna skiva är, att de flesta unga dragspelare ännu mera borde ha satt sig in att tolka dessa stycken. Trots att de i flesta fall har den teknik, som styckena kräver, har de inte alltid nått den rätta stämningen. Tempot är många gånger litet för snabbt, och de mångstämmiga arrangemangen blir ofta problematiska därför att melodin täcks av andra stämmor. Det finns nog

- - - - -

många framföranden, som nått balans mellan speltekniken och den musikalisk - stilistiska tolkningen.

Ett skäl till det ovannämnda är kanske att dessa unga dragspelare till sist och slut lyssnar ganska litet på sådan musik, som de själva spelar. Majoriteten tycks föredra rock- och popmusik i stället för dragspelsmusik. Också dragspelskonserter besöks i flesta fall bara ett till tre gånger per år.

5.3. "Turun Rautatiehanuristit"

5.3.1. Organisation och ekonomi

Dragspelsklubben "Turun Rautatiehanuristit" är grundad den 4.4. 1967. Grundaren av denna orkester är musikern Olavi (Olli) Ylänen. Han skriver i sitt brev till mig: /När jag år 1963 kom till Åbo från Vasa bekantade jag mig först med platsen och evenemangen där. Då jag varit musiker hela mitt liv (arv från fadens släkt), d.v.s. jag har spelat violin, dragspel, vibrafon och orgel, är det svårt att komma ifrån det. Jag hörde, att det finns ypperliga dragspelare bland järnvägsarbetarna i Åbo. Jag började bli intresserad och kallade dragspelarna till ett gemensamt möte./¹ (Den ursprungliga finska texten i bilaga 8).

Då "Turun Rautatiehanuristit" grundades, var antalet dragspelare nio. På hösten 1987 hade föreningen 22 registrerade medlemmar.² Dragspelarnas antal var 27, då gruppen var som störst.³ Antalet dragspelare varierade på hösten 1987 mellan åtta och sexton. Många arbetade i skift, och därför var hela gruppen aldrig samlade vid övningar och uppträdanden. Utom stora orkestern fanns det
- - - - -

1 Olli Ylänen i brev, november 1987

2 ibid.

3 Raimo Jompero i en intervju, november 1987

också en kvartett, som bildades av Olli Ylänen, Raimo Jompero, Pekka Vuori och Heikki Ranta.¹

År 1976 blev "Turun Rautatiehanuristit" en registrerad förening inom "Rautatieläisten Kulttuuriliitto", (RaKu), inom vilken man år 1978 startade / "Rautatieläisten Harmonikkaliitto" /, som är ett gemensamt förbund för alla dragspelsklubbar inom RaKu. Allt som allt fanns det på hösten 1987 elva dragspelsklubbar inom RaKu. Till dessa klubbar hörde sammanlagt ca 200 dragspelare, av vilka de bästa och de ivrigaste hade valts till RHL:s samlade dragspelsorkester. Hösten 1987 var fyra åbodragspelare med i denna orkester.²

RaKu ger ekonomiskt bidrag först till RHL, vilken sedan delar ut pengarna till dess lokala dragspelsklubbar. Det årliga bidraget är 1000 - 1500 mark per grupp. Detta räcker förstås inte långt. För att finansiera sin verksamhet, ordnar "Turun Rautatiehanuristit" danstillställningar ca två gånger om året. Ersättning för uppträdanden är förstås ett ekonomiskt stöd.³

Mellan åren 1967 - 1976 hade dragspelsklubben "Turun Rautatiehanuristit" endast en musikledare, Olli Ylänen. År 1976 blev han både musikledare och ordförande för denna klubb. Senare har det valts en särskild ordförande, och den musikaliska ledaren har fått två suppleanter.⁴

5.3.2. Medlemmar

Tolv personer från "Turun Rautatiehanuristit" svarade på min enkät. Av dessa var elva dragspelare och en trumslagare. Om ingen annan källa nämns, baserar sig uppgifterna i detta avsnitt på dessa enkäter från hösten 1988.

- - - - -

1 Olli Ylänen i en intervju, november 1987

2 Olli Ylänen i brev, november 1987

3 ibid.

4. ibid.

I behandlingen av uppgifterna tog jag endast dragspelarnas svar i betraktande.

Största delen av medlemmarna är män i 50-årsåldern. De flesta bor i Åbo eller i närheten. Alla i den undersökta gruppen har finska som modersmål. Enligt Olli Ylänen arbetar alla vid Statsjärnvägarna, eller är järnvägsarbetares familjemedlemmar.¹

Olli Ylänen skriver i sitt brev, att de flesta av de nuvarande klubbmedlemmarna är ganska skickliga i att spela dragspel. Många av dem är helt självlärda, några har tagit privatlektioner. (Huruvida de studerat vid musikinstitut är jag litet tveksam om; det kan hända, att de delvis förväxlat musikinstitut med privat dragspelskola eller liknande i sina svar). Ingen av dragspelarna har avlagt kurs-examina i Finland. En har avlagt "kurs I" i Sverige. (Jag vet inte, vad denna kurs innehåller). Dragspelarna har haft sin hobby från tio till över 40 år.

Gammal dansmusik spelas flitigast av den undersökta gruppen; så gott som alla nämner den i sina svar. På andra plats kommer folkmusiken. Majoriteten av dragspelarna hanterar ett femradigt dragspel.

Den största orsaken till att man överhuvudtaget börjat spela tycks vara att någon i familjen eller släkten har spelat något instrument. Hur ofta instrumentet har varit just dragspel är svårare att veta. På frågan om det finns dragspelare i familjen har de flesta svarat negativt; och ordet "familjen" har uppfattats på olika sätt. Varför man valt just dragspel, beror bland annat på att detta instrument anses vara mångsidigt. Det främsta motivet till spelandet är socialt umgänge.

- - - - -

1 Olli Ylänen i brev, november 1987

Bara två dragspelare har deltagit i dragspelstävlingar. Utöver dragspelsklubben spelar fyra personer i en dansensemble. Nio personer har varit med vid någon inspelning.

Sibelius-Akademien anses vara en lämplig plats för dragspelsundervisningen på den högsta nivån i sex av svaren. Fem dragspelare har inte tagit ställning till detta. De flesta anser att dragspelsundervisningen i Åbo och i hela landet är organiserad lika bra som undervisningen i andra instrument. De flesta tycker att dragspelsundervisningen kostar "lämpligt mycket", men dragspelet anses vara "ganska dyrt" eller t.o.m. "mycket dyrt" enligt alla svar. "Turun Rautatiehanuristit" är som grupp med i "Suomen Harmonikkaliitto r.y." /Finlands Dragspelsförbund r.f./¹

Bara en av dragspelarna berättar att han spelar även något annat instrument än dragspel. De flesta håller sig till gammal dansmusik och folkmusik vad lyssnarvanorna beträffar; och de mest omtyckta konserterna är dragspelskonserterna.

5.3.3. Repertoar

Dragspelsklubbens repertoar består till största delen av finsk schlagermusik och gammal dansmusik. Dessutom finns det några låtar, som kunde klassificeras som underhållningsmusik. Ytterligare spelas det klassiska småstycken av t.ex. Schubert och Schumann.²

Arrangemangen är vanligtvis två-, tre- eller fyrstämmiga. Undantagsvis spelas också enstämmigt. Låtarna är arrangerade t.ex. av Olli Ylänen, Veikko Ahvenainen, Taito Vainio, Seppo Leino och Matti Viljanen. Några arrangemang är gjorda

- - - - -

1 Raimo Jompero i en intervju, november 1987

2 Olli Ylänen i en intervju, november 1987

speciellt för "Turun Rautatiehanuristit", några används också av många andra dragspelsorkestrar i Finland. Stämorna är olika svåra och de delas ut efter dragspelarnas skicklighet.¹

5.3.4. Övningar och uppträdanden

Dragspelsklubben "Turun Rautatiehanuristit" övar regelbundet en gång i veckan. På sommaren hålls en månad ledigt. Genom RHL:s förmedling har gruppen haft gästande dragspelslärare, t.ex. Matti Rantanen, Merja Ikkelä, Heidi Velamo, Toivo Marjamäki samt Seppo Lankinen, som hållit kurser i Åbo.²

"Turun Rautatiehanuristit" uppträder på Statsjärnvägar-
nas tillställningar i Åbotrakten samt vid tillställningar
som är arrangerade av olika kulturella föreningar. Dessutom
har dragspelarna besökt ålderdomshem, sjukhus o.d. platser.
"Turun Rautatiehanuristit" har haft gemensamma konserter
t.ex. med Åbo Dragspelsklubb, Salo Dragspelsklubb och
Dalsbruks Dragspelsklubb. Utom i Åbo har klubben uppträtt
vid RHL:s och RaKu:s musiktillställningar runt om i landet.³

5.3.5. Inspelningar

"Turun Rautatiehanuristit" har inga egna skivor eller
kassetter. De spelar två låtar, Toivo Honkonens "Soitel-
laan harmonikkaa" och Kaj Kullas "Taalintehtaan valssi" på
LP-skivan "Hanuriralli", som utkom i oktober 1986. På
denna skiva spelar också många andra av RHL:s dragspels-
klubbar. Några dragspelare av "Turun Rautatiehanuristit"
är med på en LP-skiva, som inspelades till RaKu:s 25-års-
jubileums ära. Denna skiva är en överblick över RaKu:s

- - - - -

1 Olli Ylänen i brev, november 1987

2 ibid.

3 ibid.

hela musikverksamhet. Dessutom har "Turun Rautatiehanuristit" gjort bandinspelningar för Finlands Rundradio och lokalradion "Auran Aallot".¹

5.3.6. Övrigt

I en intervju / hösten 1987 / berättade ordföranden Raimo Jompero, att året 1987 hade varit fullt av livlig verksamhet; klubben fyllde ju 20 år i april 1987. Följande års höjdpunkt var RHL:s tioårsjubileum.²

Det tycks vara relativt svårt att få nya medlemmar till klubben. Raimo Jompero berättade, att han då och då efterlyst dragspelare, men resultatet har varit ganska magert.³

5.4. Samarbete och jämförelser mellan Åbo dragspelsgrupper

Alla de tre ovan presenterade dragspelsgrupperna i Åbo har sin egen konsertverksamhet. Grupperna brukar då och då besöka varandras konserter, men det finns inte något regelbundet samarbete eller gemensam repertoar.⁴

Dragspelsgrupperna är olika till sin sociala bakgrund. (Se även början av kapitel 5). I fråga om medlemmarnas ålder är Åbo Dragspelsklubb mest heterogen. Keijo Lounas elevorkester består av bara unga människor, och "Rautatiehanuristit" är alla litet äldre personer.

I repertoaren kan noteras både skillnader och likheter. Åbo Dragspelsklubb spelar mera medlemmarnas egna kompositioner och arrangemang än de andra grupperna. Både Åbo Dragspelsklubb och Keijo Lounas elevorkester utnyttjar
- - - - -

1 Olli Ylänen i brev, november 1987

2 Raimo Jompero i en intervju, november 1987

3 ibid.

4 Kaija Lehtilä i en intervju 16.8. 1989

tyska arrangemang. "Turun Rautatiehanuristit" däremot spelar mest arrangemang av kända finska dragspelslåtar.

I fråga om gruppernas möjlighet att leva vidare, har Åbo Dragspelsklubb kanske bästa förutsättningar att upprätthålla sin verksamhet. Den har sin egen undervisningsverksamhet och en fortgående rekrytering av nya medlemmar. Keijo Lounas elevorkester har därmed unga dragspelare, varav en stor del möjligtvis fortsätter att spela dragspel genom hela sitt liv, men medlemskapet i denna orkester brukar vara kanske fem - sju år på sin höjd. Dessutom är denna grupp i högsta grad bunden vid Keijo Louna och hans personlighet. "Turun Rautatiehanuristit" borde kanske rekrytera nya medlemmar även utanför Statsjärnvägarna för att kunna leva vidare.

6. DRAGSPELETS STÄLLNING I MUSIKLIVET I ÅBO

I detta kapitel kommer jag att beskriva dragspelets ställning inom musiklivet i Åbo. Uppgifterna baserar sig på varierande källor: Tauno Huhtalas "Soivat vuodet", TSK:s arkiv, brevväxling, tidningsartiklar och intervjuer. Uppgifterna i kapitel 6.1.1. baserar sig på material om Egentliga Finlands dragspelstävlingar för unga dragspelare från åren 1976 - 1989 i TSK:s arkiv, om ingen annan källa nämns. Till sist, i kapitel 6.2.4. kommer jag att jämföra och diskutera repertoaren vid dragspelsevenemangen i Åbo och i hela Finland.

6.1. De centrala dragspelsevenemangen

6.1.1. Dragspelstävlingar

Dragspelstävlingarna i Åbo har en stark anknytning till TSK. Tävlingarna inom TSK började den 15.9. 1937, då klubbens medlem Aarne Aurimo skänkte den s.k. "Mannin malja" (Mannis pokal) åt klubben. Denna pokal var avsedd som ett vandringspris för unga dragspelare.

På 1940 - 1950-talen var det populärt att ordna dragspelstävlingar mellan olika städer i Finland. Åbodragspelare tävlade t.ex. mot sina kamrater från Lahtis och Helsingfors.¹ I slutet av 1940-talet och under hela 1950-talet anordnades det regelbundet tävlingar för dragspelare i Egentliga Finland.²

Tack vare TSK:s aktiva verksamhet har det också anordnats nationella och t.o.m. internationella dragspelstävlingar i Åbo. År 1951 anordnades det en FM-tävling och år 1956 en

- - - - -

1 Huhtala, 41

2 ibid., 165

landskamp mellan Finland och Sverige.¹ I den sistnämnda tävlingen erhöll åbodragsspelaren Keijo Louna ett individuellt första pris.

Ytterligare har FM-tävlingar anordnats i Åbo åtminstone år 1965, 1968 samt 1975. Tävlingen år 1965 var avsedd för unga dragsspelare. Klasserna var under 12 år, under 15 år och under 18 år. Totalt anmälde sig 16 deltagare, varav sex var från Åbotrakten. I klassen under 18 år var Jorma Numminen på tredje plats och i klassen under 15 år var Kari Honkaranta på tredje plats. De andra åbodragsspelarna hade ingen större framgång.²

I tävlingen år 1968 fanns det tre klasser: den allmänna klassen samt klasserna under 18 år och under 15 år. Allt som allt fanns det 14 deltagare, men bara två av dem var från Åbo, nämligen Jorma Niemi och Jaakko Peltoniemi. Båda tävlade i klassen under 15 år.³

Redogörelser för de ovannämnda tävlingarna berättar, att det inte existerat obligatoriska stycken i dessa lokala tävlingar. Repertoaren har varit mycket varierande. En stor del av styckena har varit arrangemang av verk, som ursprungligen har varit avsedda för något annat instrument.

Den senaste tävlingen på FM-nivå har hållits i Åbo år 1975. Påfallande är, att det i denna tävling inte fanns en enda deltagare från åbotrakten! I denna tävling fanns det två klasser: under 16 år och över 16 år. I klassen under 16 år var Hans Langs "Preludium och Fuga C" ett obligatoriskt verk och i klassen över 16 år Unto Jutilas "Rapsodia harmonikalle" (Rapsodi för dragspel). Också de frivilliga styckena var mestadels originalmusik för dragspel.

- - - - -

1 Raita; en stencil över TSK:s verksamhet, 1950-talet

2 Resultat; tävlingen år 1965 (TSK:s arkiv)

3 Resultat; tävlingen år 1968 (TSK:s arkiv)

År 1976 började en oavbruten kedja av TSK:s dragspels-tävlingar för unga dragospelare i Egentliga Finland. Denna tävling var ursprungligen Keijo Lounas idé. Klasserna har under årens lopp stabiliserats: under 10 år, under 12 år, under 14 år, under 16 år samt under 18 år. År 1982 var det för första gången möjligt att tävla också i duo-spel och år 1986 tilkom ännu en trioklass. I duo- och trioklasser fördelas inte deltagarna i olika grupper enligt ålder, utan det finns bara en duo- och en trioklass.

Antalet deltagare har varierat under årens lopp. Under de första åren fanns det regelbundet ca 20 - 30 deltagare, men i början av 1980-talet blev intresset mindre. Orsaken är kanske den, att dragspelet inte var så populärt bland barn och ungdomar just då. På senare hälften av 1980-talet blev det flera deltagare i Egentliga Finlands dragspels-tävling för unga dragospelare. Rekordet nåddes år 1989, då antalet deltagare var 37. Dragspelet var åter ett modeinstrument i slutet av 1980-talet. Ett skäl till dess popularitet är onekligen dragspelslärarnas och dragspelsgruppernas aktiva verksamhet i Åbotrakten.¹

Man har inte obligatoriska stycken i Egentliga Finlands dragspelstävling. Likaså finns det inte en uppdelning mellan traditionell dragspelsmusik och konstmusik. Man spelar i regel två frivilliga stycken i soloklasserna och ett stycke i duo- och trioklasserna. Dessa punkter har inte ens diskuterats på allvar inom TSK, därför att det viktigaste motivet till denna tävling är att erbjuda möjlighet att uppträda inför publik. Tävlingens jury bedömer helheten: tekniska och musikaliska färdigheter samt det visuella, d.v.s. uppträdandet på scenen.²

- - - - -

1 Ilkka Keto i brev 25.10. 1989

2 ibid.

Publiken vid Egentliga Finlands dragspelstävling består vanligtvis av deltagarnas föräldrar, släktingar och vänner. Denna tävling är öppen för alla unga dragspelare runt Egentliga Finland. Ändå har de flesta deltagare kommit från Åbo och närliggande orter.¹ Tävlingen har haft en enorm betydelse för unga dragspelare i Egentliga Finland: den har varit ett klart mål, för vilket man orkat öva.

6.1.2. Dragspelsparader och -konserter

Åbo Dragspelsklubb har under 1980-talet varit den förening, som aktivast har ordnat dragspelskonserter och -parader i Åbo. Utom sina egna regelbundna konserter har den oftast varit den organiserande föreningen, då gästande grupper och solister kommit till Åbo. Också "Turun Rautatiehanuristit" samt Keijo Lounas elevorkester har ordnat konserter, där också gästande grupper och solister har uppträtt.

Syftet med dessa parader och konserter har varit att samla ihop en stor skara, som har dragspelet som hobby. De konserter som ordnats av Åbo Dragspelsklubb, har oftast hållits i Åbo Konserthus, med plats för ca 1000 personer; och i regel har biljetterna varit nästan slutsålda. Repertoarvalet har vanligtvis varit högst traditionellt.²

Dragspelskonserter med mera seriös repertoar har varit mycket sällsynta i Åbo ännu på 1980-talet. I april 1983 uppträdde Matti Rantanen i Sibeliusmuseum i en solokonsert. Denna konsert hörde till den s.k. onsdagserien, och den ordnades - liksom brukligt är i denna serie - enligt överenskommelse mellan konsertgivaren själv och intendenten Ilpo Tolvas. Antalet åhörare på denna konsert var 55.³

- - - - -

1 Ilkka Keto i brev 25.10. 1989

2 Kauko Lindström i brev, april 1987

3 Tolvas, "Kalender över konserter i Sibeliusmuseum", våren 1983

Repertoaren vid denna konsert var representativ för den seriösa dragspelsmusiken. I programmet ingick både transkriptioner, t.ex. av kompositioner för orgel och cembalo av Johann Sebastian Bach och Louis Claude Daquin samt ny originalmusik för dragspel, t.ex. av Jukka Tiensuu och Erkki Jokinen.¹

Den franska dragspelsvirtuosen Marzel Azzolas konsert i oktober 1986 var också något avvikande från det vanliga dragspelsmusikutbudet i Åbo. Marzel Azzola ackompanjerades av pianisten Lina Bossatti. Denna duo har konserterat i över tjugo år. Deras musik representerar närmast s.k. "musette"-tradition: snabba virtuosstycken, komplicerade valser, osv. Azzolas och Bossattis konsert i Åbo hörde till en längre turné i Finland. Denna turné anordnades av "Suomen Harmonikkainstituutti" och "Harmonikansoiton opettajat r.y." På konserten i Åbo var det bara några få åhörare närvarande. Konserten hölls i Solennitetssalen.

I Åbo Konservatorium har det några gånger anordnats små matinéer, där dragspelseleverna har spelat för varandra och för sina föräldrar. Dessa tillställningar har inte intresserat andra instrumentalister i konservatoriet och det har givits mycket litet information om dem utanför läroanstalten.

6.2. Dragspelets relation till det allmänna musiklivet

6.2.1. Konstmusik

Dragspelet tycks ännu på 1980-talet vara mycket främmande i Åbo musikliv, vad den seriösa musiken beträffar.

- - - - -

1 Generalprogram över Sibeliusmuseums konserter, våren 1983

Under hela årtiondet har det givits endast en solokonsert i Sibeliusmuseum, våren 1983. Ingen dragspelsmusiker har uppträtt som solist med Åbo stadsorkester och ingen vet, när detta blir aktuellt. I princip beror det mest på dragspelarnas egna initiativ.

6.2.2. Spelmansmusik

Enligt källorna i Sibeliusmuseum fanns det på äldre tider ytterst få dragspelare i Åbotrakten, både i den finska och den svenska folkmusiktraditionen.

I det agrara samhället hörde folkmusiken till människornas vardag och fest, och alla deltog i den på något sätt. Under de senaste årtiondena har folkmusiken blivit estradkonst. Det är bara några som spelar eller sjunger och de andra hör på.

I dagens läge finns det en massa organisationer och föreningar kring hela folkmusikväsendet. Den vanligaste sammansättningen av folkmusikgrupper är ett spelmanslag med ett par fioler, ett par dragspel och en kontrabas. I Österbotten finns det ofta ett orgelharmonium i stället för dragspel.¹

Det är svårt att säga, hur många spelmanslag det allt som allt finns i Finland. "Suomen Kansanmusiikkiliitto" / Finlands Folkmusikförbund / hade i februari 1990 337 spelmanslag i sitt register.² År 1984 hade detta förbund aderton lokala föreningar. Bland dessa finns också "Varsinais-Suomen Pelimanniyhdistys" / Egentliga Finlands Folkmusikförening / , som är grundad år 1971.³ I denna förening

- - - - -

1 Päivi Utriainen i brev, 6.2. 1990

2 ibid.

3 "Pelimannimatrikkeli", 407

fanns det år 1989 tolv spelmanslag, allt som allt 130 medlemmar, varav ca 70 var aktiva spelare.¹

"Varsinais-Suomen Pelimanniyhdistys" anordnar årligen ett par spelmansträffar för sina spelmanslag. Vanligtvis blir det en kurs på en dag eller ett helt veckoslut, som avslutas med en konsert, där de olika spelmanslagen och den sammanslagna stora orkestern spelar. År 1981 publicerade föreningen ett nothäfte, "Pelimannimusiikkia Varsinais-Suomesta" / Spelmansmusik från Egentliga Finland / , som innehåller både gamla, traditionella melodier samt låtar, som är komponerade av nulevande spelmän. "Varsinais-Suomen Pelimanniyhdistys" var huvudorganisatör av det nordiska spelmans- och folkdansevenemanget "Nordlek" på sommaren 1985.² Den finska, riksomfattande spelmansträffen, "Samuelin Poloneesi" anordnades i Åbo i mars 1989.³

De finlandssvenska spelmännen är organiserade i Finlands Svenska Spelmansförbund r.f., som är grundat år 1969. Varje enskild spelman är medlem direkt i förbundet utan mellansteg via en landskapsorganisation. Alla spelmän har rätt att komma upp på årsmötet och på det sättet direkt påverka de beslut som fattas på detta möte. I början av året 1990 fanns det 66 medlemslag i Finlands Svenska Spelmansförbund, av vilka åtta verkade i Egentliga Finland.⁴

Spelmanslagen i Egentliga Finland tycks i stort sett finnas utanför Åbo stads område. I början av år 1990 fanns det inte i Åbo stad ett enda finska spelmanslag.⁵ Av de finska spelmanslagen, som varit verksamma ännu på 1980-talet var det mest kända "Kyläpelimannit" / Byspelmännen /, som uppstod redan i början av 1970-talet bland studerande

- - - - -

1 Päivi Utriainen i brev, 6.2. 1990

2 "Pelimannimatrikkeli", 407

3 Päivi Utriainen i brev, 6.2. 1990

4 Kurt Sohlström i brev, 22.11. 1990

5 Päivi Utriainen i brev, 6.2. 1990

vid Åbo Universitet och Åbo Akademi. Nästan alla medlemmarna i detta spelmanslag var hemma från andra orter. Efter det att dessa unga slutade att studera var det allt svårare att samlas ihop och skaffa nya medlemmar i stället för dem som flyttade till andra orter.¹

Spelmanslaget "Kyläpelimannit" har blivit känt runt om i Finland. Det har spelat in två skivor samt besökt de flesta betydande spelmansträffarna i Finland. Spelmanslaget har gjort den finska folkmusiken känd också bland skolbarn genom att det anordnat konserter i skolor.² Lagets andra LP-skiva "Ramppanpuljua ja pluttanaa" lämpar sig väldigt bra för folkmusikundervisningen i skolorna: den innehåller en rik repertoar av folkmusik från vaggvisor till spelmanspolkor. Instrumentationen är mycket omfattande och dessutom har laget en sångsolist, Arja Heiska. Det tvåradiga och det femradiga dragspelet hanteras skickligt av Antti Hosioja.³

De andra spelmanslagen i Åbo har haft mindre inflytande. En spelmansgrupp av skolungdomar var "Viluluodon pelimannit", som grundades år 1976. Denna grupp bestod av fyra ungdomar. Instrumentsammansättningen var två fioler, ett dragspel samt piano; ibland spelade den andra violinisten också mandolin.⁴

På finlandssvenskt håll är "Ostämt" och "Bråkstråkarna" de två egentliga åbolagen. "Ostämt" bildades i tiden av ungdomar med anknytning till Åbo Akademi. "Bråkstråkarna" i sin tur är en grupp av barn, som spelar folkmusik. Detta lag har letts vanligtvis av någon spelman ur "Ostämt". De båda ovannämnda spelmanslagen har bara fioler.⁵

- - - - -

1 TS extra, 5.3. 1983

2 TP 6.3. 1976

3 TS 13.12. 1981

4 "Pelimannimatrikkeli", 409

5 Kurt Sohlström i brev, 22.11. 1990

År 1975 uppstod spelmanslaget "Sydvästarna" bland åtta pensionerade sjöbjörnar, d.v.s. kaptener som alla hade rundat Kap Horn. Den yngsta medlemmen var född år 1924. Alla åtta härstammade från Åbo skärgård. Denna grupp var inte inskriven vid Åbo Svenska Arbetarinstitut, men den övade i dess lokaler. Sammansättningen var sex fioler, en mandolin och ett dragspel. Denna grupp uppträdde mest på pensionärsträffar o.d. evenemang.¹

De andra finlandssvenska spelmanslagen i Egentliga Finland har varit verksamma utanför Åbo stads område. I början av år 1990 existerade åtminstone Pargas dragspelsklubb, Houtskärs dragspelsklubb och Dalsbruks dragspelsklubb, som hade enbart dragspel, samt "Qvintarna", Korpo spelmanslag, Houtskärs spelmanslag och Kimito spelmanslag som hade både fioler och dragspel.²

Många av de ovannämnda spelmanslag har uppstått bland speciella grupper, studerande, skolbarn eller pensionärer. Spelmanslagen har inte levt vidare, eftersom medlemmarna har vuxit ur sin grupp och nya har inte kommit till.

De spelmanslag, som har ett heterogent socialt ursprung, har nog också det problemet att åtminstone fiolspelmännen är relativt gamla, och nya medlemmar kommer inte i jämn takt. Om tio år är grupperna mycket små, om de unga inte intresserar sig för spelmansmusiken. I musikläroanstalterna finns det nog en stor skara ungdomar som spelar fiol, men ganska få av dem spelar folkmusik vid sidan om studier i klassisk musik. Lärarna borde kanske stimulera sina elever också till folkmusiken och använda den mera i elementärundervisningen.

- - - - -

1 ÅU 29.11. 1975

2 Kurt Sohlström i brev, 22.11. 1990

6.2.3. Religiösa grupper

I september 1989 sände jag ett brev till alla evangelisk-lutherska församlingar och andra religiösa samfund i Åbo. Jag fick svar av fem ev. luth. församlingar samt den ortodoxa församlingen och Friförsamlingen.

Av alla sju svar kom det klart fram, att det fanns en allmän positiv inställning till dragspelet, d.v.s. det anses inte numera som ett "syndigt" instrument. Om det bara finns dragspelare, kan instrumentet användas som ett ackompanjerande instrument vid kyrkliga tillställningar. Likaså är det i princip möjligt att ordna seriösa dragspelskonserter i församlingslokaler. Den ortodoxa församlingen är ett undantag: där används ju inga andra instrument heller.

Hittills har dragspelet använts bara ett par gånger vid församlingens tillställningar. Vid invigningen av prästgården i St Marie år 1988 spelade Merja Vihermaa dragspelsolon, och i Friförsamlingen har det några gånger använts som ett ackompanjerande instrument i körsång. För dragspelskonserter eller dragspelets användning i rent kyrkligt bruk fanns det inga speciella planer i någon av dessa sju församlingar.

6.2.4. Om repertoaren i dragspelsevenemangen i Åbo och i hela Finland

I kapitel 4 berättade jag om dragspelsundervisningen i Åbo. Den s.k. institutionaliserade undervisningen, d.v.s. undervisningen vid musikskolorna och -instituten utgör en mycket liten del i jämförelse med den privata undervisningen. Bara i Åbo Konservatorium finns det undervisning

- - - - -

i seriös dragspelsmusik och bara där finns en lärare med formell kompetens. (I hela Finland ges det dragspelsundervisning vid alla konservatorier, utom vid Kuopio konservatorium.)¹

Självklart är, att det ovannämnda har sin betydelse för den repertoar, som spelas vid dragspelskonserter i Åbo och i synnerhet för den repertoar, som spelas i Egentliga Finlands dragspelstävling, där största delen av repertoaren är högst traditionell.

Vid lokala dragspelstävlingar är det mycket vanligt, att man inte begränsar repertoaren, utan all dragspelsmusik spelas i samma klass. Den seriösa dragspelsmusiken är starkast representerad i den riksomfattande tävlingen i Jyväskylä. Denna tävling anordnas vart tredje år av "Harmonikansoiton Opettajat r.y." och "Suomen Harmonikkainstituutti".²

Inom den traditionella dragspelsmusiken anordnas det årligen flera riksomfattande tävlingar, t.ex. "Viljo Vesterinen-tävlingen", i vilken repertoaren skall vara två fritt valda stycken ur Viljo Vesterinens repertoar.³ I samband med Sata-Häme Soi-festivalen i Ikalis anordnas det årligen en s.k. spelmanstävling, där det obligatoriska stycket i varje klass har varit en polka, en vals eller en schottis samt två olika, frivilliga stycken, t.ex. en vals och en polka.

I början av 1980-talet föddes det en ny tävling, "Kultainen Harmonikka", / Det Gyllene Dragspelet/. Denna tävling var ursprungligen Lasse Pihlajamaas idé. Repertoaren
- - - - -

1 Kimmo Mattila i telefon, 5.2. 1990

2 "Hanuri" 4/85, 19

3 Se t.ex. "Hanuri" 4/86, 9

i denna tävling består av mycket populära, underhållande dragsspelsstycken genom tiderna. Den första "Kultainen Harmonikka"-tävlingen anordnades år 1983. Vanligtvis under februari månad har det hållits lokala tävlingar i sex distrikt i Finland. Segraren i den lokala tävlingen har uttagits till finalen, som sänts i TV som direkt sändning under Sata-Häme Soi-festivalen i Ikaalis. Sin största betydelse för dragspelarna och instrumentet har "Kultainen Harmonikka" just genom sin popularitet: t.ex. år 1985 hade TV-sändningen en miljon tittare.¹

Intresset för "Kultainen Harmonikka"-tävlingen har ändå blivit mindre med åren. År 1989 anmälde sig bara några få deltagare till de lokala tävlingarna. År 1990 anordnades inga lokala tävlingar, utan varje spelare skulle sända ett band till juryn, som valde ett antal spelare till semifinalen, där de sex spelarna till TV-sändningen valdes. Det är svårt att säga, varför intresset för "Kultainen Harmonikka"-tävlingen har blivit mindre. Ett skäl är kanske, att repertoaren anses vara "urgammal", ett annat skäl är att det helt enkelt anordnas för många dragspels-tävlingar per år.

En parallell tävling till "Kultainen Harmonikka" är "Hopeinen Harmonikka" / Dragspelet av silver /, som anordnas för barn under tio år. Finalen av denna tävling sänds också i TV, och deltagarna väljs på samma sätt som till "Kultainen Harmonikka", d.v.s. tidigare genom lokala tävlingar och fr.o.m. år 1990 p.g.a. en bandinspelning. I "Hopeinen Harmonikka"-tävlingen fanns det till året 1990 inga obligatoriska stycken, utan man fick spela två fritt valda stycken. I slutet av året 1990 kom det nya regler,

- - - - -

1 "Hanuri" 4/85, 19

enligt vilka repertoaren begränsas till en lista med ca 60 låtar, av vilka två skall spelas. De flesta av dem är kända barnsånger. Syftet är att få lärarna att arrangera dessa låtar, för att man skulle få lämplig repertoar för barn både för tävlingar och för normal undervisning.

I de flesta dragspelskonserter i Finland är repertoarvalet högst traditionellt. Konserterna anordnas till största delen av t.ex. lokala dragspelsklubbar, som samlar ihop pengar för sin verksamhet genom att ordna lätta dragspelsparader för fullsatta salar. Den seriösa dragspelsmusiken är bäst representerad vid matinéer i musikskolor och -institut, där dragspelselever spelar sin obligatoriska repertoar, som hör till kursexamen.

Vid olika spelmansfestivaler har jag kunnat konstatera att det femradiga dragspelet är mycket vanligt på 1980-talets spelmanslag både som ett melodiinstrument och som ett ackompanjerande instrument.

I dansorkestrarna har halvautomatiska elorglar och den s.k. midiutrustningen delvis ersatt dragspelaren och andra ackompanjerande musiker. Denna utveckling har till största delen ekonomiska orsaker: det blir billigare att betala en ensemble om 1 - 3 personer med elektroniska hjälpmedel än en ensemble om 4 - 5 personer. Men hur mycket man då kan tala om "levande musik", kan diskuteras.

Alla ovannämnda jämförelser mellan dragspelskulturen i hela Finland och dragspelskulturen i Åbo skall läsas som punkter som anger riktningen. I slutet av 1980-talet var

- - - - -

den traditionella dragspelsrepertoaren och de traditionella formerna av dragspelandet ännu mycket mera kända än den nya, seriösa dragspelskulturen. Åbo är kanske en av de städer i Finland, där traditionerna är mycket starka. De nya strömningarna bryter sig väg ännu långsammare än t.ex. i Helsingforstrakten, där de flesta representanterna för den nyare dragspelskulturen finns.

7. SAMMANFATTNING

Dragspelet uppfanns av Chr. F.L. Buschmann år 1822. Under dess relativt korta historia har instrumentet gått igenom en enorm teknisk utveckling. De första dragspelen var bara en- till tvåradiga och hade endast några få ackord på bassidan, vilket kraftigt begränsade den musik man kunde spela på dem. Diskantsidans nuvarande knappsystem med tre grundrader började tränga igenom vid sekelskiftet och de två hjälpraderna ca 1910. I början av 1910-talet skedde också pianodragspelslets genombrott.

Tack vare den tekniska utvecklingen av instrumentet har dragspelarna kunnat utvidga sin repertoar från enkla folksmusikmelodier till krävande virtuosstycken och den nya, seriösa dragspelsmusiken. På 1960-talet började serietillverkningen av melodibasinstrument. Med detta instrument uppstod också en ny dragspelartyp: en skolad musiker med seriösa ambitioner. Från denna tid börjas så småningom den systematiska dragspelsundervisningen vid många musikhögskolor i Europa.

På 1970-talet började dragspelsundervisningen småningom organiseras också i Finland. Under de senaste ca 15 åren har dragspelet kommit till undervisningsprogrammen i kommunala musikskolor och -institut. På hösten 1977 inleddes dragspelsundervisningen vid Sibelius-Akademien.

Vid sidan av den institutionaliserade undervisningen har det uppstått en mängd dragspelsklubbar, spelmanslag, dansorkestrar o.d. genom vilka den traditionella dragspelskulturen har under de senaste åren t.o.m. förstärkt sin ställning. Dragspelet har emellertid inte etablerat sin ställning

- - - - -

inom den seriösa musiken. Man har ännu inte hunnit skapa tillräcklig originalrepertoar för instrumentet, och det är kanske därför musikaliskt skolade personer har haft fördomar mot dragspelet. Tidigare var dragspelets ton-egenskaper ett starkt skäl till fördomar: dragspelets typiska vibratostämning var inte lämplig för den seriösa musiken. Stämningen av de nuvarande melodibasinstrumenten passar däremot mycket bättre för den seriösa repertoaren. Den typiska publiken i dragspelskonserter, d.v.s. "den vanliga dragspelaren" har ännu inte hunnit smälta in de allra nyaste strömningar inom dragspelsrepertoaren. Det behövs tid att uppfostra publiken.

Dragspelskulturen i Åbo har en stark anknytning till TSK, inom vilken man haft undervisningsverksamhet under hela dess 50-åriga historia. Tack vare aktiva privatlärare och klubbledare kan en stor skara barn och ungdomar få dragspelsundervisning och därigenom skaffa sig en hobby som kanske varar genom hela livet. TSK har varit huvudorganisatör av Egentliga Finlands dragspelstävling för unga. Denna tävling har hållits oavbrutet från år 1976, och den har säkert varit en mycket viktig faktor för många unga dragspelare att behålla motivationen.

Dragspelsundervisningen vid Åbo Konservatorium började hösten 1984. Dess procentuella del av hela undervisningsverksamheten i Åbo var ytterst liten ännu i slutet av 1980-talet. Dragspelsmusikens framtid i Åbo och i hela Finland beror kanske mest på dragspelarnas, och först och främst lärarnas och klubbledarnas egen aktivitet. Dragspelet är ett mycket populärt instrument: det finns dragspelare från gräsrotsnivån upp till konsertestraderna.

KÄLLOR OCH LITTERATUR

Lexika: Die Musik in Geschichte und Gegenwart
Otavan Iso Musiikkitietosanakirja
Sohlmans Musiklexikon

Tryckta källor:

- Ahvenainen, Veikko:
(1982) Basettiharmonikkakoulu. Edition Fazer. Offset Oy. Helsinki 1982. Ensimmäinen painos.
- Ahvenainen, V.:
(1973) Harmonikkakoulu 1. Edition Fazer. Helsinki 1973. 13. painos.
- Ahvenainen, V.:
(1974) Harmonikkakoulu 2. Edition Fazer. Helsinki 1974. Uudistettu laitos. Toinen painos.
- Ahvenainen, V.:
(1979) Harmonikkakoulu 3. Edition Fazer. Offset Oy. Helsinki 1979. Uudistettu laitos. Toinen painos.
- Ahvenainen, V.:
(1980) Harmonikan käsikirja. Edition Fazer. Helsinki 1980.
- Andersson, Otto: "Bränn dragharmonikorna", artikkel i "Inhemska Musiksträfvanden". Helsingfors 1907.
- Bagh, Peter v. -
Hakasalo, Ilpo: Iskelmän kultainen kirja. Otava. Helsinki. Keuruu 1986. ISBN - 951 - 1 - 08913 - 7.
- Beck - Perttilä m.fl.
(Utg. Suomen Kansan-
musiikkiliitto) Pelimannimatrikkeli. Jyväskylä 1984.
- Ellegaard, Mogens: Konstruktion, spelteknik och notation. "Dragspel". Utg. av Birgit Kjellström och Sohlmans Förlag. Motala 1976, s. 112 - 127.
- Ellegaard, M. Originalmusiken genom tiderna. "Dragspel", s. 96 - 110.

- Huhtala, Tauno:
(utg.) "Soivat vuodet - Turun Soitannollisen Kerhon viisi vuosikymmentä". Serioffset, Turku 1987. Copyright TSK / Tauno Huhtala. ISBN 951 - 998 16 - 3 - 2.
- Johannsson, Tage: Dragspels-skola för ungdom. Del 1. Airnotdistribution, Stockholm.
- Johannsson, T.: Dragspels-skola för ungdom. Del 2.
- Juvonen, Antti: Harmonikka. Kehitys, rakenne ja sormittamisen periaatteet. Pro gradu-avhandling. Jyväskylä 1984. Copyright: Suomen Harmonikkainstituutti.
- Kaupenjohann, Ralf: Das Akkordeon. Eine kurze Darstellung der heutigen, in der Bundesrepublik Deutschland gebräuchlichsten Instrumenttypen. Augemus-Musikverlag, Bochum 1987. Texte zur Geschichte und Gegenwart des Akkordeons, Band 1, herausgeben von Helmut C. Jacobs und R. Kaupenjohann. ISBN 3 - 924272 - 00 - x.
- Kjellström, Birgit: Dragspel. Birgit K. och Sohlmans Förlag. Motala, 1976.
- Käyhkö, Kauko: Dallapén tarina. Arvi A. Karisto. Esipuhe vuodelta 1973.
- Nuotio, Aarne: Harmonikansoiton kehitys Suomessa pääpiirteittäin. Kotka 1965.
- Pihlajamaa, Lasse: Harmonikkakoulu 1 näppäin- sekä piano-harmonikalle. Fazer W. 13404 - 9. Helsinki 1983. (Copyright, 1967).
- Walter, A. m.fl.: Svenska Dragspelare. Sundsvall 1946.
- Åbo Konservatorium: Årsberättelser, 1984 - 1989.

Tidningar och tidskrifter:

Artiklar om dragspelet: Sibeliusmuseets arkiv, Åbo.
(olika tidningar)

Artiklar om dragspelet: Suomen Harmonikkainstituutti,
(olika tidningar) Ikalis.

Hanuri-lehti årsgångarna 1980 - 1989

Inspelningar:

Hanuriralli, utg. år 1986. Rautatieläisten Harmonikkaliitto.
Keijon Hanuritytöt ja -pojat, utg. år 1987. Keijo Lounas
elever.

Keijo Lounan Sävelikkuna, utg. år 1982. Keijo Louna och
hans elev Arja Talvio.

Kipparin Vapaapäivä, utg. år 1987. Keijo Louna och Veikko
Huuskonen.

Soivat Hanurit, utg. år 1981. Turun Harmonikkakerho.

Soivat Hanurit 2, utg. år 1986. Turun Harmonikkakerho.

Otryckta källor:

Brev till författaren: Eira, Mauri, 30.1. 1990.

Honkanen, Yrjö, april 1987.

Kymäläinen, Helka, augusti 1989.

Lindström, Kauko, april 1987, juni
1987.

Mattila, Kimmo, mars 1989, 28.12. 1989,
11.1. 1990.

Romppanen, Arja, april 1987.

Saarinen, Jorma, september 1989.

Sohlström, Kurt, 22.11. 1990.

Tammenlaakso, Maire, juli 1989.

Utriainen, Päivi, 6.2. 1990.

Ylänen, Olli, november 1987.

Stenciler o.d.:

Auraviihde Oy:

Dataregister, 29.6. 1989.

Harmonikansoiton

Jäsentiedote 1/89

Opettajat r.y.:

Juvonen, Antti -

Valkeajoki, Seppo:

Uutta Suomalaista Harmonikka-
musiikkia, (v. 1977 - 1979).
Viiden teoksen analysointia
ja vertailua. Ett seminarie-
arbete vid Jyväskylän Yliopisto,
24.3. 1982.

Raita, Matti:

En stencil om TSK:s verksamhet
på 1950-talet. (TSK:s arkiv).

Rantanen, Matti -

Pohja, Alpo:

Harmonikansoitto Musiikkiopistois-
sa, peruskurssit 1 ja 2. (Monio.
Helsinki 1976).

Rautatieläisten

Kulttuuriliitto r.y.:

Stencil. (Finns hos Turun Rauta-
tiehanuristit).

Suomen Musiikkioppilai-
tosten Liitto r.y., utg.:

Kurssitutkintovaatimukset, år
1986.

Suomi, Risto:

Keijo Louna, (stencil). Suomen
Harmonikkainstituutti.

TSK:s arkiv:

Resultat och berättelser om
TSK:s dragspelstävlingar.

TSK:s direktion:

10-årshistorik

Valkeajoki, Seppo:

Musiikkia Harmonikalle - katsaus
harmonikkamusiikin kehitykseen.
Esitelmä Riitta Valkeilan johta-
massa musiikkitieteen proseminaarissa 11.3. 1981.

Intervjuer och andra muntliga uppgifter:

Harjala, Milton, (f. 1929, d. 1990), 4.4. 1989.
Hemmilä, Hanna, (f. 1970), 16.10. 1987.
Jompero, Raimo, (f. 1945), 30.11. 1987.
Lehtilä, Kaija, (f. 1940), 24.8. 1989.
Lindholm, Lars, (f. 1926), 26.2. 1926.
Louna, Keijo, (f. 1931), 27.11. 1985.
Matti, Kimmo, (f. 1959), flera telefonsamtal
Numminen, Jorma, (f. 1947), 11.5. 1989
Raiko, (senare Romppanen), Arja, (f. 1962), 4.12. 1985.
Rantanen, Matti, (f. 1952), 19.3. 1987.
Soini, Matti, (f. 1940), 2.4. 1987.
Tammenlaakso, Maire, (f. 1928), 3.11. 1988.
Uola, Terhi, (f. 1970), 16.10. 1987.
Vihermaa, Merja, (f. 1963), 26.3. 1987.
Ylänen, Olli, (f.1928), 30.11. 1987.

Enkäter avsände till:

Dragspelselever vid Åbo Konservatorium
Keijo Lounas elever
Jorma Numminens elever
Turun Rautatiehanuristit
Åbo Dragspelsklubb

TERMBILAGA

accordeon	dragspel med melodibas
bajan	ett kromatiskt, tre- eller femradigt, urspr. ryskt dragspel. (Numera kallas de största accordeons ofta för "bajan").
gammal dansmusik	vals, tango, foxtrot osv. I viss mån är det svårt att dra gränsen mellan spelmansmusik och gammal dansmusik.
grundrader	tre rader i diskantsidan på ett femradigt dragspel, som utgör tonomfånget i instrumentet. (Tonomfånget utvidgas ytterligare med hjälp av register).
hjälprader	två rader i diskantsidan på ett femradigt dragspel, som dubblar två av grundraderna. (Dessa finns till för att underlätta fingersättningen).
liktonigt dragspel	dragspel, på vilket man får samma ton både med tryck- och sugluft.
nyare dragspel	femradigt dragspel, pianodragspel och accordeon.
ny dragspelsmusik	närmast 1900-talets seriös originalmusik för dragspel.
originalmusik	musik, som är komponerad för dragspel.
populär dragspelskultur	alla de traditionella och folkliga arterna av dragspelsmusik, se t.ex. "underhållningsmusik", gammal dansmusik" och spelmansmusik i denna term-bilaga.
seriös musik	mera komplicerade stycken för konsertbruk.
spelmansmusik	folkmelodier, som huvudsakligen härstammar från 1800-talet; såsom polka, polska, schottis, vals osv.
traditionell dragspelsmusik	lättare musik, dvs. spelmansmusik, dansmusik, lätta virtuosstycken osv.
underhållningsmusik	virtuosstycken, operetter, romanser, visor och schlager osv.

växeltonigt dragspel

dragspel, på vilket man får olika
ton med tryck- och sugluft.

Förkortningar

FM- /tävling/	Finska Mästerskaps-
FMF	Finska Musikläroinrättningarnas Förbund. /Fi. SMOL = Suomen Musiikkioppilaitosten Liitto/.
NM- /tävling/	Nordiska Mästerskaps-
RaKu	Rautatieläisten Kulttuuriliitto
RHL	Rautatieläisten Harmonikkaliitto
S.M.I.	Stockholms Musikpedagogiska Institut
SMOL	Se FMF
So Lex	Sohlmans Musiklexikon
TP	Turun Päivälehti
TS	Turun Sanomat
TSK	Turun Soitannollinen Kerho
ÅU	Åbo Underrättelser

Personregister	Sida
Aalto, A.	32
Aalto, K.	57
Agnas, A.	27
Ahvenainen, K.	57
Ahvenainen, V.	18, 53, 67, 76
Aimo, A., pseud., se	
Andersson, A.	
Alanko, V.	43
Albrecht, G.v.	23
Ambrosius	23
Andersson, A.	43
Andersson, O.	20
Aurimo, A.	80
Azzola, M.	28, 84
Bach, J.S.	18, 42
Bauer, M.	7
Bentzon, N.V.	26
Berg, A.	22
Blaha, M.	25
Bonnay, M.	24
Bossatti, L.	84
Bouton, Ph.- J.	7
Brehme, H.	23
Buschmann, Chr. F. L.	5, 94
Caviani, F.	22
Daquin	84
Deiro, P.	9, 21, 28
Demian	5 f
Edgren, O.	40
Elers, R.	57
Ellegaard, M.	26 f
Elo, T.	35
Ericksson, R.	49
Ero, P.	34
Fagerström, A.	43
Faukstad, J.	26
Fischer, M.	42
Frommel, G.	23

Frosini, P.	21, 28, 38, 40
Gerster, O.	23
Glanzberg, N.	72
Guerouet, F.	24
Harjala, M.	31, 36 ff
Hauge, E.	22
Heinonen, R.	45, 66
Herbst	23
Hermann, H.	22
Heiska, A.	87
Hindemith, P.	22
Hlousek, Th.	23
Holm, L.	27
Holmboe, V.	26
Honkaranta, K.	39, 81
Honkanen, Y.	56, 60
Honkonen, T.	77
Hosioja, A.	87
Hubschmann	23
Huhtala, T.	4, 80
Huuskonen, V.	42, 70 ff
Hytinkoski, A.	40
Häggman, E.	34
Ikkela, M.	76
Johansson, T.	10 ff
Jokinen, E.	84
Jokinen, M.	43
Jompero, R.	74, 78
Jularbo, /C/.	28
Jurva, M.	43
Jutila, U.	81
Juvonen, A.	2, 10 f, 18
Jäppilä, M.	43
Järvinen, S.	34, 36
Kalaniemi, M.	47
Kankaanranta, J.	42
Karling, K.	36
Katajavuori, E.	43
Kaupenjohann, R.	2
Kjellström, B.	2

v. Knorr, E. L.	23
Kosunen, A.	43
Kotaviita, A.	36
Koval, I.	25 f
Kulla, K.	77
Kuparinen, U.	39
Kymäläinen, H.	68
Kärki, T.	43 f
Käyhkö, K.	36
Könönen, E.	40
Laine, P.	46
Lang, H.	81
Lankinen, S.	77
Lehtilä, K.	66
Lehtonen, H.	35
Lehtonen, M.	45, 48
Leino, H.	35
Leino, S.	76
Lindholm, L.	60, 64 ff
Lindström, K.	61
Lips, Fr.	11
Liszt, F.	25, 38
Louna, K.	31, 39 ff, 53, 56, 60, 68 ff, 78 f, 81 ff
Lundqvist, T.	26
Magnante, Ch.	22
Malmstén, G.	43, 72
Manca, J.L.	24
Marjamäki, T.	77
Mattila, K.	2, 50
Molique, B.	21
Mohler, P.	23
Mornet, J.	25
Moser, E.	25
Musichini, A.	24
Mäntyniemi, T.	56
Neveux	8
Niemi, J.	56, 81
Nilsson, I.	27
Noth, H.	25

Numminen, J.	3, 53, 81
Nuotio, A.	2
Nörgård, P.	26
Ollila, J.	10 ff
Ottoson, M.	65
Partanen, T.	4
Peguri, F.	8
Peltoniemi, J.	81
Pihlajamaa, L.	22, 33, 39, 71 ff, 90
Pohja, A.	14 f, 42
Pohjanheimo	33
Puchnowski, L.	25
Puurtinen, M.	66
Pyykkö, A.- L.	36
Racz, T.	26
Raiko, A.	56
Raisma, J.	53
Ranta, H.	74
Rantanen, M.	14 f, 41, 47 f, 53, 65, 68, 77, 83
Rautavaara, T.	36
Rihko, P.	45
Roeseling	23
Romppanen, A.	se Raiko, A.
Rossini	21
Rubinstein, A.	65
Ruohonen, L.	64 f
Ruohonen, S.	53
Ruotsi, K.	55
Ruottu, O.	39
Saarnio, K.	60
Salmi, J.	56
Salmi, K.	43
Salomaa, A.	31
Samuelsson, K.	45
Schmidt, O.	26
Schubert, F.	76
Schumann, R.	76
Soini, M.	52
Soprani, P.	8, 21, 28

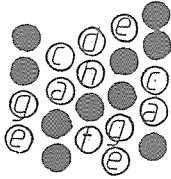
Suominen, M.	42
Suppé, F. v.	12
Talonen, S.	35
Talvio, A.	42
Talvio, P.	72
Tammenlaakso, M.	31 ff, 65
Tastula, P.	38
Telenius, V.	36
Tesar, J.	25
Tiainen, I.	40
Tiensuu, J.	84
Tiistola, K.	45, 64, 66
Tiusanen, P.	40
Tolvas, I.	83
Tuomikoski, T.	43
Tuulikari, E.	53
Uola, T.	70
Vahteri, P.	45
Vainio, T.	76
Valanne, H.	42
Valkama, K.	43
Valtonen, M.	41
Varjonen, P.	39
Vejvoda, Vl.	72
Velamo, H.	77
Vesterinen, V.	22, 33, 43, 90
Vihhermaa, M.	50 f, 89
Vikman, J.- P.	42
Vikman, O.	42
Viljanen, M.	76
Virta, O.	43
Vlach, J.	25
Vuori, P.	74
Välimäki, A.	56
Väre, E.	43
Walter	7
Walter, A.	22
Wessman, B.	27
Wheastone, Ch.	6
Wittner	23
Ylänen, O.	73 ff
Zilcher	23

BILAGOR

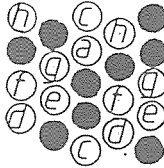
Bilaga 1

Bilderna 1 - 3: Olika typer av diskantklaviaturen på det femradiga dragspelet. (Ur Juvonen, s. 46 - 47).

Den italienska
C-klaviaturen
(höga toner)

Den finska
klaviaturen

Den ryska
B-klaviaturen

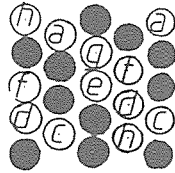

Bild 4: Den vanliga standardbasen

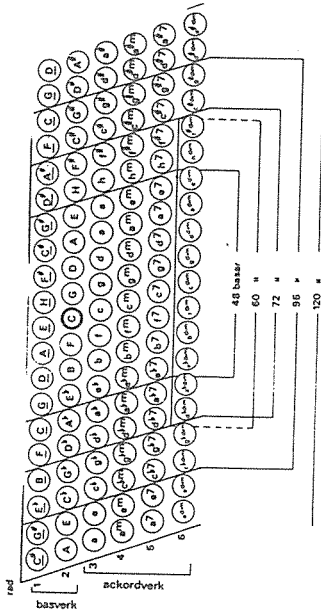
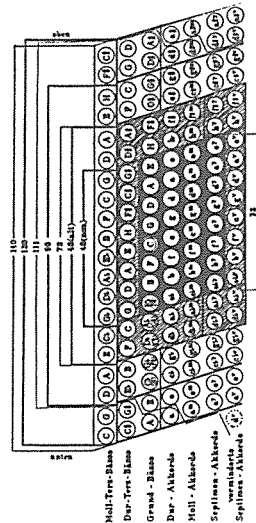

Bild 5: En variant av standardbasen med molltersbasrad som innerst

(Ur So Lex 2, s. 331).

(Ur "Die Musik in Geschichte und Gegenwart", 5, spalt 1691).

Bilaga 2

Ett konserttprogram från år 1956 samt en recension av samma konsert

TURUN KAUPUNGINORKESTERI

NUORISOKONSERTTI

torstaina helmikuun 3 p:nä 1956 klo 19
Konserttitalossa

Johtaja: Ole Edgren

Solistit: Juhani Tiainen, viulu
Keijo Louna, hanuri

O H J E L M A

Gioacchino Rossini: (1792—1868)
Alkusoitto oopperaan "Wilhelm Tell"

Jacques Offenbach: (1819—1880)
Venelaulu oopperasta "Hoffmannin seikkailut"

Jenő Hubay: (1858—1937)
"Hejre Kati", katkelma oopperasta
"Gremonan viulunrunkentaja"
(Juhani Tiainen)

Aleksandr Borodin: (1834—1887)
Polovetskiläistansseja, oopperasta
"Ruhtinas Igor"

V ä l l ä i k a

Arvi Punttila:
Muunnelmia "Ukko Nooa"-aiheesta

Pietro Froisini: (1885—)
Italialainen fantasia hanurille (ork.
säestys: Antero Hytinkoski)
(Keijo Louna)

Emil Waldteufel: (1837—1915)
Valssi "Estudiantina"

Hector Berlioz: (1803—1869)
Unkarilainen marssi

Nuorisokonsertti

Otsakkeenmukaista, elistä tilaisuutta ei kannata ryhtyä lähemmään ruotimaan, koska siitä tulisi silloin murheellinen kertomus konserteissa käyvän nuorison musiikallisen maun aliarvioimisesta. Konsertti oli kuin epämiellyttävä nuisto muutaman vuoden takaisista matineoista, jolloin jouduin oteamaan, että pitääkööt ne henkilöt nenänsä pois konserttien suunnittelusta, mihin heillä ei ole dellytyksiä. Sijaiskärsijät Ole Edgren ja Kaupungin-orkesteri kahlasivat ohjelmansa lävitse. Ehkäpä heitä lohduttaa näin jälkikäteen vakuutus, että moinen ei enää toistu. Kiitos sinfoniakonserttien ja matineoiden hyvän tason voi asian kulata tällä.

Nuoria solisteja oli peräti kaksi. Juhani Tiaisen soittama Hubayn "Hejre Kati" on niitä sävellyksiä, joita pelkkään osaamiseen liittyvän vuoksi opiskelijat joutuvat kahlaamaan lävitse. Vio-
listi on jo aikaisemminkin saanut tunnustusta sormisjuvuudesta. Vähitellen olisi jo aika ryhtyä kiinnittämään enemmän huomiota äänen kehittämiseen ja vireväm-
pään musikaaliseen ilmeittämi-
seen. Haitaristi Keijo Louna-
la oli tilaisuus Froisinin "Italia-
laisessa fantasiassa" osoittaa sor-
minäppäryytään. Molemmille so-
listeille suosioensoituksia ja kuk-
kia.

Bilaga 3

TURUN SOITANNOLLINEN KERHO ry:n
jäsenyhtyeet 30.9.1963.

Yhtyeen nimi ja puh. No	Yhtyeen jäsenet	Soittimet	Huomautuksia
EINO AHLQVISTIN yhdyce puh. 16882	3—4 miestä		
AIRISTO puh. 57275, 38472	Ossi Saarinen Keijo Saarinen H. Viljaranta	harmonikka, laulu kitara basso, alttosax. rummut	Iskelmämusiikkia Vähän viihdemusiikkia Hyvät äänilaitteet Väliaikamusiikkia
JOUKO ANTILAN yhdyce puh. 54015	Jouko Anttila Teuvo Lehtinen Esko Vainisto Harri Lehti	vibrafonti, harmonikka harmonikka, basso basso, viulu, laulu rummut	Yhtyeellä hyvät äänilaitteet
EERO EHRLUNDIN yhdyce puh. 51519, 38052	Eero Ehrlund Risto Virtanen Matti Ruohonen Heikki Saarinen Laila Eklund	ten. saxofoni, klarinetti harmonikka basso rummut laulusolisti	Iskelmämusiikkia
KAI EKBOMIN yhdyce puh. 38182	L. Laurikainen Kai Ekbom Tapio Luoto Keijo Lindholm	harmonikka rummut kitara, laulu basso, vetopasuuna	
GUAPITA puh. 57913	Heikki Ranta Heikki Kaarto Eino Merisalo Bror Storm Pekka Riihko	harmonikka viulu, ten. saxofoni piano rummut basso, laulu	
MILTON HARJALAN yhdyce puh. 51175	Milton Harjala Risto Hakala Heikki Valanne Unto Lahtinen Pirkko Hakala	harmonikka/hammond kitara rummut basso laulusolisti	Ajan iskelmät Viihdemusiikkia Hyvät äänilaitteet Kaikulaitteet Väliaikamusiikkia

(Detta urval av dansorkestrar är kopierad ur
Tauno Huhtalas "Soivat vuodet", s. 67).

Bilaga 4

Dansannonser i "Turun Sanomat", år 1950, november - december

Sävel-Pojat soittavat tänään "Pansiolassa"

klo 19.30 - 24.

Lippuja tuntia aikaisemmin kassasta à 80:—.

(Järjestysmiesryhmä V.)

SUNNUNTAITANSSIT

Järjestötalossa tänään klo 19.30—24.

"RYTMI-YHTYE".

"TÄHTIPOIKAIN" tahdissa
TANSSITAAN
AURAN TALOSSA,
lauantaina 2. 12., alkaen kello 19.30.
Liput 100:—.
Junayhteys yöllä Turkuun.
35626 SNS.

Mertsi Lehtosen yhtye

jälleen Mietoisten Maamiesseurantalossa:
MAUNUNPOIKIEN TANSSIESSA
sunnuntaina 3 p:nä joulukuuta 1950 klo 20.

Linja-auto lähtee Turusta puutorilta klo 19.00 ja yöllä takaisin.
Hyvä ravintola.

Tervetuloa!

TURUN VOIMISTELIJAIN

Tanssiaiset

V.P.K:lla

TANXAAN KLO 19.30.

Lippuja klo 18.30, alk. kassasta.

Soittaa

Pentti Viherluoto

Iloisine

Soitoniekkoiheen

Tremolon tahdissa tanssitaan

NOUSIAISTEN KALLIOPOHJALLA ensi lauantaina 2.
12. 1950 klo 19.30. Hyvä ravintola.
Autot Puutorilta klo 18.45 ja Jäkärlän ylikäytävällä klo 18.30
ja yöllä takaisin.

Bilaga 5

Kursfordringarna i dragspel enligt en stencil, utg. av "Suomen Musiikkioppilaitosten Liitto", år 1986. (De svenska översättningarna är författarens).

Peruskurssi 1/3

Grundkurs 1/3

1. Asteikot

1. Skalor

duuri- ja harmonisia molli-asteikkoja tutkintolautakunnan valinnan mukaan sävelaloista C-a, G-e, D-h, F-d, ja B-g ensimmäisen asteen murrettuine kolmisointuineen ja kadennsseineen nuottiesimerkin (kts. s. 19) mukaisesti portato ja legato.

dur- och harmoniska mollskalor enligt juryns val i tonarterna C-a, G-e, D-h, F-d och B-g med sina brutna treklanger på första steget, samt kadenserna enligt notexempel, (se s.19)* både i portato och i legato.

2. Yksi etydi

2. En etyd

3. Yksi barokki- tai klassinen sävellys.

3. En komposition från barocktiden eller en klassisk komposition. /Här spelas vanligtvis en kort menuett eller något motsvarande stycke.

4. Kaksi erityylistä sävellystä kohdista 4A, 4B tai 5.

4. Två kompositioner av olika stil enligt punkterna 4A, 4B eller 5.*

5. Prima vista

5. Prima vista

Kurssitutkinto esitetään ulkoa mahdollista yhteissoitonumeroa lukuunottamatta.

Kursexamen spelas utantill, utom ett möjligt samspelnummer. /Denna punkt är gemensam i alla grundkurser/.

- - - - -

* Detta tecken betyder en hänvisning till den ursprungliga texten också i fortsättningen. Författaren har inte tagit med precis alla hänvisningar, för att de inte kan anses som nödvändiga för förståelsen. I stället finns det på några ställen förklarande kommentarer av författaren.

Peruskurssi 2/3

1. Asteikot

duuri- ja harmonisia molli-asteikkoja lautakunnan valinnan mukaan ja lautakunnan määräämillä soittotavoilla peruskurssitutkinnon 1/3 sävelalojen lisäksi seuraavista sävelaloista: A-fis, E-cis, Es-c ja As-f ensimmäisen asteen murrettuine kolmisointuineen ja kadensseineen nuottiesimerkkien (kts. s. 19 - 20) mukaisesti.

2. Etydi tai vastaava sävellys kohdista 2A tai 2B.

3. Barokki- tai klassinen sävellys kohdista 3A tai 3B.

4. Kaksi erityylistä sävellystä kohdista 4A, 4B tai 5.

5. Prima vista- tehtävät (polyfoninen ja homofoninen).

Peruskurssi 3/3

1. Asteikot

duuri- ja harmonisia molli-asteikkoja kaikissa sävellajeissa lautakunnan valinnan mukaan ja sen määräämillä soittotavalla ensimmäisen asteen murrettuine kolmisointuineen ja kadensseineen nuottiesimerkkien (kts. s. 20) mukaisesti.

Grundkurs 2/3

1. Skalor

dur- och harmoniska mollskalor enligt juryns val och av juryn bestämda spelsätt i alla de tonarterna som i grundkurs 1, samt i de följande tonarterna: A-fis, E-cis, Es-c ja As-f med sina brutna treklanger på första steget samt kadenserna enligt notexempel, (se s. 19 - 20).*

2. En etyd eller en motsvarande komposition enligt punkterna 2A och 2B.*

3. Ett barock- eller ett klassiskt stycke enligt punkterna 3A eller 3B.*

4. Två kompositioner av olika stil enligt punkterna 4A, 4B eller 5.*

5. Prima vista- uppgifterna (polyfonisk och homofonisk).

Grundkurs 3/3

1. Skalor

dur- och harmoniska mollskalor i alla tonarter enligt juryns val och av den bestämda spelsätt med sina brutna treklanger på första steget samt kadenserna enligt notexempel, (se s.20).*

2. Polyfoninen tai barokkityylinen sävellys kohdasta 2A tai 2B.

3. Pieni sarja, sonatiini tai muunnelmasarja kohdista 3A tai 3B.

4. Aikamme musiikkia (yksi sävellys) kohdista 4 tai 6.

5. Virtuosisävellys kohdasta 5.

6. Käytännöllisen valmiuden tutkinto, johon sisältyy
a) homofoninen prima vista
b) polyfoninen prima vista
c) kuulumuistiin perustuva säestystehtävä (ks. liite s. 22).

HUOM. Tutkintoon on sisällytettävä paljetremolo-osuus. Jos tutkinto suoritetaan standardbassoharmonikalla, voidaan kohta 4 valita vaihtoehtoisesti kohdista 3A tai 5.

2. En komposition från barocktiden eller en klassisk komposition enligt punkterna 2A eller 2B.

3. En liten svit, en sonatin eller ett tema med variationer enligt punkterna 3A eller 3B.*

4. Musik av vår tid (en komposition) enligt punkterna 4 eller 6.*

5. Ett virtuost stycke enligt punkt 5.*

6. En examen i praktisk färdighet, som innehåller
a) homofon prima vista
b) polyfon prima vista
c) en ackompanjemangsuppgift, som baserar sig på gehör. (Se bilaga s. 22). /Här spelas en enstämig melodi, till vilken man skall hitta ackorden och spela dem samtidigt. Melodin spelas två gånger och på tredje gång skall man spela med./

OBS. Examen bör innehålla ett prov på bälgtremulandot. Om examen spelas med ett dragspel med standardbas, kan punkt 4 väljas från punkterna 3A eller 5.*

I-kurssi

1. Käytännöllisen valmiuden tutkinto , (ks. s. 23 - 25):
 2. Polyfoninen, vähintään 3-ääninen sävellys tai kaksi 2-äänistä inventiota.
 3. Pieni sonaatti tai sarja tai nopea ja hidas osa jostakin suuremmasta sonaatista tai sarjasta.
 4. Barokkisävellys, sonaattitms.
 5. Aikamme sävellys tai kamarimusiikkiteos kohdasta 4A tai 4B.
 6. Virtuosoikappale
- Kamarimusiikkia lukuunottamatta on kurssitutkinto soitettava ulkoa.

II A -kurssi

1. Käytännöllisen valmiuden tutkinto.
2. Bach-numero, kaksi 3-äänistä inventiota tai kolme osaa ranskalaisesta sarjasta tai esim. preludi ja fuuga kahdeksasta pienestä preludista ja fuugastauruille.

Kurs I

1. En examen i praktisk färdighet. (Se s. 23 - 25).* /Här spelas närmast skalor på många olika spelsätt samt en polyfon och en homofon prima vista-uppgift/.
 2. En polyfon, minst tvåstämmig komposition eller två 2-stämmiga inventioner.
 3. En liten sonat eller svit eller en snabb och en långsam sats ur en större sonat eller svit.
 4. Ett barockstycke, en sonat eller motsvarande.
 5. En komposition av vår tid eller ett kammarmusikverk enligt punkterna 4A eller 4B.*
 6. Ett virtuost stycke.
- Utom kammarmusikverket skall examen spelas utantill.

Kurs II A

1. En examen i praktisk färdighet. /Liknar motsvarande examenskrav i andra instrument./
2. Bach-nummer, två 3-stämmiga inventioner eller tre satser ur en fransk svit eller t.ex. ett preludium och en fuga ur åtta små preludier och fugor för orgel.

3. Sarja tai sonaatti	3. En svit eller en sonat
4. Barokkisävellys, sonaatti tai vastaava.	4. Ett barockstycke, en sonat eller motsvarande.
5. Aikamme sävellys	5. En komposition av vår tid
6. Virtuosoikappale	6. Ett virtuost stycke
7. Kamarimusiikkiteos tai kaksi osaa konsertosta	7. Ett kammarmusikverk eller två satser ur en konsert.

Kamarimusiikkia ja notaatiolisesti vaativaa uutta musiikkia lukuunottamatta kurssitutkinnon ohjelmisto on soitettava ulkoa.	Utom kammarmusik och ur notationens synpunkt krävande ny musik skall kursexamen spelas utantill. /Denna punkt ingår också i kurs II B/.
---	---

II B -kurssi

Kurs II B

1. Käytännöllisen valmiuden tutkinto	1. En examen i praktisk färdighet.
2. Polyfoninen, "preludi ja fuuga" -tyyppinen sävellys kohdasta 1.	2. En polyfon komposition, t.ex. ett preludium och en fuga enligt punkt 1.*
3. Sonaatti tai sarja harmonikalle kohdasta 2.	3. En sonat eller en svit för dragspel enligt punkt 2.*
4. Vaativa barokkisävellys kohdasta 3.	4. Ett krävande barockstycke enligt punkt 3.*
5. Aikamme sävellys kohdasta 2, 4 tai 6.	5. En komposition av vår tid enligt punkterna 2, 4 eller 6.*
6. Virtuosoikappale kohdasta 5.	6. Ett virtuost stycke enligt punkt 5.*
7. Kamarimusiikkiteos tai konsertto kohdasta 6.	7. Ett kammarmusikverk eller en konsert enligt punkt 6.*

HARMONIKAN SOITTAJIA KOSKEVA TUTKIMUS

osoite: Kalevantie 10 as.18

(vastaus kirjoitetaan tai rasti ruutuun)

23500 Uusikaupunki

Marja-Liisa Lehtonen 1987

1. Nimi (vapaaehtoisesti) _____ Ikä _____ Sukupuoli _____
2. Kotipaikkakunta _____ Ammatti _____ Äidinkieli _____
3. Vanhempien ammatti a) isä _____ b) äiti _____
4. Minkälaista harmonikkaa / minkälaisia harmonikkoja soitat? (rasti ruutuun)
a) Pianoharmonikka ☐ b) 5-rivinen näppäinharmonikka ☐ c) 1 - 2-rivinen ☐
5. Montako vuotta olet soittanut harmonikkaa
a3 omin päin _____
b) yksityisen opettajan johdolla _____
c) yksityisessä harmonikkaopistossa _____
d) kansalais- tai työväenopistossa _____
e) musiikkikoulussa tai -opistossa _____
f) muualla, missä? _____
6. Soitatko muita soittimia kuin harmonikkaa? _____ Mitä? _____
Miten olet opetellut? (katso edellisen kysymyksen kohdat a - f) _____
7. Suoritetut kurssitutkinnot a) harmonikka _____
b) muut soittimet _____
c) teoria-aineet _____
8. Luettele nimeltä Sinua opettaneet harmonikansoiton opettajat ja oppilaitokset, joissa olet opiskellut. _____
9. Mitä mieltä olet saamastasi harmonikansoiton opetuksesta? _____
10. Nuotinlukutaito (oma arvio): Erinomainen ☐ Hyvä ☐ Huono ☐
(rasti ruutuun)
11. Minkälaista musiikkia olet soittanut harmonikalla? (rasti ruutuun + kirjoita jokin kappaleen nimi esimerkiksi)
a) klassista ☐ b) viihdemusiikkia ☐
c) popmusiikkia ☐ d) vanhaa tanssimusiikkia ☐
e) kansanmusiikkia ☐ f) jazzia ☐ g) muuta, mitä? ☐
↓ ↓
12. Minkälaista musiikkia soitat harmonikalla mieluiten? (Katso ed. kysymyksen luokitus) _____
13. Mitä mieltä olet harmonikansoiton opiskelun kustannuksista? _____

14. Missä oppilaitoksessa ja kenen opettajan johdolla mieluiten opiskelisit harmonikansoittoa? _____
15. Ketkä tuttavistanne ja sukulaisistanne harrastavat harmonikansoittoa? (yrittäkää laskea mahd. tarkkaan) _____
16. Oletko Suomen Harmonikkeliiton jäsen? _____
17. Miksi rupesit soittamaan juuri harmonikkaa? _____
18. Missä yhtyeissä / orkestereissa olet soittanut tai soitat? (Mainitse orkesterin nimi, soittajien lukumäärä, kuinka paljon ja mitä soittimia, kuinka kauan olet ollut mukana.) _____
19. Oletko ollut mukana levyn tai kasetin teossa? Äänitteen nimi ja ilmestymisvuosi? _____
20. Oletko osallistunut harmonikkakilpailuihin? Milloin? Kilpailun nimi? sijoituksesi? Soittamasi kilpailuohjelmisto? _____
21. Mihin pyrit harmonikansoitolla? _____
22. Käytkö harmonikkakonserteissa tai -kilpailuissa yleisönä? Minkälaisissa? (= Katso kohta 11 musiikin lajit) _____
23. Kuunteletko muuta musiikkia kuin harmonikansoittoa? Mitä? _____
24. Mitä mieltä olet harmonikasta taidesoittimena? _____
25. Mitä mieltä olet harmonikansoiton opetuksesta musiikkikouluissa, -opistoissa konservatorioissa ja Sibelius-Akatemiassa? _____
26. Mitä luulet Turun kaupunginorkesterin soittajien ajattelevan harmonikasta ja harmonikansoitosta? _____
27. Muita mielipiteitä harmonikansoitosta, asemasta musiikkielämässä, opetuksesta jne. a) Turussa _____

b) Koko Suomessa _____

(Käytä paperin kääntöpuolta, mikäli tila ei muuten riitä. Numeroi vastauksesi. Kiitos vaivannäöstä!)

Marja-Liisa Lehtonen
Marja-Liisa Lehtonen

SUOMEN HARMONIKKAINSTITUUTTI
Hanuritalo
39500 IKAALINEN
puh. (933) 86435

(obs! Text på de båda sidorna¹
av pappret på denna bilaga).

TURUN SEUDUN HARMONIKANSOITTAJIA KOSKEVA TUTKIMUS

Tämä kysely liittyy Abo Akademissa tehtävään tutkimukseen, jossa selvitetään harmonikansoiton ja harmonikansoittajien asemaa Turun seudulla.

Kyselyn tarkoituksena on saada tietoa soittajien taustasta, soittoharrastuksesta, opinnoista jne.

Kysely tehdään täysin luottamuksellisesti, eikä yksittäisiä soittajia koskevia tietoja tulla tutkimuksessa julkistamaan.

Pyydämme Sinua ystävällisesti auttamaan tutkimuksen teossa vastaamalla seuraaviin kysymyksiin mahdollisimman huolellisesti. Valitse vaihtoehdoista mielestäsi sopivin rengastamalla sitä osoittava kirjain.

Palauta kyselylomake joko soittoryhmän tai kerhon ohjaajalle tai Suomen Harmonikkainstituuttiin (osoite yllä).

Kiitos osallistumisestasi ja vaivannäöstäsi etukäteen.

1. Nimi (vapaaehtoinen) _____
2. Jos haluat vastata nimettömästi, merkitse kuitenkin sukupuolesi
 - a) mies
 - b) nainen
3. Mihin seuraavista ikäryhmistä kuulut?
 - a) alle 15-vuotias
 - b) 15-20-vuotias
 - c) 21-30-vuotias
 - d) 31-50-vuotias
 - e) yli 50-vuotias
4. Mikä on kotipaikkakuntasi? _____
5. Mikä on ammattisi? _____
6. Mikä on äidinkielesi?
 - a) suomi
 - b) ruotsi
7. Mikä on/oli vanhempiesi ammatti?
 - a) isän ammatti _____
 - b) äidin ammatti _____

8. Mikä on harmonikkatyyppi, jota soitat?

- a) viisirivinen
- b) 1- ja 2-rivinen
- c) pianoharmonikka
- d) melodiabassoharmonikka

(Valitse yksi tai useampi vaihtoehto)

9. Kuinka kauan olet soittanut harmonikkaa?

_____ vuotta.

10. Onko perheessäsi muita harmonikansoittajia?

- a) Kyllä on. Keitä? _____
- b) Ei ole.

11. Miten olet saanut opetusta harmonikansoitossa?

- a) yksityisesti
- b) musiikkiopistossa
- c) kansalais- tai työväenopistossa
- d) yksityisessä harmonikkaopistossa
- e) muualla, missä? _____
- f) vain itseopiskelua

12. Kenen/keiden johdolla olet opiskellut harmonikansoittoa?

13. Oletko suorittanut harmonikansoiton kurssitutkintoja?

- a) kyllä olen. Mitä? _____
- b) en ole.

14. Soitatko muita instrumentteja?

- a) kyllä. Mitä? _____
- b) en soita.

15. Millaista musiikkia pääasiassa itse soitat?

- a) kansanmusiikkia
- b) vanhaa tanssimusiikkia
- c) jazzia
- d) klassista musiikkia
- e) muuta, mitä? _____

16. Millaista musiikkia mieluiten kuuntelet?
(Numeroi kolme vaihtoehtoa "paremmuusjärjestyksessä")
- a) kansanmusiikkia
 - b) vanhaa tanssimusiikkia
 - c) jazzia
 - d) klassista orkesteri- ja kamarimusiikkia
 - e) rock- ja popmusiikkia
 - f) nykymusiikkia
 - g) muuta. Mitä?-----
17. Käytkö harmonikkakonserteissa?
- a) aina kuin mahdollista
 - b) kerran kuukaudessa
 - c) 1-3 kertaa vuodessa
 - d) vähemmän kuin kerran vuodessa
 - e) en koskaan
18. Käytkö muissa konserteissa? (Turun kaupunginorkesteri, kamarimusiikkikonsertit ym.)
- a) aina kuin mahdollista
 - b) kerran kuukaudessa
 - c) 1-3 kertaa vuodessa
 - d) vähemmän kuin kerran vuodessa
 - e) en koskaan
19. Mikä/mitkä seuraavista vaihtoehtoista kuvaa parhaiten tavoitteitasi harmonikansoitossa?
- a) ammattimusiikoksi tähtäävä opiskelu
 - b) soitonopettajan ammattiin tähtäävä opiskelu
 - c) kurssitutkintojen suorittaminen
 - d) julkiset esiintymiset
 - e) kanssakäyminen muiden soittajien kanssa
 - f) ei erityisiä tavoitteita
20. Mistä olet saanut virikkeen soittoharrastukseen?
-
21. Miksi aloitit soittamaan juuri harmonikkaa etkä jotakin muuta soitinta?
-
22. Arvioi oma nuotinlukutaitosi.
- a) erittäin hyvä
 - b) melko hyvä
 - c) tyydyttävä
 - d) melko huono
 - e) erittäin huono
 - f) en tunne nuotteja ollenkaan

23. Oletko osallistunut harmonikkakilpailuihin?

- a) en ole
- b) kyllä olen

Jos vastasit kyllä, kirjoita kilpailun nimi, vuosi, ohjelmistosi ja sijoituksesi.

24. Missä yhtyeissä tai orkestereissa soitat/olet soittanut?

24.1. Yhtyeen tai orkesterin nimi _____

24.2. Soittajien lukumäärä _____

24.3. Mikä on kokoonpano? _____

24.4. Mistä vuodesta asti orkesteri on toiminut? _____

25. Oletko ollut mukana äänilevyn tai kasetin nauhoituksessa?

a) Kyllä olen.
Milloin? _____ Mikä levy/kasetti? _____

b) En ole.

26. Onko harmonikansoiton opiskelu mielestäsi

- a) erittäin kallista
- b) melko kallista
- c) sopivan hintaista
- d) melko halpaa
- e) erittäin halpaa

27. Onko harmonikan hinta mielestäsi

- a) erittäin kallis
- b) melko kallis
- c) sopiva
- d) melko halpa
- e) erittäin halpa

28. Onko Sibelius-Akatemia mielestäsi sopiva paikka harmonikansoiton opetukseen?

a) kyllä on. Perustele miksi _____

b) ei ole. Perustele miksi ei _____

29. Mikä on käsityksesi harmonikansoiton opetuksesta Turussa verrattuna muihin soittimiin?

a) opetusolot on järjestetty muita soittimia huonommin

b) opetusolot on järjestetty samoin kuin muiden soittimien kohdalla

c) opetusolot on järjestetty muita soittimia paremmin

30. Mikä on käsityksesi harmonikansoiton opetuksesta koko Suomessa verrattuna muihin soittimiin?

a) opetusolot on järjestetty muita soittimia huonommin

b) opetusolot on järjestetty samoin kuin muiden soittimien kohdalla

c) opetusolot on järjestetty muita soittimia paremmin

31. Oletko Suomen Harmonikkaliiton jäsen?

a) olen

b) en ole

Bilaga 7

SUOMEN HARMONIKKALIITTO R.Y.; (SHL) / FINLANDS DRAG-
SPELSFÖRBUND R.F. är grundad år 1952. Dess syfte var
ursprungligen att slå samman både professionella och ama-
tördragspelare. År 1986 skilde sig medlemmarna av "Harmo-
nikansoitonopettajat r.y." från SHL, och den sistnämnda
blev ett organ för först och främst dragspelsklubbar och
andra amatörer.

Nu mera har "Harmonikansoitonopettajat r.y." igen kommit
närmare SHL. SHL har t.ex. ett viktigt inslag i att ordna
sommarkurser på olika orter genom att betala lönen för en
kompetent lärare. SHL r.y. är också med i att ordna täv-
lingarna "Kultainen Harmonikka" och "Hopeinen Harmonikka",
samt andra både riksomfattande och lokala tävlingar.
Antalet medlemmar i SHL är numera ca 5000.

Bilaga 8

De finskspråkiga citatens ursprungliga ordalydelse

s. 57 f: Kari Ahvenainen, "Hanuri-lehti" 4/86:

"Collection De solos Pour L'Accordéon -kasetti on omape-
räinen ja todellinen poikkeus nykyisessä tarjonnassa. Kuit-
tenkin kasetissa kuin sitä soitettaessakin tulisi selvästi
ilmoittaa, että se on tehty veitikka silmäkulmassa. Ei
vakavasti otettavaksi virtuoosinäytteeksi suomalaisesta
harmonikkaosaamisesta. Muutoin tekijä ei tee oikeutta
nykyiselle harmonikkakulttuurillemme ja sen opettajakun-
nalle."

s. 72: Pekka Talvio på skivomslaget "Keijon hanuritytöt
ja -pojat":

"Tämä levy on omistettu nuorille harmonikantaitajille.
Sen välityksellä on haluttu antaa esiintymistilaisuus eri-
tyisesti varsinaissuomalaisille nuorille harmonikansoitta-
jille - niin taidoillaan jo laajemmaltikin mainetta saa-
neille kuin vähän tuntemattommillekin kyvyille. Kaikki
levyllä esitettävät sävellykset ovat alan harrastajien
rakastamaa perinteistä hanurimusiikkia ja sitä soitetaan
yksin, kaksin, kolmin ja välillä vähän isommallakin jou-
kolla. Soittajien taidonnäytteen lisäksi tämä levy on
siinä esiintyvien taiteilijoiden kaunis kiitos arvostetul-
le opettajalleen lehtori Keijo Lounalle".

s. 73: ur Olli Ylänen brev till författaren:

"Kun tulin Turkuun Vaasasta 1963 tutustuin paikkaan ja
tapahtumiin ensin. Kun olen ikäni ollut muusikko (perua
isän suvusta) eli soittanut viulua, harmonikkaa, vibrafo-
nia ja urkuja, ei tavoistaan pääse irti. Kuulin, että
Turussa rautatieläisten piirissä on erinomaisia hanurin
soittajia. Aloin kiinnostua asiasta ja pyysin soittajia
yhteiseen palaveriin..."

Bilaga 9a

Konsertrepertoar för Åbo Dragspelsklubb, (Stora orkestern),
augusti 1989. Antalet stämmor inom parentes.

Numerering av styckena enligt Kaija Lehtiläs notsamling.

1. Bui, Renato	Rhythm-Parade (3), (Schneller
Foxtrot und Blues).
2. Garcia, José	Granada-marssi, (3), arr.
Veikko Huuskonen.
3. Herold, Curt	El Caballero (3), tango.
4. Scotto, Vincent	Es gibt nur ein Paris (3), vals
arr. Heinz Ehme.
5. v. Suppé, Franz	Boccaccio-Marsch (3), arr.
Willi Münch.
6. Rixner, Josef	Blauer Himmel (3), tango,
arr. Hervig Peugchär.
7. Winkler, Gerhard	Neapolitanisches Ständchen (4),
marsch, arr. Curt Herold.
8. Bui, Renato	San Fernando, tango, arr.
Hans Rauch.
9. trad.	Säkkijärven polkka,
arr. V. Ahvenainen.
10. Sedelmayr, Alfred	Aufzug der Musikanten (4),
marsch
11. Lindholm, Lars	Pikipojan polkka (3),
arr. V. Huuskonen.
12. Laihanen, Onni	Rantakoivun alla (4), vals,
arr. Lasse Könönen.
13. Lindholm, Lars	Hanureilla valssin tahtiin (2).
14. Malando, A.	Ave Cantora (3), tango,
arr. Hans Rauch.
15. Gnesta-Kalle	Flickan på Markan (2), schottis,
arr. Gunnar Lundgren.
16. Lindholm, Lars	Mansikka-jenkka (3).
17. Trad.	Elämää juoksuhaidoissa (4),
arr. Lars Lindholm.

18. Laihanen, Onni	Meripojan lähtö (3), vals,
arr. Lars Lindholm.
19. Malando, A.	Olé Guapa (3), tango.
20. Lindholm, Lars	Jurmo-valssi (4), vals.
21. Ahvenainen, Veikko	Åsele-valssi (4), vals.
22. Lindholm, Lars	Kuppiholman jenkka (3), schottis.
23. Tammenlaakso, Maire	Hanuriflikan jenkka (2),
schottis, arr. Lars Lindholm.
24. Malando, A.	Uno-tango (3), arr.
Rauno Heinonen.
25. Rodriquez, M.	La Cumparsita (4), tango,
arr. Lars Lindholm.
26. Gade, J.	Jalousie (3), tango, arr.
Albert Brumer.
27. Donatos, Edgardo	A media luz (3), tango, arr.
Hans Rauch.

Bilaga 9b

Åbo Dragspelsklubb, dansrepertoar, augusti 1989.

(Kaija Lehtiläs notsamling).

Tangot:

1. Iltasella kuljeskelen	-	Sinitakkien marssi
2. Muuttolintujen lähtö	-	Tumma ystäväin
3. Heräävä kaupunki	-	Näenhan valoisian taivaan
4. Iltatähti	-	Irja-tango
5. Anteeksi suon	-	Syyspihlajan alla
6. Kun silmäs mä nähdä sain	-	Lemmenhaaveita
7. Nyt kaipuun siivin	-	Valkovuokot
8. Ruusuhuulesi	-	Haaveilua
8.b. Kaukainen ystävä	-	Syysorvokki

Valssit:

9. Rantakoivun alla	-	Aamu Airistolla
10. Ota myös sydämeni	-	On satanut valkolunta
11. Ruusut hopeamaljassa	-	Kyllikki
12. Kaunis valhe	-	Eila
13. Sulle muistoksi laulu	-	Pikku syntinen
14. Kalasaaren kaunis Anni	-	sanat
15. Leikkivää lempeä	-	Toivo Manninen
16. - : -	-	trio
17. Revontulten maa	-	sanat
18. Kaunis on luoksesi kaipuu	-	(Vesterinen kuvassa).
19. Kaukomaita kohti	-	Sun silmäs kertovat
20. Ketä, missä ja miten	-	Metsäkukkia
21. Usein itkin illoin	-	sanat
22. Kevään ensi kukkia	-	(kuva: Pihlajamaa).
23. Suomen Joutsen	-	Merimies on erimies
24. Syystuuli kertoo	-	Kyynelsilmin

Foxtrot:

25. Paula	-	Kyynelsilmin
26. Kangastus	-	Suurin onni
27. Syysiltana	-	Kohdatessa

28. Hymyhuulin	-	sanat
29. Vanha Savupirtti	-	Sydänten parantaja

Jenkat:

30. Saksanpolkka	-	Katariinan kamarissa
31. Mitä minä tuolla sormuk-
sella	-	Heilille terveiset
32. Löysin mä kultani	-	Kuljen eksyksissä
33. Lesken lempi	-	Muistoja
34. Saksanpolkka	-	Merten taa
35. Hulivili-jenkka	-	Tuohinen sormus
36. Heilini sinisistä silmistä	-	sanat
37. Amalia	-	sanat

Polkat:

38. Hilpeä Hanuri		
39. Jaskan luritus	-	Irti maasta
40. Laatokan laineilla		
41. Tukholman polkka		
42. Saarijärven polkka	-	Kenosen polkka
43. Meripojan polkka		
44. Väärä vitonen	-	Hullun polkka
45. Sirkkojen tanssi	-	Viipurin Vihtori

- käytännössä olevat esitysmarkinnat-

Bilaga 10 a

Innehåll av skivan "Soivat Hanurit", Åbo Dragspelsklubb.

TÄMÄ LEVY, SOIVAT HANURIT, ON KOKONAAN AIKAANSAATU
TURUN HARMONIKKAKERHON OMIN VOIMIN, JA KAIKKI SOITTA-
JAT OVAT HARRASTELIJOITA.

TURUN HARMONIKKAKERHO TOIVOO TÄMÄN LEVYN MYÖTÄ
VIIHTEELLISIÄ HETKIÄ HARMONIKKAMUSIIKIN YSTÄVILLE.

SUURORKESTERISSA SOITTAVAT:

Joht. Lars Lindholm

I-stemma:

Nils Holm, Nils Lindfors, Marja-Leena
Mustonen, Arja Raiko, Rauno Saarikallio,
Kirsi Salovaara, Jouko Sippola, Uuno
Tarkkola, Pekka Viljanen.

II-stemma:

Risto Eerola, Asseri Pulkkinen, Tapani Soi-
ninen, Irma Talvio, Kari Virtanen, Erkki
Vuori, Antti Väistö, Jorma Raisma.

III-stemma:

Börje Aaltonen, Aarne Aurimo, Terttu Ala-
salmi, Mauri Kulmala, Tuija Mäki, Kalevi
Peltola, Tiina Ristimäki, Tuija Salovaara,
Hannele Sankari.

IV-stemma:

Olavi Hocksell, Nina Argillander, Kaija
Lehtilä, Lauri Pihlava, Eero Päiviö, Tauno
Raetuuli, Uno Jansson.

Rytmiryhmä:

Kaj Kivikoski ja Jouni Salovaara basso. Ris-
to Repo kitara sekä Pekka Vahteri rummut.

Turun Harmonikkakerho r.y. perustettiin tammikuussa 1981. Suurorkesterin lisäksi on kerholla korkeatasoinen trio, jossa soittavat Lars Lindholm, Jorma Raisma sekä Kauko Tiistola. Kerhon naiset ovat muodostaneet oman orkesterin. Solisteja ovat harmonikkavirtuoosi Juha Salonen, operettilaulajana tunnettu Ola Mikola sekä juontaja-laulusolisti Lasse Kiviniitty.

A 1 Pariisin unelmia 2`29"

valssi musette
säv. Lars Lindholm
sov. Veikko Huuskonen
Turun Harmonikkakerhon trio:
Lars Lindholm, Jorma Raisma,
Kauko Tiistola.

2 Jumo Valssi 2`8"

säv. Lars Lindholm
sov. Kari Saarnio

B 1 Pikipojan polkka 2`53"

säv. Lars Lindholm
sov. Veikko Huuskonen

2 Rio 3`12"

tango Argentino
säv. Guno Gesoli
sov. Lars Lindholm

Äänitys: Juhani Jokinen Turku
Tuotanto: Turun Harmonikkakerho r.y.
1981

Bilaga 10 b

Innehåll av skivan "Soivat Hanurit 2", Åbo Dragspelsklubb.

A-puoli

1. Lassen jenkka 2'50"
säv. Lars Lindholm, sov. Veikko Huuskonen
Suurorkesteri joht. Lars Lindholm
I-stemma: Veikko Kekkonen, Arja Kijärvi, Joni Lehtinen, Arja Raiko, Rauno Saarikallio, Jouko Sippola, Uuno Tarkkola, Pekka Viljanen
II-stemma: Armas Heikkilä, Mauri Kulmala, Kauko Lindström, Sari Mustajärvi, Tiina Ristimäki, Tuija Salovaara, Hannele Sankari, Irma Talvio, Kari Virtanen
III-stemma: Börje Aaltonen, Terttu Alasalmi, Tuula Julin, Jarmo Koivisto, Elena Laitinen, Pasi Nordvall, Kalevi Peltola
IV-stemma: Kaija Lehtilä, Tauno Raetuuli
Rytmi: Rauno Heinonen kitara, Sinikka Järvinen basso, Pekka Vahteri rummut
2. Kake's Stomp 3'55"
säv. Kauko Tiistola, sov. Kapi Saarnio
Kauko Tiistola harmonikka, säest. rytmiryhmä: Kapi Saarnio vibrafoni, Rauno Heinonen kitara, Antti Kujanpää basso, Timo Tuomi rummut
3. Allmoge-aikaan 2'45"
säv. Lars Lindholm, san. Börje Aaltonen, sov. Matti Puurtinen
Sari Haapamäki laulu
4. Melodie 3'14"
säv. Anton Rubinstein, sov. Curt Herold
Harmonikkaseksetti joht. Lars Lindholm
Tuula Julin, Veikko Kekkonen, Arja Kijärvi, Joni Lehtinen, Kauko Lindström, Irma Talvio
5. Muotokuva 2'51"
säv. Kauko Tiistola, sov. Kauko Tiistola
Suurorkesteri joht. Kauko Tiistola
6. Joutsenen jäähyväiset 3'17"
säv. Lars Lindholm, san. Börje Aaltonen, sov. Matti Puurtinen
Olavi Mikola laulu

B-puoli

1. Frödinge-polka 2'49"
säv. Hans-Erik Nääs, sov. Andrew Walter
Harmonikkatrio: Yrjö Honkanen, Lars Lindholm, Kauko Tiistola
2. Gitana-musette 2'48"
säv. Lars Lindholm, sov. Veikko Huuskonen
Harmonikkatrio: Arja Raiko, Tiina Ristimäki, Hannele Sankari
3. Hanurifikan jenkka 1'56"
säv. Maire Tammenlaakso, sov. Lars Lindholm
Junioriorkesteri joht. Kauko Tiistola
I-stemma: Pasi Heinonen, Joni Lehtinen, Arto Lindholm
II-stemma: Pekka Nordvall, Olli Rautio, Pekka Rautio, Pasi Tervahartiala
III-stemma: Elena Laitinen, Pasi Nordvall, Minna Vuorio
Rytmi: Kimmo Santanen basso
4. Kadonnut sävel 3'53"
säv. Joni Lehtinen, sov. Lars Lindholm
Harmonikkaduo: Pasi Heinonen, Joni Lehtinen
5. Russische Impressionen 4'28"
Sikermä ven. kansansävelmiä, sov. Georg Schwenk
Suurorkesteri joht. Lars Lindholm
6. Syntymäpäivävalssi 3'14"
säv. Jöran Odner, san. Saukki, sov. Rauno Heinonen
Sinikka Järvinen laulu

Taustaryhmät:

- A 3: Lars Lindholm harmonikka, Erkki Väilä klarinetti, Ilkka Viljanen viulu, Ilpo Murtojärvi kitara, Pasi Lyysaari basso, Kurt Nordanberg rummut
A 4: Rauno Heinonen kitara, Sinikka Järvinen basso
A 6: Matti Puurtinen piano, Seppo Eirola sello, Erkki Väilä huilu, Ilkka Viljanen viulu, Lars Lindholm harmonikka, Ilpo Murtojärvi kitara, Pasi Lyysaari basso
B 1, 2, 3, 4: Rauno Heinonen kitara, Sinikka Järvinen basso, Pekka Vahteri rummut
B 6: Tapani Heinonen harmonikka, Tuomo Mäki klarinetti, Pertti Rajasto viulu, Rauno Heinonen kitara, Antti Kujanpää basso, Pekka Vahteri rummut

Äänitys: Studio 55

Kannen suunnittelu: Pentti Porkkala

Valokuvat: Reijo Lindström

Tuottaja: © Turun Harmonikkakerho r.y. 1986

Bilaga 11

Repertoar för Keijo Lounas elevorkester, december 1988.

(Terhi Uolas notsamling)

Freunddzfer, G.:	Kukkia Salzburgista, vals, arr. Veikko Huuskonen, 3 stämmor.
Glanzberg, Norbert:	Padam, Padam, en fransk vals, arr. Veikko Huuskonen, 3 stämmor.
Huuskonen, V.:	Kalliosaaren valssi, vals, arr. V. Huuskonen, 2 stämmor.
Kärki, Toivo:	Kaksi vanhaa tukkijätkää, vals, arr. V. Huuskonen. 3 stämmor.
Louna, Keijo:	Laituritanssit, vals, arr. V. Huuskonen, 3 stämmor.
Malmstén, G.:	Sinitakkien marssi, marsch, arr. V. Huuskonen.
Nääs, H. - E.:	Ådalsminnen, vals, arr. Veikko Huuskonen, 3 stämmor.
Pihlajamaa, Lasse:	Ruusuja Sinulle, vals, arr. Veikko Huuskonen, 3 stämmor.
Sanders:	Adios Muchachos, tango, arr. Veikko Huuskonen, 2 stämmor.
Teike:	Alte Kameraden, marsch, arr. Curt Mahr. 3 - 4 stämmor.
Walter, Andrew:	Afton på Solvik, vals, arr. Veikko Huuskonen, 3 stämmor.

Bilaga 12

Innehåll av skivan "Keijon hanuritytöt ja -pojat",
Keijo Lounas eleworkester, år 1987.

A

Ruusuja sinulle Keijo Lounan oppilasorkesteri	2'43" säv. Lasse Pihlajamäe sov. Veikko Huuskonen
Böömiläinen polkka opp.ork.	1'47" säv. Jaromir Vejvoda sov. Veikko Huuskonen
Syksyn viesti duo Heidi Lahtonen-Terhi Urpilainen	2'37" säv. Seppo Leino sov. Seppo Leino
Illan hämärtyessä Pasi Tervahartiala	2'09" säv. Teuvo Ihanus sov. Teuvo Ihanus
Kesäillan valssi Janne Suomi	2'54" säv. Oskar Merikanto
Accordeon Capricieux Marko Valtonen (Oikutteleva harmonikka)	1'50" säv. Andre Astier sov. Andre Astier
Reminisencia duo Susanna Laakso-Tiina Liukkonen	2'37" säv. J. Cantico sov. Curt Mahr

B

Sinitakkien marssi Keijo Lounan oppilasorkesteri	2'13" säv. Georg Malmsten sov. Veikko Huuskonen
Padam Padam opp.ork.	2'07" säv. Norbert Glanzberg sov. Veikko Huuskonen
La Cumparsita trio Jussi Vahvaselkä Marko Valtonen Tero Ykspetäjä	3'02" säv. Rodriguez sov. Veikko Huuskonen
Koivu valssi duo Hanna Hemmilä-Terhi Uola	2'44" säv. E. Driisin sov. Veikko Ahvenainen
Tango sikernä Toni Suonsuu	2'40" sov. Kauko Tiistola
Grönlundin Kustaan polkka Mikko Alanen	1'22" kans.sävel sov. Matti Rantanen
Kyynel silmin Hannu Virta	2'42" säv. Lasse Pihlajamäe sov. Lasse Pihlajamäe

KLPP-3
STEREO

Keijo Lounan oppilasorkesteri: Mikko Alanen - Jari Cavén - Tia Hurri -
Hanna Hemmilä - Marko Hirvonen - Susanna Laakso - Heidi Lahtonen -
Tiina Liukkonen - Toni Suonsuu - Janne Suomi - Mika Tuokko - Terhi Uola
- Terhi Urpilainen - Jussi Vahvaselkä - Marko Valtonen - Hannu Virta -
Tero Ykspetäjä

Äänitys: Juhani Jokinen
Kansi: Pentti Porkkala
Levyvalmistamo:
Riihimäen Äänitetuotanto Oy
Tuottaja: Sereno Levy

**MEDDELANDEN FRÅN
MUSIKVETENSKAPLIGA INSTITUTIONEN VID ÅBO AKADEMI**

1. Helmer Staffans SÅNGUNDERVISNING OCH SÅNGLÄRARE I
FINLANDS LÄRDOMSSKOLOR FÖRE ÅR 1870.
Åbo 1936.
2. Marianne Fortelius MUSIKKRITIKENS FÖRSTA FRAMTRÄDANDE I
FINLAND I NÅGRA ÅBO- OCH HELSINGFORS-
TIDNINGAR FRAM TILL ÅR 1860. Åbo 1958.
3. Gottfrid Gräsbeck JENS ALEXANDER ZACHARIASSEN SOM
ORGELBYGGARE. Åbo 1952.
4. Runar Erickson GEORG SCHNÉEVOIGTS REPERTOAR SOM
DIRIGENT OCH CELLIST. Åbo 1981.
5. Kjell Lolax TONSÄTTAREN ERIK FORDELL. Åbo 1985.
6. Anu Mäntyranta FINSK FILMMUSIK I BELYSNING AV ARBETEN
AV HARRY BERGSTRÖM OCH MARKKU KOPISTO.
Åbo 1985.
7. Barbro Kvist MUSIKUNDERVISNINGEN I ÅBO FRÅN
MEDELTIDEN TILL 1962. Åbo 1986.
8. Ronnie Jaakkola BLÅSMUSIKEN I ÅBO 1880-1915. En historik
över Åbo 2:dra skarpskyttebataljons
musikkår samt ett jämförade studium av
blåsmusikrepertoaren från samma tid.
Åbo 1990.
9. Peter Lång DEN TIDIGASTE ELEKTRONMUSIKEN I FINLAND.
Åbo 1990.

Distribution: Sibeliusmuseum. Biskopsgatan 17, 20500 Åbo.

ISSN 0781-6529

ISBN 951-649-933-3

Åbo Akademis kopieringscentral
Åbo 1991